

LUCEAFĂRUL

ANUL VI — Nr. 4 (115) — 15 FEBRUARIE 1963

REVISTĂ A UNIUNII SCRITORILOR DIN R. P. R.

APĂRE LA 1 ȘI 15 ALE LUNII — 12 PAGINI — 1,50 lei

Victoria Ana Tăușan

BLOCURI—TURN PE GRIVIȚA

In seară, cind cerul clipește ape și peste umerii noștri se zbate, blocurile urcă. In ploii de tăceri înstelate. Copacii, rămași undeva dedesubt, își prelungeș răsulirile pînă la nori, din fereaștră-n fereaștră, prin calmul acestor culori. Suietul de sirenă de la Ateliere se înfășoară pe blocuri cu frunze și flori, ca o tulpină puternică, ce rodește și crește. Sub cerul desăcut pînă-n străfund de stele, luind-le în piscuși, blocurile-turn par obeliscuri, cînsîindu-le-amintirea celor ce-au căzut.

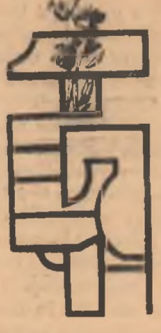
Teodor Bals

SPRE VIITOR...

(1933)

Gara singură. Și gerul. Și patru de ostași. S-a nălat din cartierul răscolit, peste oraș, în rotire ne-ntrerupută pasărea cu zbor sonor.

Trecea c-o aripă ruptă, sîngerind, spre viitor.

Adrian Dohotaru

GENEALOGIE

Eu cind năvălii în lumină, am despical Aerul cu strigătul roșu ca zorile Pentru că mă dureau, prea adinc mă dureau, Trupurile părinților mei răstigniți pe traverse-Cimitirul familiei noastre de feroviar...

Străbunicul a-nlins primele harte de fier Nichelate cu ploii de sudoare și-amurguri de sînge Pe întineric-acelui pămînt; moartea lui A venit din genuni ca un tren, Despîcîndu-l în două cu fulgere Și trăgîndu-i pe roți anii clari ca un riu...

Dăruindu-și plinea cuvintelor, dăruindu-și privirile, Bunicul meu într-o zi a rămas, Ca un pom desirunzit, iără glas, Fără ale distanțe în mîini și în ochii albaștri Și-a murit pe peron — călător oslenit, Luînd ultimul tren către soare...

Tatăl meu a venit din păduri și din munți La solștiul acesta de drum a venit, Să împartă distanțele și să petreacă Trenuri prelungi către șantiere deschise Ca o floare de piatră-n grădina patriei.

...Iată-mă dar: Sînt o întreagă baladă a căii ferate! In sînge port oamenii care lăcură de gardă La porțile vremii, cu ochii deschiși către lume, Ca semaloarele... Noaptea prin somn Mă mai ustură viscolul vechilor trenuri, Noaptea-mi mai trec prin ecou delirînd, Rătăcitele împușcături îndreptate Spre vîrstele premergătorilor mei!

Străbunicul mi-a dat strunele marilor drumuri Pe care cînt fara din mers, mi-a dat roua Sudoare pe care mi-o susur în vers, Bunicul mi-a dat steagul lui de acar, Ca să-l flutur prin lume la orice răsruce de drum, Iar tata mi-a-nlins inima — ultim sdu manifest Pentru ritmul poemelor mele intrate-n lumină, Mi-a întins felinarul pe care adesea-l ridic Ca să văd mai departe!

P. Vladimir: „GRIVIȚA 33”

GHEORGHE GHEORGHU-DEJ („40 de ani de luptă a Partidului”)

LUPTELE MUNCITOREȘTI DIN FEBRUARIE 1933

Au trecut trei decenii de la noului an 1933, care a însemnat un moment de cotitură în lupta revoluționară a clasei noastre muncitoare, organizată și condusă de Partidul Comunist.

În zăbucimata iarnă a aceluia an s-au ridicat din nou luptele împotriva curbelor de sacrificiu, împotriva mizeriei și înfrățirii nivelului de trai al oamenilor muncii, împotriva înțepărilor din ce în ce mai apăsătoare a lăzii unor monopoliuri străine, împotriva ascendenței fascismului și a pregătirii războiului antisovietic, muncitorii celerități și petroliștii, exprîmînd nu numai propriile lor interese, ci interesele fundamentale ale întregului popor. Documentele vremii ne dau posibilitatea să reconstituim imaginea zguduitoare a vieții grele împovărate de lipsuri pe care o duceau oamenii muncii loviți crunt de efectele devastatoare ale crizei din 1929—1933. Ca întotdeauna clasele exploatare au căutat să scape de dezastrul economic, aruncînd asupra maselor povara grea a crizei puștiloare care în țara noastră cuprinsese întreaga viață economică și politică. Atenția la elementara condiție umană a tuturor categoriilor de oameni ai muncii se săvîrșea cu un cinism odios, în vîrul întregii lumi, sub protecția strambelor legi ale statului burghez-moșteresc. Scăderi de salarii, concedieri în masă, șomaj, amenzi, foamete, cozi interminabile în fața oficiilor de plasare (în care se amestecau intelectuali) gata să primească un post de hamal și muncitori necalificați, silii să accepte orice muncă pe suma de nimic), copii care lăsa locuri în banca școlii pentru a slugări pînă la istovire la patroni, iată cîteva aspecte dureroase din tabloul înspăimîntător al acelor ani. Pe lîngă intensificarea exploatașii și pauperizarea maselor, conducătorii statului burghez-moșteresc au recurs și la alte mijloace de a leși din criză, punînd — s-ar putea spune — țara la mezel, concesionînd întreprinderi importante și acceptînd, într-un mod umilitor, controlul și jaful iatăș din partea unor monopoliuri străine.

și-au afirmat-o atunci, în '33, masele de muncitori, țărani, funcționari, intelectuali, studenți, a constituit, de fapt, o recunoaștere a rolului de frunte al clasei muncitoare și a partidului ei de avangardă în lupta pentru apărarea intereselor vitale ale întregului popor. Momenții 1933 a însemnat și pentru intelectualiitatea din România un moment de cotitură, care a determinat pe mulți oameni de știință, scriitori și artiști să-și precizeze poziția, să ia atitudine deschisă față de regimul burghez-moșteresc, să condamne samavolnicile acestuia. S-a înlîrit astfel tronul comun de luptă împotriva exploatașii și mizeriei, împotriva aservirii lăzii capitalismului occidental, împotriva fascismului, pentru libertatea socială și națională.

Evenimentele alt de bogate în semnificații umane și sociale, în care s-au plămădit caractere noi, apăsătoare prin vigoarea și înunșetea lor spirituală au constituit și trebuie să constituie în continuare un important izvor de inspirație pentru literatura și arta realismului socialist.

Procesul înscenat conducătorilor mișcării muncitorești a însemnat de fapt o continuare a luptei. Accuzații s-au transformat în nelănicitei acuzaatori ai regimului burghez-moșteresc; frumusețea morală, țaria caracterului lor, devotamentul lor neclintit pentru cauza proletariatului au strînit admirația oamenilor cinstiți de pretutindeni. Procesul a provocat o uriașă revoltă, alt în țară cit și peste hotare. Numeroși intelectuali au semnat molini de protest, s-au constituit comitete de solidaritate cu luptătorii aruncați arbitrar în temnițe, s-au auzit glasuri energice împotriva regimului bestial aplicat deținuților politici, s-au scris articole și rapoarte impresionante despre fermitatea și măreția morală a aceluia care din acruții au devenit acuzaatori. Întreaga mișcare muncitorească internațională și-a alinat solidaritatea cu lupta proletariatului român, condamnînd și reprimurile sîngeroase îndreptate împotriva luptătorilor celerități și petroliștii.

În zilele orășe ale Uniunii Sovietice, Franței, Italiei, Belgiei, Spaniei, Greciei, etc., au avut loc mitinguri de sprijinire a proletariatului român revoluționar.

Asăzi, cind cauza pentru care a luptat clasa muncitoare din România în perioada regimului burghez-moșteresc, cauza pentru care s-au jertit muncitorii celerități și petroliștii a biruit în patria noastră, tradițiile glorioase ale celerităților și petroliștilor, ale proletariatului român au fost ridicate pe o treaptă nouă. Ele au fost îmbogățite prin munca eroică a poporului, sub conducerea Partidului Muncitoresc Român, pentru constituirea și desăvîșirea orînduirii socialiste.

Aniversăm 30 de ani de la desăvîșirea eroicelor lupte ale clasei muncitoare în condițiile desăvîșirii construcției socialiste în patria noastră, în condițiile în care poporul nostru îndăgănește cu succes sarcinile trasate de Congresul al III-lea al Partidului.

Prestigiul clasei muncitoare și al partidului au crescut imens în acești ani, alt pe plan intern cit și pe plan internațional. Urmășii celor care acum 30 de ani s-au ridicat la luptă pentru apărarea drepturilor și libertăților lor, produc astăzi mașini și utilități ce se hucură de o înaltă apreciere în numeroase țări. Eliberați de exploatare, oamenii muncii s-au apropiat din ce în ce mai mult de marile valori spirituale, fiind altine cu succes cele mai înalte obiective ale revoluției culturale desăvîșurate sub îndrumarea partidului.

În țara noastră liberă și fericită trăiesc și muncesc omul nou, cea mai însemnată realizare a revoluției, omul unei etici superioare, comuniste, de votat trup și suflet cauzei socialismului și comunismului.

Clasa muncitoare condusă de partidul ei marxist-leninist se alină astăzi în fruntea grandioasei opere de desăvîșire a orînduirii socialiste în țara noastră. Idealurile pentru care au luptat celerități și petroliștii în 1933 au biruit, devenind în zilele noastre realitate.

Aceste realizări constituie cel mai înalt omagiu pe care întregul nostru popor îl aduce muncitorilor celerități și petroliștii din 1933, tuturor celor care au luptat eroic pentru apărarea cauzei proletare.

„Luceafărul”

În acest număr:

Eugen BARBU: GÎNDITORUL, fragment din romanul „Familia” • Alexandru ANDRIȚOIU: NEMURITOARELE FLACARI, poem • Ilie PURCARU: DE LA TRIBUNA O. N. U. LA BANCA ȘCOLARULUI, comentariu • Romulus ZAHARIA: CALEA GRIVIȚEI, azi

NEUITATELE LUPTE

DIN FEBRUARIE 1933

Demostene Botez

Venerație...

Cind vorbesc, în coloanele revistei **Lucaferul**, despre luptele de la Grivița din ianuarie-februarie 1933, gândul meu se îndreaptă desigur, în primul rând și la tinerii scriitori și la tinerii cititori ai acestei reviste. Luptele de la Grivița constituie nu numai pentru acești tineri, dar pentru noi toți, și nu numai pentru acum dar și pentru viitor, o mare pildă și un nescăzut izvor de învățăminte. Sintem mindri că în țara noastră clasa muncitoare, demnă și eroică, s-a ridicat cu prețul vieții pentru a apăra drepturile elementare ale masei și independența patriei. Lupta clasei muncitoare a fost organizată și înfăptuită în spiritul înaltelor idei marxist-leniniste, de către Partidul Comunist din România.

Cind vorbim astăzi de greva de la Grivița și singeroasa ei oprire, nu se poate să nu fim copleșiți de o adâncă emoție și o respectuoasă venerație. Ca unul care am trăit în București în acei timpuri și acum sunetul prelung de alarmă al sirenei de la Atelierele Grivița.

Glăsuț sirenii a chemat în acele zile masele bucureștene la luptă. Sunetul ei a făcut să tremure de spaimă pe exploatații care se puneau la adăpost în dosul armatei și al

că în acele decenii corupte mulți dintre scriitorii, zguduți de mirăvele fapte ale regimului burghez-mosieresc, și-au ridicat glasul hotărât în apărarea muncitorilor. Procesele de la București și Craiova au fost înfăptuite de un număr însemnat de scriitori progresiști.

Ecoului de atunci, scriitorii de astăzi îi alătură glasul lor viu, cald de emoție și cinstire pentru memoria celor căzuți în luptele de la Grivița.

Grevele de la Grivița au dovedit justetea luptei revoluționare, forța mobilizatoare a partidului, înțelepciunea și clarviziunea comunistilor care-l aveau în frunte pe scumpul nostru tovarăș Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Prin amploarea și răsunetul lor, luptele muncitorilor ceferești și petrolisti au constituit un mare pas înainte spre victorie, spre înălțarea edificului unei lumi noi, Lumea aceea, visată în toți luptelor revoluționare, de cei mai glorioși fii ai poporului nostru, sub conducerea încreșteră a Partidului, am întemeiat-o și o desăvârșim.

Acad. Tudor Vianu

Jertfa

Jertfa sfințește cauza, sună o veche zicală. Este ceea ce a înțeles și a simțit întregul popor în ziua de 16 februarie 1933. Contemporanii aceluia moment de groază înțeleșteră își amintesc cum inimile tuturor oamenilor cinstiți băteau alături de mulțimea atelierele ridicate la luptă.

S-a auzit sirena sfîșind văzduhul, un foc activ de arme venind dinspre Grivița; a curs sînge. A urmat o clipă de încremenire care ne-a obligat la o meditație lucidă. Am simțit cu toții atunci că între cei care imuseseră jertfa și cei ce o primiseră se săpase o prăpastie și mai adîncă. Trebuia ridicată o nouă lume în care să nu mai fie posibilă represiunea singeroasă împotriva celor ce prin munca lor susțin întreaga civilizație a țării, asigură bunăstarea tuturor.

Ziua de 16 februarie 1933 a constituit un moment hotărîtor pe drumul luptelor mărețe ale poporului muncitor pentru fătura socialismului. Cinstire de-apuri aceluia care, eroic, ni l-au deschis! Toți oamenii cinstiți ai patriei se găsesc pe acest drum, muncind sub conducerea Partidului Muncitoresc Român, după puterile și priceperile fiecăruia, la ridicarea și întărirea țării libere și drepte.

Sint zile în care vechile legăminte de luptă se reînnoiesc. Revin atunci gândurile și simțirile de altădată pentru a ne face să înțelegem mai bine în fața cărelor probleme s-a aflat generația noastră și ce soluție i-a

găsit iubirea noastră de țară și popor.

Sintem într-o astfel de zi și o legăm de aceea de-acum treizeci de ani, cînd ni s-au luminat, în trînzarea furtunii, căile vieții noastre. Jertfa muncitorilor de la atelierele Grivița a rodit pentru noi toți. Închidem amintirea ei în sanctuarul inimii noastre.

Acad. Gr. C. Moisil

Un „nu“ spus fascismului

Grevele declanșate acum treizeci de ani la Grivița și pe Valea Prahovei, de un mare răsunet în toată țara, au constituit o importantă manifestare politică a clasei muncitoare din țara noastră. În timp ce, călîndu-se în piciora voința popoarelor, în Germania, hitlerismul ajungea la putere, iar în alte țări dictaturile fasciste se pregăteau să pună capăt ultimelor libertăți democratice, clasa muncitoare din țara noastră, condusă de Partidul Comunist Român a spus un NU hotărît fascismului. Cu acest prilej clasa noastră muncitoare a demonstrat capacitatea de organizare, fidelitatea față de cauza proletariațului internațional și profundul ei patriotism. Comuniștii, avînd permanent în frunte pe iubitul fiu al poporului nostru, Gheorghe Gheorghiu-Dej, au condus neînfrîcat și destoinic lupta pentru fătura unei vieți libere și ferice.

Forțele poporului nostru călîte în aprige bătălii de clasă au înscris paginii noi și nemuritoare în istoria patriei, luptînd, muncind eroic, sub conducerea înțeleaptă a partidului, pentru construirea și desăvîrșirea socialismului.

Oamenii de știință din R.P.R. își consacră astăzi energiile lor creatoare, alături de toți cei ce muncesc, pentru îndeplinirea acestui scop. În institutele de cercetări ducem munca de creație, în universități, creștem cadrele viitorului, în strălucită purtăm faima poporului nostru.

Alexandru Șahighian

Chemarea sirenei

Sub conducerea Partidului Comunist din România, proletariatul român a dus — în decursul ultimelor

decenii — mari lupte de clasă împotriva burgheziei. Una dintre cele mai importante bătălii a fost aceea a feroviarilor și petrolistilor de la 16 februarie 1933, cînd voința de luptă a clasei muncitoare a ajuns la culmi epice, dovedind lumii întregi că este aptă să conducă destinele acestor țări. Martor la evenimentele din 16 februarie 1933, am asistat cu înțelegere și simpatie la desfășurarea întîmplărilor dar și la reflecția lor în conștiința acelor oameni obișnuiți să trăiască în marginea frîmintărilor politice.

Sirena chema... Și sunetul sirenei a avut darul de a determina pe mulți nehotărîți să-și precizeze pozițiile politice. Acest lucru s-a întîmplat și cu un cunoscut al meu, medic. Chemarea aceasta a avut un rol hotărîtor în trezirea la realitățile vie ale momentului politic: ea a adunat de pretutindeni pe mulți întîrziți, pe mulți oameni de bine, multe suflete nobile; i-a grăbit pe cei molii, i-a activat pe cei apatici; chiar în zilele acelea culminante, colectele pentru ajutorarea cefereștilor s-au îmbogățit cu obolul unor oameni care nu știau ce e politica sau care nu ieșiseră din țina lor mic burgheză. Iar ca o consecință a răsturnării petrecute în sufletele lor, mulți din oamenii aceștia retrași și stîniți, împreună cu alții, s-au revărsat ca niște afluenți pe străduțele ce dădeau în Calea Griviței, îngroșînd masele adunate tumultuos în jurul atelierele — chiar dacă erau oprite mai departe de ateliere, de barajele poliției — unindu-și protestele cu ale celor care ajunseseră de mult la adevăr.

Doctorul de care aminteam, impresionat de chemarea zguduitoare care spinteca aerul, tulburat de clorhinul de oameni care alergau spre locul unde bătea cu putere inima clasei muncitoare, a găsit și el drumul pentru a se afla alături de această mare inimă, rupînd ultimele fire care-l mai țineau legat nefiresc de o clasă ce nu era a lui...

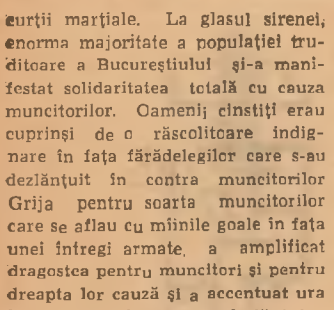
URCUȘ—Fotografia: Dan GRIGORESCU

File vechi, lumi dispărute

Avem în țara noastră „deșeură de personal” de pe vremuri, ale muncitorilor de la Atelierele C.F.R. Grivița. În niste corpurile stîlăcuite, pe care scrie cu litere groase cuvîntul „Acte”, sînt stîlăcuite biruri și biruitoare, formulare complete cu caligrafii diverse, în cîntecul vîntului, adeseori, unor modeste fotograful cu marginea ruptă și alte variate documente ale birourilor administrative ale Atelierele. E de tot să-ți arunci ochii prin aceste dosare, pentru ca, dintr-o dată, să-ți se dezvăluie, în detaliu modest ori trapant, emoționante ori trînte, colțurile întinate ale unei lumi dispărute. Cîntecul de a fi amalia la Ateliere a muncitorilor Dinu Gheorghiu, care are următorul conținut: „Domniei inspector, subsemnatul Dinu Gheorghiu, de la din Moșanu, județul Ives, înfăptuindu-și în viața sa o ocupație, via respectiva s-a vă ruga să înțelegă și să-și aproba și mie un post de paznic”. Cîntecul sînt înțeles văd din cele cîteva rînduri de mai sus: „Ne apare înțelegătoare dramă a înțelegerii fugii de pe moșii, lipsii de lucru și înfrîcării de nevot și sărăcie, căutînd cu disperare la oraș un milion de lei cîteva existență, recunștină la tot ce le stătea în putînță, la intervenții și rugăminti, făcîndu-se pe un ton emoționant de modest, așa cum apare din cîntecul de mai sus unde scrie:

„Am fost în viața mea un om de pază, amintesc inspectorului căruia îi se adresa că este „de la din Moșanu, județul Ives”. Cîntecul lăsa din cîntecul Arcazi — Gori, care și el „un post de pază sau hamal” înfăptuindu-și în viața sa o ocupație, via respectiva s-a vă ruga să înțelegă și să-și aproba și mie un post de paznic”. Cîntecul sînt înțeles văd din cele cîteva rînduri de mai sus: „Ne apare înțelegătoare dramă a înțelegerii fugii de pe moșii, lipsii de lucru și înfrîcării de nevot și sărăcie, căutînd cu disperare la oraș un milion de lei cîteva existență, recunștină la tot ce le stătea în putînță, la intervenții și rugăminti, făcîndu-se pe un ton emoționant de modest, așa cum apare din cîntecul de mai sus unde scrie:

eurții marțiale. La glasul sirenei, enorma majoritate a populației trîntitoare a Bucureștiului și-a manifestat solidaritatea totală cu cauza muncitorilor. Oamenii cinstiți erau cuprinși de o răscăltoare indignare în fața înfrîngătorilor care s-au dezlîntat în contra muncitorilor Grija pentru soarta muncitorilor care se aflau cu inimile goale în fața unei întregi armate, a amplificat dragostea pentru muncitori și pentru dreapta lor cauză și a accentuat ura în contra aceluia care dezlîntaua teroarea și crimele odioase. Printre acei soldați cu muncitorii au fost și scriitorii. Revistele și presa vremii stau mărturie. Este un prilej de mîndrie a breșii noastre scriitoricești

Sub conducerea Partidului Comunist din România, proletariatul român a dus — în decursul ultimelor

cronica literară

Prima cronică literară — de altfel și unica pînă acum — consacrată de D. Micu în revista „Contemporanul”, romanului de debut al lui Al. Simion, deși aplicată la obiect, cu observații particulare pertinente și judicioase, nu se pare că greșea atunci cînd afirma că „romanul românesc al periferiei inscrie — prin această carte n. n. — o realizare incontestabilă”. Realizare da, dar nu a literatură a periferiei. În esența lui romanul n-are nimic comun cu aceasta — deși titlul, poate nu înțelegînd de inspirat, „La marginea orașului”, ar putea îndrepta ușor gândul spre acest gen de literatură. Dumitru Micu oprește pe alocuri în cronica sa cu o terminologie pe care a mai folosit-o în noi în critica de ordină critică, lăsată a se da un conținut prea precis. Vechea noastră critică și istorie literară au înțeles de la capitolul „Literatură periferică” romanele și piesele lui G. M. Zamfirescu, cărțile lui Ion Călugaru, Vasile Demetrius, I. Peltz și ale altora care s-au inspirat din mediul eterogen al mahalalelor. Prin viziunea lui, prin structura morală a eroilor și prin finalitatea socială a acțiunii, romanul lui Al. Simion nu poate fi așezat, în nici un chip, în tradiția așa-zisilor scriitori ai periferiei, deși unele aparențe ale mediului descris ne-ar ispiți spre o asemenea înțelegere literară. Cîntecul literatură periferică avea ca erou principal — și sic așa — mediul, ca geografie morală, din care apar anumite personaje, purtînd tiranic aparența lui coplesitoare — romanul lui Al. Simion are ca erou central clasa muncitoare, aflată într-un punct înaintat al evoluției sale istorice. Literatură periferică înținea, în majoritatea cazurilor, spre înfăptuirea unei lumi în care, sub raportul idealului social, nu licăreau decît niște visuri vagi cu aripa împovărată de mizerie, de instincte și ignoranță, reproducea aidoma de scriitorii identici și ei, într-o bună măsură, cu viziunea eroilor și cu mediul lor. Față de aceste aspecte, prin care am încercat să caracterizăm sumar ceea ce se numește literatură periferică, romanul „La marginea orașului” se găsește structural pe alte coordonate ale evoluției literaturii românești. El înseamnă, în primul rînd, în ciuda unor neajunsuri inerente debutului, o contribuție substanțială la procesul de cunoaștere prin imagini artistice a vieții muncitorilor. Spre deosebire de o anumită literatură, ce se vrea inspirată din lumea muncitorească, dar în care autorii pun pe seama muncitorilor tot felul de experiențe ciudate, împrumutate din alte medii sociale — în romanul lui Al. Simion se impune, în chip deosebit, autenticitatea în prezentarea acestei lumi, sentimentul coplesitor al firescului ei. Am arătat că în centrul romanului lui Al. Simion nu se află un mediu care imprimă cu anume fatalitate trăsăturile eroilor ei, dimpotrivă, oamenii aparținînd clasei muncitoare, capabili să imprime ei mediului o fizionomie proprie, prin viața, activitatea, preocupările și idealurile lor. În sensul acesta, mediul muncitoresc însuși, împrumutînd, parcă, din natura și psihologia personajelor, un aer de naturalitate și prospețime, trăiește aidoma unui personaj uman. În romanul „La marginea orașului”, în afară de Mircea, Paul Pașcanu, Mara Constanta și alți cîteva tineri, nu se individualizează deosebit de pregnanți prea mulți eroi, deși fiecare personaj în parte se mișcă cu identitatea sa proprie. Dar toate personajele, aflate într-o permanentă devenire și prînse în firele aceleiași acțiuni principale, realizează la un loc un erou colectiv remarcabil, bine individualizat, care este **masa muncitorilor**. Autorul ne introduce, din primele rînduri ale cărții, în viața unor colonii muncitorești aflate în preajma unui oraș moldovenesc, la

marginea căruia funcționează mai multe întreprinderi industriale. Dacă orașele moldovenesti cu structura lor tradițională puteau fi locuri sufocante în care nu se întîmpla nimic vrom de decenii, în aceste centre muncitorești de la marginea lor, sub aparența unor acțiuni obișnuite, se întîmplă, în fond, numai în cîteva ani, evenimente hotărîtoare. Ni se pare un lucru deosebit de semnificativ și meritoriu pentru autorul romanului preocuparea de a zugrăvi în paginile cărții sale cu precădere viața tineretului, a celui lînter format într-o sănătoasă atmosferă muncitorească, hotărîți să-și curețască deșeurile cu orice preț. Dacă la un moment dat, decurajăți de trădările și înșelăciunile unor renegați și oportuniști, o parte din muncitorii mai vîrstnici, cum e de

pildă Anton, laia lui Mircea, păreau resemnați, renunșînd la o politică activă fermă acum în perioada imediat următoare grevelor de la Grivița din '33, un grup de tineri sub conducerea comuniștilor, într-un consiliu în marile bătălii de clasă (Ecoul Griviței), consensuauă la un moment dat autorul, exprimîndu-și gîndul comunistului Ionăi — unul din personajele luminoase ale cărții — s-a resemnat puternic în activitatea tuturor organizațiilor de partid din orașele Moldovei. Starea aceasta de spirit se desprinde pretutindeni din paginile cărții. Izvorit dintr-o cunoaștere nemijlocită a realității, romanul lui Al. Simion are capacitatea de a ne face să participăm noi înșine la viața eroilor săi, să respirăm atmosfera cartierului locuit de lucrătorii de la întreprinderea „Bradul”. Asistăm la discuțiile cu un aer patriarhal de țară, „de sub nuc” — dar cu un conținut profund muncitoresc și revoluționar, în scenele hazlii sau amare de la crima lui Talpaocu, la gilcevo savutoase dintre nevestele muncitorilor, prin ale

cîror comentarii pline de naturalitate, acțiunile personale sau obișnuite ale unor personaje se amplifică, se luminează sau se umbresc, prelungește într-un eciu colectiv încăscat de semnificații. Grupul acesta de tineri, abia schițate ca Mărioara Bursuc, Tîța Bălan, Aneta Stelăneș, tîne patcă-brisovul cartierului cu nevotile, întîmplările și traiul lui amar. Colectivitatea muncitorească din aceste colonii lucrează 12-14 ore pe zi, o amenințată necentenț cu scăderea salariilor, suportă amenințările și batjocurile exploatațo, rilor iar țara cunoaște nu o dată, odoșina” obșnuită a șomajului. E un merit remarcabil al romanului „La marginea orașului” faptul de a fi zugrăvit clasa muncitoare ca un erou colectiv unitar, într-un moment istoric în care, sub îndrumarea partidului,

AL. SIMION

LA MARGINEA ORAȘULUI

re ridică spiritualitatea deasupra acestor dureroase mizerii materiale, deschizîndu-se larg — cu o umbrătoare conștință de sine — spre ideile revoluționare și apropiîndu-se de teoria marxist-leninistă, vital necesară în activitatea ei politică. Romancierul înfăptuiește acțiunea de stragere a muncitorilor în I.M.S.E.R. (Instituțiu Muncitoresc de Sport și Educație), în vederea unei intense activități culturale, prin intermediul căreia se făcea o vie educație politică.

Autorul urmărește, adeseori printr-o subtilă analiză psihologică, procesul de formare a muncitorului revoluționar, capabil să devină un ostaș destoinic al clasei sale, în luptă cu exploatații, capabil să înțeleagă faptul că patronii nu-i vor acorda niciodată vreun drept din pură filantropie. Lupta aceasta se intensifică din ce în ce mai mult, pe măsură ce o serie de muncitori pasivi renunță la plîngerii deșarte și pornesc pe calea activității revoluționare unite. E de o curcioritoare frumusețe muncă politică dusă de tineri, după exemplul comuniștilor, împotriva înșeriei. În toamna anului 1936, din pricina lipsei de materie primă, patronii

vor să sporească numărul concederilor. Dar muncitorii sînt acum mai pregătiți decît altădată și se arată în stare ca prin solidaritatea lor să-i constrîngă pe patroni să renunțe la încercarea de a spori numărul șomerilor. Peste aceasta a cărții transmise cititorului un viu sentiment al forței muncitorilor uniți.

Procesul de formare al unui luptător de tip nou nu este identic pentru toți eroii. Dacă Paul Pașcanu, tînărul înalt, slab, palid la față, căruia ochelarii îi imprimă un aer de intelectual, ne apare din capul locului conștient de faptul că „vremea nu trebuie omorîtă ci trăită”, și trăiește cu răspundere creștinească. Într-un sens înalt, luptînd pentru introducerea spiritului revoluționar în activitatea culturală a muncitorilor, Mircea își ține toată de secolă, are un drum mai sinuos pînă înțelege că face parte dintr-un meranșim social urias, în care are și el un rol important. Urmărirea biografică acestor tineri și ale altora ca ei, care activează sub îndrumarea comuniștilor Mihai Ionăi și Arvine, romanului „La marginea orașului” realizează o poezie densă, prezentă în multe pagini, o poezie a tineretii muncitorești, în cadrul unei problematice revoluționare.

Poezia aceasta însoțește zbuciumul nobil al tînărului îndrăgîștit, îl însoțește zilele tineretii fizice și morale, elanul său revoluționar, visurile și aspirațiile sale. Nu e vorba, însă, de o poezie extensivă, de un lirism facil, impus acțiunii și psihologiei personajelor. Ea e încorporată organic acestei vieți revoluționare, cîntecul de o curcioritoare sănătate morală. Poezia scobită din paginile romanului îi asigură o particularitate care o distinge în cadrul prozei noastre inspirate din viața muncitorilor. Ancei-înd acest lirism discret, trebuie să arătăm că romanul conține și unele episoade fadive discursive, în care materialul de viață nu s-a transformat suficient în imagine artistică. Caracterul de debut al romanului se resimte uneori și în construcție. În general solidă și bine concepută, dar pe alocuri prea încărcată, înșind impresia unor repeliții. Se observă aceasta mai ales în zugrăvirea vieții personalului Mircea și a familiei sale, asupra căruia romanierul își concentrează mai insistenț atenția. Dar cititorul e cucerit de marea autenticitate a romanului din fru-

I. D. BĂLAN

mușetea morală a eroilor, de tineretea lor contaminată, de ideile, lurile lor înalte, de ideea revoluționară că problemele vitale ale clasei muncitoare nu se pot rezolva prin filantropia patronilor, ci printr-o luptă organizată, sub conducerea delegatului ei de avangardă — partidul.

Întă de ce spunem la început că romanul „La marginea orașului” reprezintă o realizare incontestabilă a prozei românești inspirată din viața clasei muncitoare, și nu din mediul periferic.

Tablou

Nopti vinete, cu secele de stiel...

Cu inimile-ntoare catre Odin...

Scuri pendulează săbiil la vipuscă...

Din paralele și meridiane zăbrele-ar face pe tot globul...

Iar mărul stă-ntră flăcări și lumina...

Tu mărul îl agiți spre clarul frunții...

Zăpezi îmhelșugate, și cocosu'...

F-un semn că noaptea vrea s-alace zorii...

La școală-ți murmuram eroii drasticii...

toti criminalii lumii își joacă biliardul.

Ei, razele solare, vor să le schimbe-n vipii...

La Sud, la Sud, sub linii măsline...

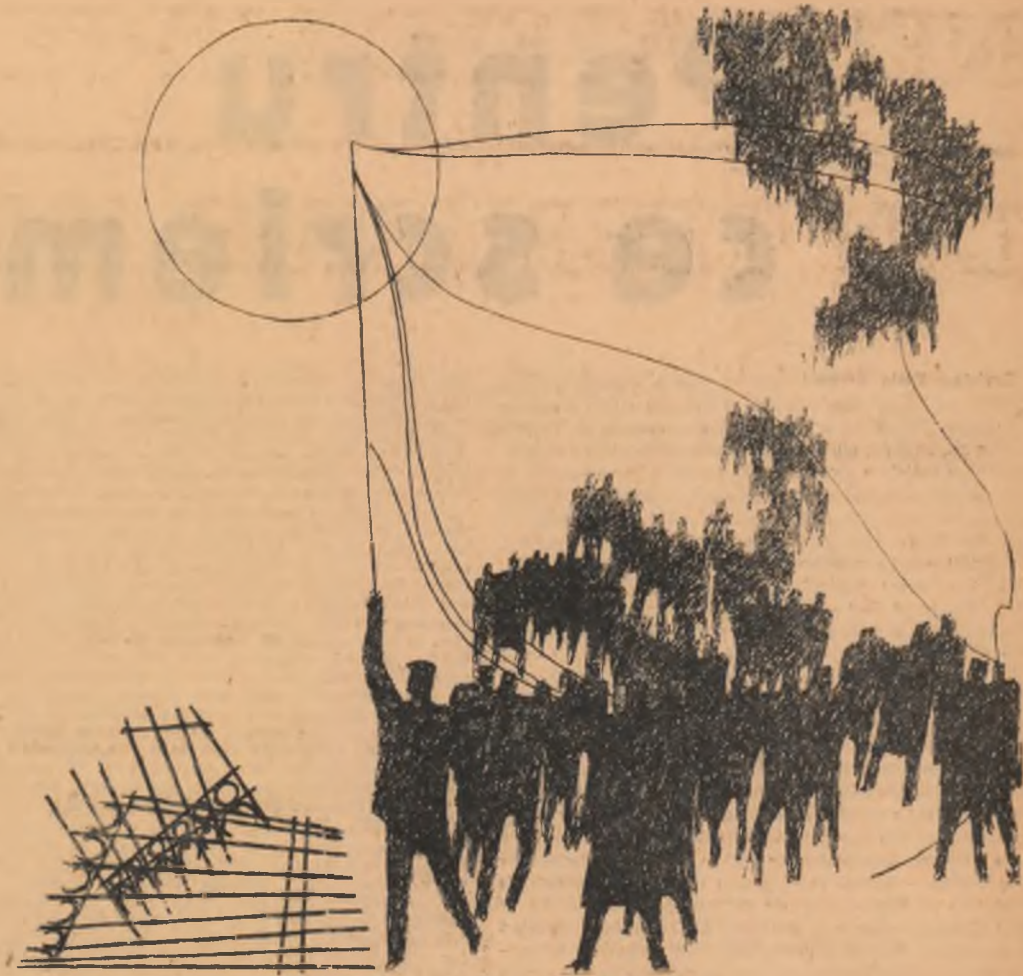
La Nord, la Nord, la Elba, oglina...

Iar pe podis Iberic își conace Franco pizma...

Se și visează Axa, iar negre mării...

Cernita cruciadă cu haifa el, sirepa...

La Moscova de aur să facă scrum Kremlinul.

Arameste calm molidul, nemișcată doarme piatra...

Între panica în Astră și-n România-Americană...

Cintecul aripilor

Cugetător profund și îndrăzneț, Gramatică de preț a fericii...

Un cîntec nou al aripilor deci să înflorească buzele...

Sînt comunist. Cînd mîna îi-o așez pe umăr...

Să îți bogăți în aripi ne-nceal, tovarășii dragi...

Au două aripi vulturi și cocori, voi aripi să aveți...

Un cîntec nou al aripilor deci să înflorească buzele...

Cintecul sirenei

Mutat în timp e sunetul sirenei, un zbor deplin...

Din Grivița, pătruns prin nepătrunsuri sirena vie...

Căci îi răspund sirene de vapoare cu provela...

Iar visul peste valul ce se sparge se face steag...

Și îi răspund sirene de uzină cu halele-nătreplate...

Iar visul ridicat dintre metale se face steag...

Și-i dau răspunsul trenurile lumii, de căl ce-nscriu...

Iar lumii ce-i ridică-n aer coșii se schimbă în penaj...

Și viitorul a răspuns prezenței, sunînd prelung...

Prin timp sirena se visează flaut în era ce-o rîvnesc...

Mormintul cu lăpeși de aur deci să îl-l săpați...

Au tras în pieptul lor și nu mă mir că plumbul-au nimerit...

O! Somnul fle-le ca de săpezi în pisc de mușci...

Ei au murit spre-a nu se mai muș în reț tranșe...

Aplece-se genuchiul țării drept, aplece-se îndureratu-î...

O! ucigași! Sursul ce încerc vi-e! Veniți vă ție soarta...

Ohrajilor de juzi le-așterne crucea, simbol, o umbră...

În boxă veacul douăzeci. Cătușa răsună pusă...

Proces la loc ferit și în cetatea în care umbra...

Si veacul douăzeci, peste istorii cuvîntul îndrăzneț...

În tribunalul lumii se deschide la cea de foc...

Dar în zorul își isprăvesc cursul procesului...

Iar inimile spun cum că odată istoria, c-o aspiră...

Solul mărului început de drum, lovină teroarea...

Preved prin tine, prin lumina tu cum se va săvîrși...

Eu sînt avidul de-a crea, avid de tot ce-î operă...

Eu sînt acel uimit de-a spune-n vers cîntarea...

Eu sînt trimisul celor ce rîvnesc miracolele...

Un cîntec nou al aripilor deci să înflorească...

NEMURITOARELE FLĂCĂRI

Sînt mai puține piini decît cătușe și creșele-un negru...

Pîndește — ochi de țigru — clacaciul, căldă răcnesc...

Inelul lui Saturn. Iar pune-n degel, să-nvîrtă...

Copacii mor și turmele încete, cristale mor...

O, noaptea valpurice! Prin ele istoria s-a-nmplecit...

Romantă europeană

Europă, Europă, domnișoară bătrînă cu pantofi...

Cu suris de bacantă și cu cer la ferostă...

E sudoreea în scurs și n-ai bani în poșetă...

Ți-e de moarte arama, și se-nuacează ora...

Termometrul sub zero își coboară...

Ți-ai goliți gîndiroba — ești umila...

Ce mai zici, Europă, cu poșetă banală...

ca să numeri mormintele și puzdării...

Pină-n dreptul pleonpei și al lacrimii...

Tu nu-ți vezi răsăritul sprînjind...

Europă, străina li-a rămas...

Găsește-ți iar cămășa fericii și-năpăstina...

Nu se va face globul meu în ochii și nici...

La Moscova, pe aurile urme e timpul...

Dă luplei sens și lă din clipă roză, și pune...

Noi locuim pe-o stea. Sîntem stelarii cu umerii...

Pamflet

Un biliard cu cranii, în negre nopți...

Ni se mizează soarta în masa încheagă...

Ca-ntr-o cetate-a ciuții, jucîndu-și...

Există un asemenea partid

Cazărmă, palate și-nchisori se-nchid, se-nchid...

Mișcarea e-n înalt și-n orizonturi, prin ea...

E zidul lumii, luminosul zid, zăgăz în...

Istorie, acum din plin rezisît în marșul...

Istoriea vîmînă aceste zone, cu sînge-nlins...

La colțul zării, floarea lumii pură veghează...

Aprinde-mi-le, sulele, țară istoriei...

c-un braț de minotaur să schimbe-n sînge...

Să schimbe fericierea în negru portololiu...

Rusiel să-î întine uimiriile zăpezii. Mi-e greu...

Cintecul luminii tinere

O tîndă lumină-nlînd în baricade și cel...

Și Grivița se mută din nume în renume, și Grivița...

Lumina lui putere-î, puterea lui mărime-î un NU...

Neadormite flăcări, crescînd dintr-o scînteie...

Există un asemenea partid

Cazărmă, palate și-nchisori se-nchid, se-nchid...

Mișcarea e-n înalt și-n orizonturi, prin ea...

E zidul lumii, luminosul zid, zăgăz în...

Istorie, acum din plin rezisît în marșul...

Istoriea vîmînă aceste zone, cu sînge-nlins...

La colțul zării, floarea lumii pură veghează...

Aprinde-mi-le, sulele, țară istoriei...

La Bucegi ce-î privești cum coboară...

Arameste calm molidul, nemișcată doarme piatra...

Între panica în Astră și-n România-Americană...

Cintecul aripilor

Cugetător profund și îndrăzneț, Gramatică de preț...

Un cîntec nou al aripilor deci să înflorească buzele...

Sînt comunist. Cînd mîna îi-o așez pe umăr...

Să îți bogăți în aripi ne-nceal, tovarășii dragi...

Au două aripi vulturi și cocori, voi aripi să aveți...

Un cîntec nou al aripilor deci să înflorească buzele...

Cintecul sirenei

Mutat în timp e sunetul sirenei, un zbor deplin...

Din Grivița, pătruns prin nepătrunsuri sirena vie...

Căci îi răspund sirene de vapoare cu provela...

Iar visul peste valul ce se sparge se face steag...

Și îi răspund sirene de uzină cu halele-nătreplate...

Iar visul ridicat dintre metale se face steag...

Și-i dau răspunsul trenurile lumii, de căl ce-nscriu...

Iar lumii ce-i ridică-n aer coșii se schimbă în penaj...

Și viitorul a răspuns prezenței, sunînd prelung...

Prin timp sirena se visează flaut în era ce-o rîvnesc...

Mormintul cu lăpeși de aur deci să îl-l săpați...

Au tras în pieptul lor și nu mă mir că plumbul-au nimerit...

O! Somnul fle-le ca de săpezi în pisc de mușci...

Ei au murit spre-a nu se mai muș în reț tranșe...

Aplece-se genuchiul țării drept, aplece-se îndureratu-î...

O! ucigași! Sursul ce încerc vi-e! Veniți vă ție soarta...

Ohrajilor de juzi le-așterne crucea, simbol, o umbră...

În boxă veacul douăzeci. Cătușa răsună pusă...

Proces la loc ferit și în cetatea în care umbra...

Si veacul douăzeci, peste istorii cuvîntul îndrăzneț...

În tribunalul lumii se deschide la cea de foc...

Dar în zorul își isprăvesc cursul procesului...

Iar inimile spun cum că odată istoria, c-o aspiră...

Solul mărului început de drum, lovină teroarea...

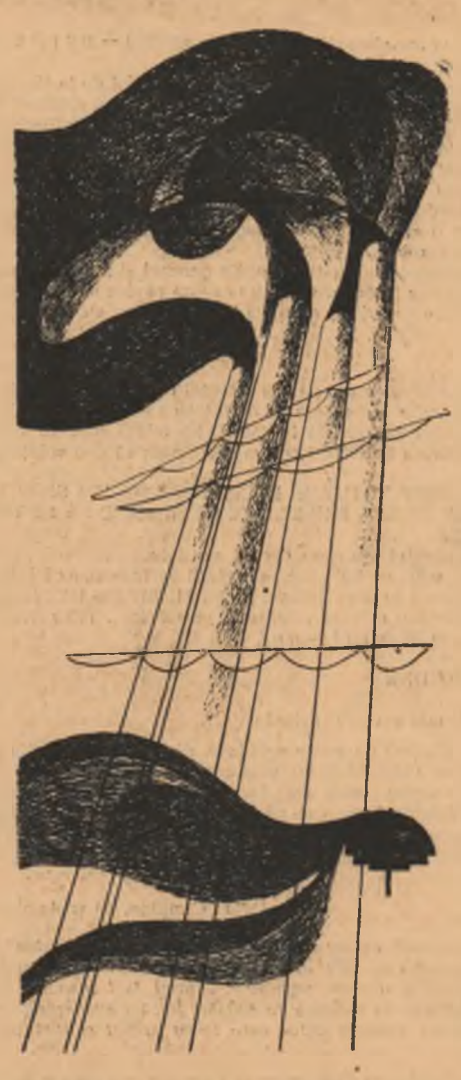
Preved prin tine, prin lumina tu cum se va săvîrși...

Eu sînt avidul de-a crea, avid de tot ce-î operă...

Eu sînt acel uimit de-a spune-n vers cîntarea...

Eu sînt trimisul celor ce rîvnesc miracolele...

Un cîntec nou al aripilor deci să înflorească...

Desene de N. ȘERBAN

Pentru ce s-a...

Revista **Facla** organizează în 1935 o anchetă printre scriitorii cu acopul mărturisit de a informa cititorii asupra proiectelor literare și a unor principii generale de creație și cu altul, implicit, mult mai important, de a afirma responsabilitatea socială a artistului. Răspunsurile sînt unanime în a recunoaște necesitatea unei atitudini a scriitorului față de fenomenele care împiedică progresul social și, totodată, necesitatea de a înfățișa, prin mijloace și căi artistice proprii, conținutul social-revoluționar al literaturii. În răspunsul său, G. M. Zamfirescu mărturisește că a descifrat rostul literaturii în momentul cînd a înțeles, în proză, „primele pagini de spovedanie, în care un om avea ceva de spus, își striga revoltele și îngrijorările”. Ion Călugăru acordă scriitorului rolul de a demistifica, de a scoate măștile și de a dezrobi omul „de sub negura mitologică a cuvintelor de ordine mincinoasă pe baza cărora s-au întemeiat sinicliile familiare și statale”. Scrierul este, de asemenea, pentru el, ca și pentru scriitorii din generația din care face parte, un mijloc de protest social. Un altul mărturisește că epoca pe care o străbate (cea mai revoluționară din istoria țării) îi dinamitează sensibilitatea. Ion Pas își recunoaște afinitatea cu o literatură prin excelență „tendențioasă” și cu preocupări social-morale. „Scrib — afirmă el — pentru ca alții să găsească un ghid bun de mîngiere și de încurajare. De aceea, mi se pare, literatura mea este considerată tendențioasă. Primind cu resemnare osînda recenziilor, rămîn credincios temelor mele și cititorilor care găsesc în paginile ce scriu ceva din necazurile și năzuințele lor”.

Publicistul Ștefan Roll definește scrierul în funcție de imperatiile epocii. Momentul istoric pe care îl străbate l se pare predominant economic și politic. Este vizibil, în aceste împrejurări, procesul de proletarianizare a păturilor intelectuale, mai întîi în sens economic, după aceea și din punct de vedere ideologic; acest proces se manifestă printr-o radicalizare a atitudinilor, printr-o scădere a prestigiumului individualismului. Misiunea scriitorului (singura demnă, în consens cu istoria) este, zice Ștefan Roll, de a se înrola cu arma lui în slujba adevărurilor lui Marx și ale celorlalți „gînditori dialecticieni ai materialismului istoric”. Eferescența revoluționară a deceniului adusese în rîndurile scriitorilor militanți și un număr apreciabil de tineri promotori ai curentelor de „avangardă”, „Sfinția”, „cosmică” și alții de arbitrară lor revoltă, cunoaște acum, detașată de individualism, alte forme de manifestare în literatură. Pe urmele lui Geo Bogza, un alt reporter trecut prin experiența „integrității” descoperă mijlocul de a comunica, printr-o literatură documentară, cu „lume fără glas, umilă, săracă, asuprită”. Reportajul său tinde să devină, în acest chip, interpretul (autorul spune „megafonul”) acestei lumi.

Ideea responsabilității scriitorului este dezbătută în esul pe care îl publică, în seria răspunsurilor din **Facla**, Miron Radu Paraschivescu. Autorul pornește de la premiza teoretică marxistă că scrierul (în înțelesul de proces de creație) constituie un mijloc de cunoaștere. Această cunoaștere nu se poate realiza, cînd este vorba de literatură, dacă este limitată la „cel patru pereți ai introspecției și (ai) intîmilor procese de conștiință”; este necesară coborîrea în stradă, contactul nemijlocit cu realitatea variată a vieții care determină, de fapt, procesul de conștiință și asigură originalitatea operii scriitorului; „De abia acum, după ce am aflat cine sînt — unul dintre oamenii de pe stradă — mărturisește esesul, (...) s-a născut adevăratul, irefutabil și magnificul proces de conștiință: identificarea cunoștinței mele cu aceea a lumii — care e o conștiință de factor și produs social”. Scrierul (poezia, eseu, proză), ca expresie a acestei cunoștințe, devine, în chip necesar, din simplă expresie a contemplației, o armă care aduce, amplifică „benignul și inițialul proces de cunoaștere”. Cunoașterea vieții i-a relevat scriitorului contradicțiile ireconciliabile, inegalități frapante. Acestea impun literaturii anumite misiuni sociale ofensive, critice; ignorarea lor echivalează cu o acceptare tactică a tot ce umilește, în societatea capitalistă, omul.

„Cînd știți că tot ce e proclamat sînt, drept și sublim, nu reprezintă decît valori și bunuri în serviciul aceluiaș domn cu milioanele de arginți și de crime — care dintre cînstiții și adevărații artiști își va continua procesele intime și elevat spiritualiste. Fără să fie orb, fără să fie surd, fără să fie leș? Și care, dintre asemenea procese, rezolvat — îl va face pe el și opera lui, mai demnă, mai înaltă, mai umană? Scriu fiindcă, lumea poate fi schimbată cu mult în bine. Și aceasta înseamnă că știu cine sînt, că mă cunosc” — spune, în încheierea eseuului său, Miron Radu Paraschivescu.

O conștiință militantă a scrierului se afirmă și în răspunsul dat de istoricul P. Constantin-Iași, cunoscut luptător antifascist, precum și în acela al publicistului Ștefan Callimachi.

Răspunsul cel mai cuprinzător și mai profund îl dă, la această întrebare fundamentală pentru un scriitor, Alexandru Sahia. Autorul **Revoltei în port** vizitate, cu un an în urmă, în Uniunea Sovietică și participase la congresul scriitorilor sovietici, unde Maxim Gorki prezentase un amplu referat despre realismul socialist. Ideile formulate de Sahia în legătură cu rolul scriitorului atestă cunoașterea principiilor leniniste despre literatură.

Sahia face, mai întîi, observații preliminare referitor la fizionomia generației sale (o temă mai veche a sa) remarcînd condiția ei tragică, împusă de împrejurările epocii interbelice: „Generația noastră, adică a aceluia care am pășit peste 25 de ani, a trăit și continuă să trăiască epoca unui adevărat tragism. Anii cruzi și războiului s-au legat unul de altul sub o zodie războinică, îmbrășcînd de sine (...). Suferința noastră a crescut, luncind pînă la foamele”. Anii de liceu, universitatea sînt părți din viață, lipsite de romantica altor vremuri. Sînt goluri mari, în care continuu am văzut protuzimea negrului și teama lipsei de pline ne-au urmărit mereu”.

Aceste condiții impun scriitorului îndatoriri sociale; Sahia are, în această privință, principii ferme. „Nu scriu, afirmă el, să mă distrez. Ar fi o crimă lucrul acesta. Scrierul meu e o contribuție la eforturile de eliberare a maselor muncitoare. Ideile lor e și idealul meu”. În sprijinul principiilor sale, Sahia citează pe Gorki.

Arta necesară acestui timp, comentează în continuare Sahia, este detașată de romantismul facil și de orice implicății mistice. Ea are, inevitabil, o tendință bine precizată, posibilă, estetic vorbind, dacă l se asociază o imagine artis-

tică puternică. Dependența artistului (și, implicit, a artei) de fenomenele economice și sociale este, într-un chip sau altul, verificată de întreaga dezvoltare a artei contemporane. Reflectînd asupra acestui proces, Sahia conchide că scriitorii generației sale nu pot să se îndrepte pe alte făgășuri. Căile subiectivismului, ale misticii, îi duc la eșecuri. „Un scriitor trebuie să fie luptător social. El trebuie să fie continuu legat, în mod strîns, de complexul social în care trăiește. Scriitorul nu poate fi străin de fenomenele economice, politice, care agit întotdeauna masele. Viața zilelor noastre caută să fie împinsă după alte forme, cu mult mai aspre. Epoca romantismului languros, a extazului mistic este ingenuchiată și plensită de alte realități ce caută să ne depășească. Ceva mai mult Scriitorii generației mele trebuie să se convingă, în momentele de față, că nu pot face decît o artă cu tendință și că o altă artă nu mai poate să existe. În această tendință trebuie să introducăm maximum de artă pentru că numai astfel operele noastre vor căpăta viabilitate. Scriitorii sînt și rămîn apărătorii întregii umanității și de la ei se așteaptă, în primul rînd, luminarea spre formulele de viață unde exploatarea nu mai există, clasele sînt nimicite, iar ura de rasă extirpată”. Nu este greu de înțeles la ce formulă se gîndea Sahia. Le și prezentase, pe larg, în volumul său de însemnări despre Uniunea Sovietică.

Din articolul lui Sahia, cel puțin două idei trebuie reținute: una, referitoare la rolul literaturii de a contribui la eforturile de eliberare a maselor muncitoare, și, a doua, despre necesitatea de a exprima idealurile sociale cu mijloacele artistice adecvate, știut fiind că adevărurile și idealurile sociale cele mai înalte rămîn fără efect, dacă nu sînt transfigurate artistic, dacă nu li se smulg echivalențele lor estetice. Idei juste, deosebit de importante pentru progresul unei literaturi ce tinde să îmbrățișeze zone inedite ale realității și să experimenteze o nouă metodă de creație.

Eugen Simion

¹ Facla, nr. 1306, 8 iunie 1935.

Ideea responsabilității scriitorului este reluată de G. M. Zamfirescu și în alte articole. Reproducăm, aici, un fragment dintr-o mărturisire mai amplă: „Adîm vede peste timp, aprîm în revista însemnări legene (An I, nr. 7, 1 apr. 1936):

„Nu cred scriitorii zomli că ar fi momentul să-și pună o problemă de conștiință și să ia o atitudine fermă, în fața aceluiaș frumăntor social? Fără îndoielă că mă gîndesc la autorii celor mulți, pe care scriitorii — în primul rînd — pot să o îndăimcească în opera de artă și în fața lor de creație. Cînd te gîndești la ei, cînd te gîndești, în literatură, că ai avut în viața cîntec un cer înalt, un cer cu stele și o diageo nepătrunsă. Numai alții! Femecește vremea! Nu-i așa, Domnule scriitor român? Te crezi? Te crezi cu un capăt pe zi, cu o lăvărie și cu o credință — că ești genial și genial. Din păcate, s-a dus tericia Arcaului. Acum sînt alți timpuri și nu se poate să avem nevoie de alți oameni — mai ales în literatură și artă — dacă nu te superi (...), poliția arestare și maltratare: clișee — intelectuali în luptă lor pentru libertate și adevăr — alți politicieni scapăse, sînt tangenți, de zigolite codului penal — dansul milionarilor continuă — în timp ce un disperat dăruie marș de țară glesce pe Jos, bolnav și flămînd (...). Un mîncă se colcașe, uînd să facă o cruce cu limba în cerul gal, pe un pachet de dinamit, îl dăduse loc și se lăsase rupt în bucăți, iar telegrama externă lăsase să se înțeleasă (...). Ce plămîni au cîntărele internaționale ale marilor capitaliști și ce destin tragic pregătesc potențialii industriali de armament, unei umanități terorizate de foame și nesiguranță, de legi excepționale și de mitraliere, cu concursul binevoitor al conducătorilor rămași — pentru circumstanță — cu remuza de mîștig în mîni”.

Aceste mărturisiri sînt însemnări ale pentru concepția scriitorului, citi și pentru poziția antifascistă a revistei însemnări legene.

² Facla, nr. 1310, 15 iunie 1935.

³ Rev. cit. nr. 1324, 13 iulie 1935.

⁴ Rev. cit. nr. 1339, 19 iul. 1935.

⁵ Rev. cit. nr. 1342.

⁶ Rev. cit. nr. 1393, 20 sept. 1935.

⁷ Facla, An XV, nr. 1395, 1411.

P. Constantin-Iași socotește că numai eliberarea materială a omului va da aceluiaș, ca „formă a spiritului”, o libertate deplină. Scrierul adevărat se situează în avangarda procesului social. Expresia lui cea mai înaltă este, după autorul citat, Karl Marx. În autorul „Capitalului”. P. Constantin-Iași identifică un tip de scriitor militant specific epocii moderne, „pentru vremea noastră (...) — zice el — nu estești, elastei ai unor vremuri atînce, ci Maxim Gorki sau Barbusse vor lăimba expresia scrierului social (...). Frumăntăria de creație a unei noi societăți în Republica Sovietelor devine adevărată. Acum se poate o nouă categoria de scriitori care, pornind de la „rob-corol” modest de fabrică ajung la scrierul de masă, pe care îl așteaptă viitorul și genul”. Care sînt, în înțelesul aceluiaș ale epocii, datele intelectuale și literare? — „A închina înțimia de talent sau de pricepere pentru cei ce ne-au născut, căreia totul dăruim de la a se la sublimitățile impenseabile — și care, azi, se numesc masele populare în absența de căutarea unei țări din care înțim aceluiaș”.

Tot așa, redactorul **Clopotul** face o profunzime de credință în sensul celor semnate mai sus. „Scriu articole politice — spune el — pentru că scrierul este un fel de cea mai puternică armă împotriva nedreptăților și nelegărilor lăptute în dăuna maselor muncitoare. Fiecare articol scris — chiar dacă n-am reușit în toate să-mi realizez acopul — trebuie să fie o imagine vie a luptei sociale de azi, a metodelor cu care se pot realiza deciziile de adevăr să fie conducătorii omizii de mine”. Este împede că Ștefan Callimachi să selecte la muncitorii.

⁸ Rev. cit. nr. 1411, 11 oct. 1935.

⁹ Facla, An XV, nr. 1416, 17 oct. 1935.

„FRUMOASA VALE A PRAHOVEI”

Trei documente privind lupta revoluționară a petroliștilor

Creдем că nu e necesar să însoțim cu un comentariu prea amplu cele trei documente reproduse mai jos.

Sînt de fapt trei extrase concludente din dosarele cu „semnale de alarmă” ale patronilor de exploatare petroliere de pe „Frumoasa vale a Prahovei”. Înfricoșător de vigoare luptei muncitorilor din jurul anilor 1930, luptă condusă de comuniști, patronii Văii făceau apeluri repetate la forța publică, la „respectarea și apărarea legilor în industria petrolului”.

„Domnule Ministru de Interne” sau „Domnule Ministru al Industriei” deveniseră, în acei ani, liturii consacrate în corespondența de dragoste dintre patronii de schele și raiindării și statul burgeois.

Pasiunea epistolară, pe care și-o consumam în alle împrejurări trimițîndu și tihnitele salului cordiale de pe „Frumoasa Vale a Prahovei”, luase o întorsătură dramatică. Dar să ne aruncăm ochii pe trei din epistolele de acest gen. Cititorul tînar de astăzi va ști să desprindă, din ele, imaginea de „trăic istorică” a patronilor și o orinduire burgeoisă, în fața asaltului puternic dat de lucrătorii petroliști, în lupta lor revoluționară condusă de comuniști.

„Domnule Ministru”

Ne simțim datorii să vă aducem la cunoștință faptele următoare: În Cîmpina s-a format la Casa Poporului, un sindicat uvrier, a cărei conducere este în stăpînire exclusivă a unor cunoscuți comuniști.

Aceștia pentru a-și așine scopurile lor de propagandă și turburări au înfățișat patronilor revendicări uvriere stereotipe, (revendicările, bine-

înțeles pliciseau pe patron, erau „stereotipe”! n.n.) din care revendicări, o bună parte erau deja satisfăcute de firmele respective. (Ce revendicări fuseseră satisfăcute nu se menționează, dar nu asta era principialul într-o adresă care apela la reprimarea revendicărilor muncitorilor — n.n.)

Lucrătorii calificați din orașul Cîmpina, adică baza industriei din acest oraș, dezamăgiți de miscarile muncitorești din 1920 — 1921 care au dus la ruina, și, este dator să se firme (A se observe eleganța de stii a mistificărilor din aceste epistole de patroni — n.n.) au reacționat împotriva acestor turburări comuniste și au întemeiat un al doilea sindicat care cuprinde frunțașii profesioniști ai lucrătorilor de aici (a se citi spărgători de grevă

și reprezentanți ai „aristocrației”, plății de patroni — n.n.) și care sindicat nu are nici un fel de preocupare politică (sic!).

Pentru a se turbura spiritele, sindicatul comunist de la Casa Poporului, face să se creadă că înfrînțarea și funcționarea acestui sindicat de la Casa Poporului, este făcută cu agreementul autorităților și a izbutil chiar ca unele din autoritățile locale să ia poziție contra celui de al doilea sindicat.

Cum sindicatul comunist a ajuns deja să creeze în fabrici o stare de spirit care nu mai asigură normalele raporturi între muncă și capital...

Explicăm că din punct de vedere al intereselor materiale ale firmei, noastre, ele vor fi apărute pe căile legale, independent de supravegherea de ordine ce vă cerem prin aceasta.

Sînt însă interese mai mari, de ordin general și public (Citește interesele statului burgeois în genere — n.n.) asupra cărora ne-am simțit obligați ca cea dintîi dintre datorii să atragem întreaga Dvs. atențiune...

Extras din „Memoriu din partea societății Steaua Romîna în arbitrajul asupra revendicărilor îndreptate de lucrătorii săi din Cîmpina”:

„Prin memoriul adresat de lucrătorii Societății noastre s-au cerut 14 puncte asupra cărora lucrătorii cer ca societatea să dea soluțiunea cerută de ei și anume:

SĂ SE ACORDE TUTUROR LUCRĂTORILOR UN SPOR LA SALARIILE ACTUALE DE 30%. PRIMELE CE SE PRIMESC SĂ SE TREACĂ LA LEAFA DE BAZĂ.

Societatea noastră s-a opus cererii acesteia...

Dacă s-ar mări cu 30% aceste salarii ar însemna că întreprinderea noastră s'ar plătească în plus o sumă de lei 113.817.936 lei... (Să se observe exactitatea calculului privind interesele patronilor... 113 milioane, atîtea sute de mii, dar și 36 de lei! — n.n.)

CONCLUZIUNE

Din cele de mai sus se constată:

Societatea noastră nu poate satisface, din cauza crizei din petrol, măritarea salariilor cu 113.817.936 lei, căci aceasta ar amenința cu ruina însăși întreprinderea noastră adică s-ar face treptat distribuția capitalului întreprinderii la lucrători, ceea ce că pe lîngă că este oprit de lege, dar nu este nici în interesul acestora. (Diversiunea e împede, gîria patronilor pentru viața muncitorilor fiind, dintotdeauna, doar o simplă poză demagogică — n.n.)

Data: Cîmpina, 20 septembrie 1929

„Steaua Romîna” declară, deci, că nu are „posibilitatea” de a mări salariile muncitorilor cu 30%. În schimb, are loarde darnic cu gratificațiile de Anul Nou pentru anume persoane. Astle, la 1 ianuarie 1929, au fost acordate gratificații în valoare de 350.000 lei. Să extragem, din tabelul acestor gratificații, numele celor care le-au primit și instituția din care făceau parte:

Politia — Constantin Enăchescu — Cîmpina — comisar — 5000 lei.
Siguranță — Cîmpina — N. Atona — 5000 lei.
Siguranță — Ploiești — Chiloman, — șef — 5000 lei.
etc. etc.

Să mai adăugăm vreun comentariu?

SEMAFOARE

Fotografia: Ion MICLE

și reprezentanți ai „aristocrației”, plății de patroni — n.n.) și care sindicat nu are nici un fel de preocupare politică (sic!).

Pentru a se turbura spiritele, sindicatul comunist de la Casa Poporului, face să se creadă că înfrînțarea și funcționarea acestui sindicat de la Casa Poporului, este făcută cu agreementul autorităților și a izbutil chiar ca unele din autoritățile locale să ia poziție contra celui de al doilea sindicat.

Cum sindicatul comunist a ajuns deja să creeze în fabrici o stare de spirit care nu mai asigură normalele raporturi între muncă și capital...

Explicăm că din punct de vedere al intereselor materiale ale firmei, noastre, ele vor fi apărute pe căile legale, independent de supravegherea de ordine ce vă cerem prin aceasta.

Sînt însă interese mai mari, de ordin general și public (Citește interesele statului burgeois în genere — n.n.) asupra cărora ne-am simțit obligați ca cea dintîi dintre datorii să atragem întreaga Dvs. atențiune...

Extras din „Memoriu din partea societății Steaua Romîna în arbitrajul asupra revendicărilor îndreptate de lucrătorii săi din Cîmpina”:

„Prin memoriul adresat de lucrătorii Societății noastre s-au cerut 14 puncte asupra cărora lucrătorii cer ca societatea să dea soluțiunea cerută de ei și anume:

SĂ SE ACORDE TUTUROR LUCRĂTORILOR UN SPOR LA SALARIILE ACTUALE DE 30%. PRIMELE CE SE PRIMESC SĂ SE TREACĂ LA LEAFA DE BAZĂ.

Societatea noastră s-a opus cererii acesteia...

Dacă s-ar mări cu 30% aceste salarii ar însemna că întreprinderea noastră s'ar plătească în plus o sumă de lei 113.817.936 lei... (Să se observe exactitatea calculului privind interesele patronilor... 113 milioane, atîtea sute de mii, dar și 36 de lei! — n.n.)

CONCLUZIUNE

Din cele de mai sus se constată:

Societatea noastră nu poate satisface, din cauza crizei din petrol, măritarea salariilor cu 113.817.936 lei, căci aceasta ar amenința cu ruina însăși întreprinderea noastră adică s-ar face treptat distribuția capitalului întreprinderii la lucrători, ceea ce că pe lîngă că este oprit de lege, dar nu este nici în interesul acestora. (Diversiunea e împede, gîria patronilor pentru viața muncitorilor fiind, dintotdeauna, doar o simplă poză demagogică — n.n.)

Data: Cîmpina, 20 septembrie 1929

„Steaua Romîna” declară, deci, că nu are „posibilitatea” de a mări salariile muncitorilor cu 30%. În schimb, are loarde darnic cu gratificațiile de Anul Nou pentru anume persoane. Astle, la 1 ianuarie 1929, au fost acordate gratificații în valoare de 350.000 lei. Să extragem, din tabelul acestor gratificații, numele celor care le-au primit și instituția din care făceau parte:

Politia — Constantin Enăchescu — Cîmpina — comisar — 5000 lei.
Siguranță — Cîmpina — N. Atona — 5000 lei.
Siguranță — Ploiești — Chiloman, — șef — 5000 lei.
etc. etc.

Să mai adăugăm vreun comentariu?

Desfășurarea luptelor eroice ale muncitorilor celerști și petroliști, cu exemplul lor de înaltă conștiință politică, precum și procesele care au fost înscenate conducătorilor muncitorimii noastre — aruncîndu-se asupra lor cele mai odioase sentințe — au produs o adîncă impresie asupra tuturor oamenilor de bunăcredință ai epocii. Ecoul acesta puternic al evenimentelor din ianuarie-februarie 1933 apare astăzi confirmat de numeroasele mărturii pe care le înțim în toate planurile vieții sociale și culturale din acel timp. Mulți scriitori au luat atunci o atitudine publică, limpede și plină de curaj, în favoarea cauzei muncitorilor celerști și petroliști. Astfel de mărturii, care cîntesc pe toți slujitorii condeiului demni de acest nume, merită cu prisosință a fi reamintite.

● În timpul primului proces din 1933, N. D. Cocea, Geo Bogza și Cicerone Theodorescu au făcut parte din Comitetul pentru apărarea muncitorilor celerști. Semnăturile acestor scriitori le înțim pe apelul adresat de Comitetul tuturor muncitorilor și intelectualelor, apel publicat în ziarul **Tempo** din 29 iulie 1933, în care se spunea: „Întem să subliniem că împotriva celor care s-au produs evenimentele se aflătoare condițiilor grele de muncă, scăderii salariilor, concedierii și politici de înăbușare care nu se îndreptăcesc... În numele Comitetului local de apărare a muncitorilor celerști, facem un apel la intelectuali și muncitori de toate categoriile și lărmă deosebire de credințe politice, să adere la acțiunea de apărare a muncitorilor celerști, ajutorarea lor morală și materială, împiedicînd prin aceasta o sentință nedreaptă...”

● În articolul **Procesul celerștilor**, publicat în **Facla** din 31 iulie 1933, Ion Pas analizează mai întîi cauzele și modul în care s-au desfășurat luptele muncitorilor de la căile ferate, iar în încheierea arată că „din trista întâmplare ale cărei urmări se prelungec în ședințele monotone ale procesului, învățăminte au a trage forurile cel ulterioare ca foamea nu e un element de concorde socială, ci dimpotrivă”, spunea răspicat: „Ceea ce sentimentul public cere, e stingerea procesului, este aruncarea unei cortine peste drama care și așa a zguduit, care și așa a durat prea mult.”

● Într-un articol publicat în ziarul **Clopotul** din 25 august 1933, Ștefan Callimachi adresa o înflăcărată chemare la luptă pentru apărarea și eliberarea muncitorilor celerști, participanți la greva din 16 februarie și osîndii la ani grei de închisoare și muncă silnică: „Trei-trei-vă proletarii din România și de peste hotare, treziți-vă intelectuali din toate țările... Frații voștri, muncitori ai atelelor Grivița, au fost osîndii la nedreptățile grele. Nevestele și copiii lor plîng. Foamea și boala își înțig ghearele în trupurile femelor și pruncilor părăsiți. Nu putem să-l lășăm pradă reacțiunii. Ochii lor sînt alinați asupra noastră. În țepete și în cinstea noastră sălăluiește toată speranța lor.

Să ne facem, deci, datoria!”

● După procesul de la București, mulți din scriitorii noștri au protestat vehement împotriva sentințelor date de Consiliul de război, ca și împotriva tratamentului inuman aplicat conducătorilor muncitorilor celerști și petroliști în închisoare. Scriitorii și alți mulți intelectuali au luat atitudine, cu acest prilej, împotriva întregului sistem odios de torturare a deținuților politici. Printre cei care au protestat împotriva regimului de detențiune aplicat deținuților politici se numără: Tudor Arghezi, N. D. Cocea, Marcel Bresslau, Radu Bouras, V. Demetrescu, Victor Ion Popa.

Ei au semnat un Protest contra regimului aplicat în închisori deținuților politici, publicat în **Clopotul** din 1 ianuarie 1934, în care se spunea: „Toți deținuții politici, cari pleacă sau sosește la Dolana, sînt bătuti pînă la sînge, fără nici un motiv, cu ciocane de fier, drugi, ciomege, leagă în lanțuri și aruncați în celebritate celule și, pe cîmîni gol, udati cu călduri de apă, în întuneric și infectă murdarie, în ger, desori fără nici o hrană... Pedepsele sînt draconice, singeroase, începînd cu hăit, schingiuiri și terminînd cu celulele H.

Să înceteze imediat acest regim barbar și închișional!”

● În ziarul **Apărarea celerștilor** din 16 iunie 1934, Victor Eftimiu declara: „Din primul moment simțim că s-a întreprins o mare muncă de revizuire a C.E.R. fiindcă s-au creptăte, cu el. Omul care muncete în România muncete și pentru cei ce nu au nimic, de aceea de două ori este vrednic de admirația noastră, blîndul și nedreptățul lucrător român.

Cum să nu reclam eliberarea lor?”

● Pe Mihai Beniuc îl înțim semnînd protestul Comitetului regional antifascist Cluj, alături de alți oameni de știință și cultură ca Tudor Buzanari, Valeriu Novacu, M. Chereslesiu, protest publicat în ziarul **Apărarea celerștilor** din 29 iunie 1934. „Subsemnații — se spunea în acest protest — avînd în vedere că muncitorimea de la C.E.R. a făcut grevă pentru pline și libertate, avînd în vedere mijloacele necinstite cu care s-a încercat să se arunce în sarcina muncitorilor răspunderea vîrsărilor de sînge, considerăm ca o consecință a culturii romînești și un imperativ al conștiinței umanitare stingerea acestui proces și imediata eliberare a acuzărilor!”

● Asistînd la dezbaterile procesului de la Craiova, Al. Sania a scris o serie de impresionante reportaje despre dîrzenia revoluționară a conducătorilor luptelor muncitorești, despre modul în care acuzajii s-au transformat în acuzatori, despre solidaritatea de clasă a asupritilor. Educatorului în acest sens sînt cunoscutele sale reportaje **Procesul celerștilor**, publicat în ziarul **Dimineața** din 15 iunie 1934, și **Ultimele act din procesul celerștilor**, apărut în revista **Cuvîntul liber** din 14 iulie 1934.

● În articolul **După Craiova**, publicat în **Cuvîntul liber** din 7 iulie 1934, Demostene Botez scria: „Nimeni nu s-a lăsat mistralat din capriciu și nici din huzureală. Se vede că nu mai mergea... Și se întimplau lucruri care nu se puteau altfel lecut.”

● La începutul lunii martie 1933, G. Bacovia a scris poezia **Spre primăvară**, introdusă în volum în 1936, poezie inspirată nemijlocit din luptele muncitorilor celerști, edificator fiind în primul rînd referenul: „Sculați, ai muncii proletari!”

Un interviu cu Nagy István despre măiestria literară, cu alte cuvinte despre experiența lui literară, nu poate fi decât un bun prilej de a răscali depozitul unor amintiri din viața lui cu adevărat geniale.

Îl cunoaștem pe Nagy István dintr-o proză scrisă cu frământare și pasiune sau din cuvintele în care, cu gândirea sa per-severentă, își expune și își elucidează ideile.

Trimțându-l întrebările, parcă-l vedeam cum, apăsând cu atenție asupra lor, începe să le analizeze cu conștiințozitate și per-severență.

Acasă, deprimare, rămasă din perioada în care, după cum spune el, „am fost zece ani agitat în mișcarea revoluționară și mare pasionat al scriitorilor clasici”. Nagy István și-o între-bunțență astăzi la fel de eficace în îndrumarea scriitorilor tineri. Parcă-l aud și acum vorba groasă și tenace, la cea de-a treia Constituție a tinerilor scriitori:

„Există o poveste cu masa căreia omul își spune așterne-te, și pe ea se aștern toate bunătățile. Eu, cind mi-am dat seama ce frumoasă este meseria de tipnar de mobilă, mi-am pus în gând să fiu tipnarul care va inventa masa aceasta... Am pornit la meseria aceasta cu toată pasiunea”.

„Si, mai departe: „Dacă citiți despre brutari în cărțile mele, să știți că aceasta nu o scriu numai așa, pentru că mi-a venit poftă să scriu despre brutari, scriu pentru că am studiat această viață. Nu am făcut decumintare printre brutari, ci am fost ucenic brutar. Nu am studiat viața agitatorilor comunisti numai așa, ca s-o văd cum este; am fost eu însumi agitator...”

„Si, toate acestea pentru a ajunge la concluzia care decurge în mod necesar și logic:

„De ce?... Fiindcă scriitorul nu poate să scrie interesant decât despre ceea ce cunoaște el, decât despre ce a trăit el, ce a analizat el, în mod conștient, cu mijloacele filozofiei noastre, ale filozofiei marxist-leniniste...”

Da, există în toată opera lui Nagy István, în întregul lui mod de a vedea, de a trăi viața, un fir roșu care leagă experiența ucenicului zugrav sau a salaborului de odinioară, cea a muncitorului de la fabrica de chibrituri, a ucenicului brutar și a celui de tipnar, cu aceea a activității din mișcarea muncitorească de mai târziu, cu a scriitorului și deputatului de astăzi. Acest fir roșu este convingerea că toate momentele vieții trebuie trăite cu dăruire și pasiune. În opera lui, acest fir roșu devine o pledoarie pentru lupta consecventă a omului în vederea desă-vârșirii sale, o pledoarie pentru participarea activă, cu rezultate eficace, la perfecționarea vieții.

Tochmai de aceasta, prima noastră întrebare sună astfel:

— V-ați dedicat majoritatea operei dvs. literaturii care oglindește viața muncitorilor din trecut și de azi. „La cea mai înaltă tensiune” se ocupă de momentul istoric al naționalizării industriei. La baza acestui roman a stat, desi-

temela scrierilor mele din preajma anului '30 am întezărit unele laturi particulare ale vieții muncitorești. Descoperam aspecte noi, care mă ajutau să pătrund mai profund înțelesul întâmplărilor și fenomenelor ce le observam chiar în apropierea mea. Primul rezultat: am băgat de seamă că neamurile mele erau reprezentanți, ca să zic așa, tipici ai familiei muncitorești din România de-atunci. Malcă-mea, soacra-mea, socrul-meu, cumnații și cumnatele mele erau — pină la unul! — cameni ai satului, luți de valul vieții, oameni care de-abia își lepădaseră straiete țărănești spre a se transforma, chipurile, în muncitori industriali. Pe cind eu și frații mei eram, după tată, a doua generație de muncitori. Tot după tată-meu, se chema că simțem în același timp și a doua generație de muncitori-socialiști. Felul nostru de-a gândi, atitudinea noastră, conștiința apartenenței la clasa muncitoare, dar și deprinderile noastre, făceau să ne deosebim, în multe privințe, de muncitorii proveniți dintre țărani proletariați. Aceștia considerau starea lor de muncitori ca ceva trecător: idealul lor era înfrirarea unui mic atelier meșteșugăresc sau agoneșala care le-ar fi dat puțină să înceapă, la țară, o țimplărie, o dulgherie, o rotărie... Sau — și mai bine — să-și cumpere, din fructul muncii în industrie, ceva pământ...

Pentru mine, pentru frații mei, organizarea muncitorimii, grevele sau celelalte mișcări muncitorești erau probleme de viață și de moarte. Constatam cu surprindere, chiar cu revoltă-n suflet, că prospeții muncitori proveniți din lumea satelor, deși recunoșteau utilitatea organizării, o considerau totuși drept o povară. O povară care pune serioase piedici în calea izbiziții

devină — să nu zic vorbă mare! — ei înșiși muncitori. Nu-i destul că ai văzut muncitori, că ai asistat la procesul de producție dintr-o uzină, dintr-o mină. Trebuie să simți ceea ce simte muncitorul. Trebuie să gîndești cum gîndește muncitorul. De fapt, e o regulă valabilă pentru orice mediu social.

Bineînțeles, caracterul muncitorilor nu se formează după vreaun calapod. Mai ales azi nu se formează după calapod! Chiar spre a scrie o simplă schiță trebuie să faci sumedenie de observații. Darămite pentru un roman! De ce, deci, tinărul scriitor să nu înceapă de la un reportaj sau de la o nuvelă sau de la o schiță chiar, spre a se pregăti astfel în vederea romanului?... Cu puține excepții, toată literatura universală s-a mărturie justiciii acestei vederi. Și aceasta-i valabilă pentru oricare branșă: nimeni nu se apucă, de la început, să monteze o întreaga mașină; și cu atît mai puțin, o întreagă uzină. Nimeni nu se apucă, de la început, să facă planul unei case și cu atît mai puțin să zidească de-a dreptul o casă. Ucenicului de la frizerie nu îi e îngăduit să se atindă din prima lună de capul sau barba clientului. Tinărul care vrea să devină scriitor îl va prinde bine, la elaborarea marilor opere de mai târziu, pină și experiența pe care o cîștigă scriind la gazeta de perete a uzinei.

Nici mîgala asupra amănuntului, care echivalează cu un pre-exercițiu, nu poate fi făcută oricum. Muncitorii dintr-o uzină, luți unul cîte unul, cît de numerosi sînt, reprezintă tot atîtea individualități. Simplul fapt că cei ce lucrează într-o anumită uzină depășesc planul anual nu înseamnă că fiecare dintre ei e un excelent muncitor în branșă lui și că țibi sînt comunisti căliți. Un scriitor talentat e dator să studieze, cu meticulozitate a omului de știință, pe fiecare dintre cei ce vor deveni personaje

de vorbă cu NAGY ISTVÁN

despre literatură

viselor pe care le aduseseră cu ei de la țară. Pe cind noi ne aruncam cu tot elanul în vîlmășugul grevelor ce mereu izbucneau, ei... doar așa... țirî-grăpi. Noi nu credem în dumnezei, oculeam biserică, pe popi nu-i puteam vedea în ochi. Ei?... Ehe! Cu greu se dezbătau de ale credinței! Starea lor de „nici țaran, nici muncitor” se reflecta și în felul lor de-a vorbi. În graul specific periferiei locuite de muncitorii, mereu amestecat elemente ale folclorului rural. Plus jargonul lumpenproletariatului!... Noi îndrăgeam literatura serioasă. El... romanul de senzație. Noi aduceam pe scenele sindicale drama cu tematică din viața muncitorilor, ei se dădeau în vînt după opera sironoasă. Aceleași fenomene le observam și prin mahala-le burseșene, gălătoase sau giurgiuvene cînd — cu munca — ajungeam pe acele meleaguri.

Tochmai aceste constatări m-au ajutat să înțeleg mai tîrziu profunzimea acelor teze a lui Lenin, care spune că muncitorul nu stînd cu un picior în satul lui de baștină, dacă reușește să-l antreneze în lupta revoluționară, se cheamă că prin el și urniț și satul.

Este deci firesc ca, în unele și romanele mele mai vechi și mai noi, să apară, nu o dată, cu însușirile lui bune și rele, tipul muncitorului industrial care stă cu un picior în sat și cu celălalt în oraș. Dar din ce în ce mai mult a preocupat scoterea la iveală a caracterului aceluia tip de „nici țaran, nici muncitor”, care mai apoi se transformă în muncitor adevărat, revoluționar, în comunist, luptător pentru interesele clasei lui. Tochmai în elaborarea acelor nuvele și romane de mai mică amplitudine am cîștigat deprinderea de-a schița caractere, de-a minui stilul adecvat... Acestor exerciții le datorăm puțina de mai tîrziu de-a dăltui figurii mai bine conturate, mai bine diferențiate, de muncitor, de mic burghez sau de țaran. Acestor exerciții le datorăm puțina de-a lumina mai deplin căile pe care ei aveau să le urmeze în viață.

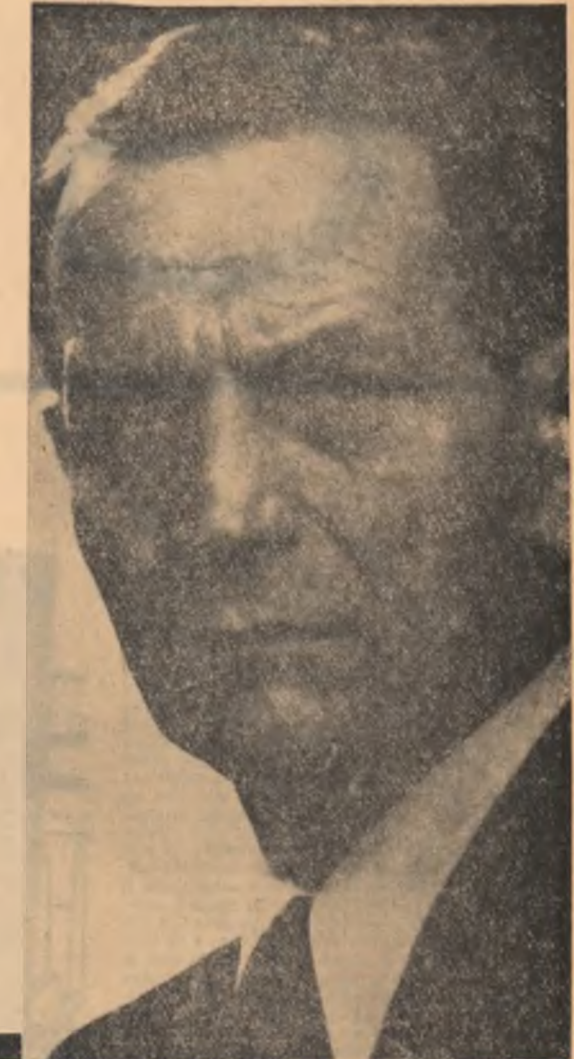
— Scriitorii tineri se află în fața unei diversități de probleme etice privind formarea muncitorului nostru de azi. Tochmai această diversitate, îneduit de fiecare zi al viaței de uzină, sînt proprii lucrărilor literare scurte — schițe și nuvele. Dvs. ați scris romane despre muncitori, dar ați cultivat intens și povestirea scurtă. Ce recomandări ați putea face scriitorilor tineri care scriu schițe și povestiri?...
— Cele de mai sus cuprind în parte un răspuns și la această întrebare...

Nu-mi pot închipui tînar prozator care — dacă nu cumva vine încă dintr-o bogată experiență de viață chiar din copilărie sau din adolescență — și-a putut putea activitatea literară cu un roman muncitoresc sau chiar cu un roman cu oarecare altă tematică. Dacă pentru oricare gen literar ai nevoie de bogată experiență a vieții, de o bună cunoaștere a oamenilor, de o limpede orientare politică marxist-leninistă, de o bogată cultură generală, apoi, cu atît mai virtos ai nevoie de toate acestea atunci cînd te-ai încumeta să ataci proza de largă respirație. Cerintele de mai sus nici un prozator nu le poate da cu tîrlă l-r-ri fi cu deosebire greu să scrie roman muncitoresc, celui ce nu vine dintre muncitori. Zic greu, dar nu cu nepuțință!... Tinerii scriitori-începători care caută teme din viața muncitorilor, trebuie să aprofundeze această viață... Trebuie să

ale romanului sau nuvelei sale. Avind însă în vedere faptul că pentru a trage concluzii generalizabile din constatări la care ai ajuns, făcînd cercetări cu mijloacele științifice, ești nevoit să cîștigi ipoteze, ești nevoit să-ți pui la contribuție fantezia, această facultate dobîndite o deosebită importanță atunci cînd este vorba despre un scriitor. Nu-i de ajuns ca el să recunoască, din anumite manifestări exterioare, anumite stări și anumite trăsături de caracter, și trebuie să sesizeze, printr-un îndrăzneț joc al închipuirii, tendințele probabile și posibile de dezvoltare ale celui pe care îl studiază... Dar toate acestea nu-s posibile fără un bogat bagaj de cunoștințe din domeniul filozofiei marxist-leniniste, din domeniul psihologiei, pedagogiei și respectiv din domeniul esteticii.

Astfel vom putea înfățișa, la un nivel din ce în ce mai înalt, victoria noastră asupra a tot ce e vechi.

— Tot pe planul întrebării de mai sus: ce bun cunoșcător al lumii muncitorilor ați confruntat probabil lucrările literare cu temă muncitorească ale tinerilor scriitori, cu realitățile pe care le cunoașteți. Ați putea aminti astfel de lucrări, ați putea să vă spuneți părerea despre măsura în care ele oglindesc problemele actuale, problemele esențiale ale societății noastre?
— Cunoșc o seamă de povestiri de ale tinerilor scriitori, care tratează problemele de actualitate ale vieții muncitorești. Lunt la repezeală, îmi vin în minte mai cu seamă cele care au apărut în *Utunk*, în ultimele șase luni, în cadrul concursului pentru cele mai bune nuvele. Mai toate reflectă cite un aspect al conflictului dintre cei ce luptă pentru instaurarea moralei comuniste și purtătorii rudimentelor vechii mentalități mic-burghize. Cred că acei tineri scriitori au o orientare justă. Desă-vârșirea construcției socialismului și urcarea spre comunism nu sînt posibile fără înțonarea moralei comuniste. Dacă cineva ar căuta să pătrundă fenomenele — și e sarcina scriitorului să facă acest lucru — ar vedea că dezvoltarea continuă a economiei noastre naționale, succesele ce se obțin pe tîrîmul în-vălmășugului public, sau chiar pe acela al literaturii, stau în strînsă legătură nu numai cu permanența ridicare a nivelului conștiinței socialiste, și cu și cu extinderea, în cercuri din ce în ce mai largi, în mase, a moralei comuniste. Ar fi o greșeală să treci cu vederea peste faptul că acolo unde organizarea muncii într-o uzină, atitudinea față de om, pe alocuri chiar respectul legalității socialiste, încă lasă de dorit, nu-i vorba numai despre nepricepere, ci mai ales de înfrirarea noivă, de obicei pe mai multe planuri, a unor rămășițe ale moralei burghize. Înruvire în mod negativ, unul mers al lucrurilor chiar unii ingineri cu o foarte bună pregătire, muncitori, lucrători pe tîrîm obșteș, posesori ai unei conștiințe destul de dezvoltate, dar care încă nu au fost în stare să-și revizuiască deplin atitudinea, potrivit cerințelor eticii comuniste. E de mare importanță, așadar, ca literatura noastră, înfățișînd personaje veridice, al căror caracter se transformă, să exprime

cît mai clar că acordul dintre existența socialistă și conștiința socialistă nu poate fi deplin decât atunci cînd morala comunistă repercutată victoria deplină, în toate domeniile. Despre victoria definitivă a moralei comuniste nu poate fi vorba, firește, decât acolo unde și atunci cînd s-a înfățișat comunismul, cînd atitudinea comunistă a omului devine o adevărată deprindere. Cînd oamenii nu numai că nu mai vor, dar nici nu ar mai putea trăi altcum, decât în comunism. L-aș saluta cu bucurie pe tinărul scriitor a cărui operă ar da asemenea aripi închipuirii noastre.

— Știm că, pe lângă activitatea dvs. scriitoricească, desfășurați și o bogată muncă obștească, cu rezultate generoase pentru scrierile dvs. Ați putea vorbi despre necesitatea, întreprinderii muncii de scriitor cu cea de activist obșteș? Ați putea să dați, în legătură cu aceasta, unele sfaturi tinerilor care se pregătesc să se dedice literaturii și să cunoască mai adînc viața?
— Dacă aș voi să dau un răspuns la această întrebare, aș fi scutit a mă pierde într-o adevărată înclăcăală a repetărilor. Dar... hai să mă zic o vorbă despre deosebiri însemnate a experienței de viață! Cea mai prețioasă experiență de viață o dobîndești muncind cu răspundere pentru obște. Poți cînta eroul capabil de orice efort, dacă tu însuși nu ești capabil de un asemenea efort? Poți înțelege pină în adîncuri un asemenea suflet, dacă tu însuși nu ai înțeles la fel?... Firește că nu!... Prin muncă obștească nu înțeleg că cineva ar fi obligat a se înhîma neapărat în activitatea nu știu cîtor comisi. Din așa ceva nu ar rezulta decât o alergătură fără prea multă noimă de la o sală de sedințe la alta, nicicîmum o serioasă cunoaștere a vieții. Căci cine ar face astfel, lucru de mintăluță ar face. Cunoaște unii tineri — mai bine zis foști tineri! — scriitori, de acest fel. Nu-s mulți, e drept, dar tocmai de aceea au fost nevoiți a-și lua atîtea muncă pe cap, de nu mai au timp nici să scrie, și nici să-și sporească cunoștințele de viață! O spun din propria mea experiență... Numai cîteva dar de acestea să te ții cu temel! Numai astfel vei putea spune că ai făcut ceva pe tîrîm obșteș, numai astfel îți vei crește simțămîntul de răspundere, numai astfel îți vei lărgi, îți vei îmbogăți experiența de viață. În fața tinărului scriitor stă o vîrstă de om. E, ar e, hotărît, mai mult ai în fața lui, decât avem noi aceștia trecuți de cincizeci!... Frumos, pe rînd, e pot rezolva atîtea dintre problemele obștești, încît în cursul timpului vor dobîndi o deosebit de variată și multilaterală cunoaștere a lumii. Mai ales dacă se vor orienta, progresiv, pe măsura propriei lor dezvoltări, spre muncă din ce în ce mai pretentioasă. Astfel intervine un fel de diviziune a muncii, diviziune în cadrul căreia fiecare are teren de activitate asigurat. Iată rețeta pentru lichidarea împovărării, de azi, a unor, pentru scoterea din pasivitate a altora! Nu trebuie să semănăm cu un simplu trecător care prelevește... se minunează și lasă, eventual, în urma lui, o pre-pretentioasă declarație de mulțumire. Bineînțeles, cele 8 ore de muncă destinate scrierilor trebuie să fie... puse de-o parte. Precum puse de-o parte sînt cele 8 ore de muncă ale fierarului sau ale zidarului.

— La ce lucrați în prezent, care sînt proiectele dvs.?
— De vreo trei ani lucrez la un roman în mai multe tomuri. Romanul tratează transformarea unei localități din regiunea noastră în oraș socialist. Cartea va voi să înfățișeze munca acelor oameni, care, transformînd localitatea, se transformă și pe ei înșiși. Munca mi-o întemeiez pe experiența pe care am dobîndit-o în calitatea mea de deputat în Marea Adunare Națională. Avind însă în vedere că mă aflu încă în plină activitate de adunare a materialului pentru roman, îmi rezerv dreptul de-a-mi expune planurile de mai largă perspectivă numai după ce voi fi trecut printr-un hip.

Corneliu Leu

ORGANA DE ARGINT

Pe drumul acesta trecem mereu, către cabane, către teleferice, spre colatele albe de pe crestele muncitor-chematori. La patruzeci și cinci de minute de București, într-o zi senină, prima zi de mîină a acestei ierni, am văzut la orizont coloșii de stîncă, înfășurați în broboade albe, sub un cer care și compunea alte culori decât cele sumbre de pină atunci. De mirare, în zona aurului negru o asemenea albeați: plămîni moi de zăpadă cîi vezi cu ochii, iar înasupra lor impresiunile siluetei ale locuitorilor, rafinării, gara, trazele, coloane de cisterne care mișună ca niște omizi pe pînjenjenii de cale ferată.

Trecînd pe lângă gară și scurpîndu-se de-a lungul liniei spre Ploiești — un drum nădădit de zăpezi, cu urmele dinții ale tălpilor de sa-nice. Tărâni își minau călîi lor cu pîr-ul cam lung, pe cîrurile metalice a-greșorilor spre care ne îndreptăm, m-am simțit curșat și cu de mîină, m-am văzut la orizont coloșii de stîncă, înfășurați în broboade albe, sub un cer care și compunea alte culori decât cele sumbre de pină atunci. De mirare, în zona aurului negru o asemenea albeați: plămîni moi de zăpadă cîi vezi cu ochii, iar înasupra lor impresiunile siluetei ale locuitorilor, rafinării, gara, trazele, coloane de cisterne care mișună ca niște omizi pe pînjenjenii de cale ferată.

Trecînd pe lângă gară și scurpîndu-se de-a lungul liniei spre Ploiești — un drum nădădit de zăpezi, cu urmele dinții ale tălpilor de sa-nice. Tărâni își minau călîi lor cu pîr-ul cam lung, pe cîrurile metalice a-greșorilor spre care ne îndreptăm, m-am simțit curșat și cu de mîină, m-am văzut la orizont coloșii de stîncă, înfășurați în broboade albe, sub un cer care și compunea alte culori decât cele sumbre de pină atunci. De mirare, în zona aurului negru o asemenea albeați: plămîni moi de zăpadă cîi vezi cu ochii, iar înasupra lor impresiunile siluetei ale locuitorilor, rafinării, gara, trazele, coloane de cisterne care mișună ca niște omizi pe pînjenjenii de cale ferată.

Trecînd pe lângă gară și scurpîndu-se de-a lungul liniei spre Ploiești — un drum nădădit de zăpezi, cu urmele dinții ale tălpilor de sa-nice. Tărâni își minau călîi lor cu pîr-ul cam lung, pe cîrurile metalice a-greșorilor spre care ne îndreptăm, m-am simțit curșat și cu de mîină, m-am văzut la orizont coloșii de stîncă, înfășurați în broboade albe, sub un cer care și compunea alte culori decât cele sumbre de pină atunci. De mirare, în zona aurului negru o asemenea albeați: plămîni moi de zăpadă cîi vezi cu ochii, iar înasupra lor impresiunile siluetei ale locuitorilor, rafinării, gara, trazele, coloane de cisterne care mișună ca niște omizi pe pînjenjenii de cale ferată.

Vorbînd despre caracterele muncitorilor, inginerul Anton Lînzmayr afirmă — i-am reținut expresia, fiindcă mi-a plăcut — că la Brașov nu se rafinează numai petrol, ci, în procesul de muncă, — prin puternicul catalizator al organizației de partid — înseși conștiințele.

Așa s-a ajuns ca pe panourile de onoare ale șantierului sau în sedințele de evidențieri să figureze numele altor oameni, care fac cinste puternicei gazezi petrolifere. Mulți din ei pot înlocui cu succes, prin calitățile dobîndite în producție, ingineri cu vastă experiență. Spre pildă, maestrul Gheorghe Ionescu, Gheorghe Cotroaga, Mihai Cojanu, Ion Buzoianu și mulți alții; este vorba de cei mai scuziți organizatori ai locului de muncă. În mîna lor, oame-nii, stațiile, coloanele, țevile și tablourile de comandă, cuptoarele, se mișcă după lei riguroase, cu siguranță și precizia censerntelor.

Timpul cînos al acestei ierni nă-pranzica a vinzolt, mîscînd înghetaț, zidurile metalice, formate din urtasele turburi de orgă înșirate pe zeci de hectare, și a produs defecțiuni la instalații; au pleznit țevi,

unele bazine au prins crustă. Dar s-a muncit pretutînd — la îndîmte, pe sol sau în șanțuri — fără intrupere, zi și noapce.

Gheorghe Hariton este unul dintre eroii acestor zile. El n-a închis ochii timp de patruzeci și opt de ore, pen-tru a remedia sudurile crăpate din prețina întemperiiilor.

Pe un ger de minus 27 grade, cu măsuri speciale de precauție, s-au executat o seamă de alte suduri. Echipa de țevări, condusă de Circu-maru Constantin, a depus eforturi supraomenești pentru ca rafinării să nu se restimă din pricina întempe-rii noastre, în fond o culme atînsă de întreaga noastră patrie.

Se spune că atunci cînd autobu-zele și camioanele intră în Ploiești, oprindu-se în stația unde coboară muncitorii rafinării, Gheorghe Sfetcu, bătrînul grevist, îi asteapță, în-trebuindu-i înfrigurat despre „ce mai este nou”, dacă s-a mai adus ulei, iar cînd află că în întreprindere au fost descărcate mașini, chiar a don-za zi de dimineață, îmbrăcînd în haine de lucru, se alătură echipelor de mon-itori. Și ei îl primesc cu inima des-chisă...

Eugen Teodoru

GÂND

FRAGMENT DIN ROMANUL „FAMILIA“

EUGEN BARBU

Biografia lui Filipache era aparent tot atât de complicată ca și a lui Anghel, numai că el nu se mânia deloc. Venise din același mediu pestifer și piteșean al sărăcimii care a dat vagabonzi, cizmilii, poezi și profesori, dezertori, pierdere-vară, dar mai ales oameni dintro-o bucată, nenchipuit de dirși și serioși când era vorba de lucruri esențiale.

Filipache crescuse într-o familie numeroasă, una din acele familii despre care se crede că va stăpîni tot pământul, într-atît se multiplică și se lățește, prin alianțe, cumetrii și cununii, încît la un moment dat ai impresia că grupului acestuia de oameni l-ar trebui un cartier întreg, ca să aibă unde locui, și veniturile nemăpomenite pentru a putea supraviețui. Bătrînul Filipache murise la 52 de ani. Era un om slab, lung și vesel, căra gunoaiele de pe stradă, și lucrul ciudat, niciodată, nimeni nu-l văzuse murdar pe haine, ori nebarberit. Se părea că prezența continuă a gunoierului, meseria lui păcătoasă, de om silit să trăiască undeva la fundul vieții și imprumutaseră o filosofie din care nu lipsea o oarecare ușurătate, dar și o profunzime pe care fiul său și-o însușise devreme. Nenea Gogu, cum i se spunea de către vecini, se scula cu noaptea în cap, se spăla veră-jară în curte pînă la briu, își rădea obrazul cu un brici bine-ascuțit și pe la jumătate puteai să-ți auzi drosca pe sub uchele cimitirului Ghencea, pornind în treaba lui. Cînta ca un italian, avea o voce frumoasă, în tinerete măturase arena la cîrul Sîdoli, visase să se facă acrobat pe sîrmă, dar managerul cîrului îi spusese că e prea lung și prea nesigur pe picioare pentru a face față unei asemenea meserii. Renunțase la ea cînd văzuse cum într-o seară o fată de 18 ani se prăbușise în arenă și murise pe loc. Căutate după aceea mult de lucru pentru că patronul falimentase, și ca un făcut, tot ne atînci se căsătorise cu o femeie frumoasă, fără o meserie stabilă, o femeie ciudată, care aducea a muzicantă, dar nu era, purtînd numai nostalgia unei vieți ușoare în priviri. Filipache o apucase copil pentru că măică-sa murise cînd avea 5 ani într-un accident stupid, luase foc de la o mașină și arsesse întreagă ca o festilă, accident inexplicabil pentru oricine nu crede într-o fatalitate a destinului. Era o femeie frumoasă, cu un chip mongoloid, cu un corp prelung care ascundea desigur ascuțit, într-un mod mincinos. Mai tîrziu Eva avea să-și amintească de măică-sa și asta îi bucurase. Pînă murise atât de inexplicabil și absurd, făcuse șase copii. Filipache fiind al patrulea din familie. Trăiau într-o sărăcie înspăimîntătoare, pentru că banii cîștigați de tătă-său erau dați pe băutura și măică-sa nu lucra, nu făcea nimic. Cînta toată ziua în casa lor plină de prea multe ființe care urlau și cerea de mîncare, și mai veneau și vecini care aduceau cite ceva pentru nenorocii de copii, și lui Filipache îi rămăsesse pentru toată viața impresia aceasta de sufocare, de lipsă de aer, de luptă, prea multă adunată laolaltă, de viață comună înăbușătoare, lucru care te împinge spre evadări și care naște o tiranică sete de libertate. Frații lui muriseră pe rînd, tot atât de misterios și de neștiute ca și măică-sa, unii înainte de dispariția ei, alții, al cîtelea și al șaselea, după aceea, ca și cînd ar fi existat un soroc. Cînd împlineau șapte sau opt ani, se îmbolnăveau de plămîni și în cîteva luni, cu toate eforturile vecinilor de a-i salva, se stingeau pe picioare. Cînd se stînea o lampă fără gaz. Nu erau niște copii gălăgioși, purtau de la naștere cu toții semnul fatal al morții, obrazul subțire se îngălbenea, fata îi se subția, pieptul mic și prea strîmt căpăta pentru aerul de care avea nevoie, părea turcit de o imensă povară. Nopțile, toate aceste ființe hîrțiau împreună într-un somn greu, ca un armoniu urias, gîfîit și straniu. Frigul, iarna, mizeria fără capăt îi făcuseră resemnați pe toți, se părea că Filipache cel bătrîn se miră că a căpătat un loc pe acest pămînt și făcea totul ca să părăsească viața cît mai curînd. Era un om neștiutor ca și măică-sa. La moartea fraților lui nu scosese o lacrimă, parcă se bucura glumea pe seama copiilor lui mereu cărați de către o droaga sărăcăcioasă spre cimitirul Ghencea; poate că omul acesta se bucura cu adevărat că unul cite unul, urmașii lui dispăreau și grîile sale, și așa destul de puține, dispăreau, dispărea mai bine spus ceea ce responsabilitate față de copii, cu care vecinii și prietenii lui îi omorau în predică și discuții nesfîrșite.

Într-ultima moarte și părăsire, Filipache simțise nevoia să supraviețuiască și să trăiască împreună aceleia fatalității care-l lăsase fără frați pînă cînd avea zece ani. Cineva îi băgase în cap că trebuie să mînce mult și tot timpul, pentru că pe ei asta îi ucidea, lipsa de hrană și mai ales mizeria de a locui cu toți laolaltă. Învățase pe apucate, cu sete, din plăcere, nu fusese un elev strălucit, pentru că niciodată nu avusese cărți. Profesorii aveau o slăbiciune pentru el, pentru că de pe chipul lui rădă o căldură ciudată, o dragoste pentru cel din jur irezistibilă și continuă. Filipache îi ajuta pe ceilalți ori de cîte ori cineva declara că nu poate face sigur un lucru, rămînea după orele de clasă să măture dușumelele, împacheta hîrtiile uitate de ceilalți prin bănci și le vindea, scoțea în pachetele abandonate pe pupitre și găsea cite un rest de piile. De cînd murise măică-sa, vecinele mai aveau grija de el, dar nu în fiecare zi, pentru că fiecare ținea la usa lor cite o liotă de copii și le venea greu să nu-l uite și pe fiul gunoierului. La unsprezece ani, cînd termină cele patru clase, intră ucenic la un cizmar, tocmai pe Văcărești. Era o dușugăna întințosă, mică, plină de pîc și argășită și de toval, mîrosind toată și întințea a un pachet cu pantofi pe praf și primeni în schimb, nu bani, pentru că pe aceștia totdeauna îi refuza, ci un covrig sau un măr și ne urmă drumul de întoarcere era altceva, un lucru plăcut, mistuitor în frumusețea lui, pentru că se oprea în fața galantarelor cu manechine în fața cinematografulor cu fotografii luminate de becuri mici, și treceau tramvaiele învelite parcă în afixe multicolore ca niște mari bandaje de hirtie și dincolo de geamuri se zăreau chipuri numeroase necunoscute, mirate și binevoitoare. Triste sau vesel, femeii, copii sau bărbai încruntați, bătrani sau mesteri sau lucrători, totul amestecat ca într-un caledoscop urias al străzii, cu firme și vitrine multicolore, cu inghesuială și strigăte și mîrosuri de haine vechi și uzate, țipete de vinzători ambulanti, cîntec de armonii și hîduială și fluiere de sergenți și goană a hoților de buzunare pe ulicioarele întunecate, pline de refugii, de trepte secrete de piatră, dincolo de care domnea un întuneric prielnic, folosit seara de îndușosii, adevărate temple de umbră ce înghețau toată topidînd ființele în ceva cenușiu, miom și ațîțitor de curiozitate.

Patru ani răsturnase pantofi, bătușe placheuri în virfurile de ghete, snuruse șfoava subțire, usnă cu ceară, băgase în ac la lumina unui bec chior, se înțepase sub sula, aspirase mîrosul indescribibil de piele tăbăcită și măturase toată mizeria unui atelier inghesuit, în care se lumează, se mîncușă și se fură aerul celuialt parca cu sete și inversonare. Atelierul acesta și strada cu lumea ei amestecată, bătaia pentru ciuva lei în simbătă plății, fiecare simbătă a săptămîinii, ziua cea mai strălucită, ziua mult așteptată, ziua minune, pentru că dincolo de ea mai era ceva, mai era o zi, mai era o sîrbătoare și mai strălucită, plină de și mai multe promisiuni, dumniea, și uncori lunea cînd se făcea blai, adică se zăcea după neața prelungită din zilele dinainte, înță treptele învățaturii despre oamenii a lui Filipache. În atelierul acesta inghesuit, se perindasera timp de patru ani aproape douăzeci de cafele și cam tot atîția ucenici. Poate pare curios, dar în copilărie ne perfecționam instinctul de conservare deși se spune că tinerețea e imprudentă și pentru asta se invocă moartea soldaților și nepăsarea lor în fața vieții. Unui om de 18 ani trăit fără nimic, scăpînd de un sîrșit prematur dintr-un capriciu al sorții, pentru că Filipache deținea toate datele ca să fie un client prelungit al morții: adică crescuse lung și jigărit cu plămîni slabi și gra mîncușă și neingrîit și simțea ades o sufocare ciudată, o lipsă de aer ce-l da ameteți, pînă la căderea pe stradă; acestui om natura îi mai imprumutase ceva foarte rar la ființele de genul lui: o dorință teribilă de a trăi, o bucurie de a exista, manifestată în mod ciudat. Nimeni nu-l auzise vreodată spunînd că nu vrea să facă ceva: curăț latrinele după toți ceilalți, înțirzia în atelier pînă plecau toți, lucra fără nici o pretenție tot ce era urgent, nu se uita la puțînii bani cu care se plătit și mai ales nu dorea nimic pentru ei. Reușea totdeauna să fie îmbrăcat cu viincio, nu cerea nîmănu nimic: ciudat lucru, dacă ai fi avut nevoie de ceva, la el găseai. „Tu trăiești ca pașarea cerului”, spunea cite un lucrător bătrîn, lipsit de ultimii creșteri pentru țigări și găsiți în buzunarele lui fără fund. „Cum dracu faci?” Nu avea de dat nici o explicație, suridea cu gura lui de sfînt, întindea suma cerută și n-o mai cerea înapoi niciodată. Se născuse cu o încredere nemărginită în oameni, cu o dragoste aproape inexplicabilă pentru ei. Patronul atelierului îl bănușea de cîte ori pentru că înțirzise în oraș, dar de fiecare dată o făcuse cu atîta lipsă de convingere, încît el nu simțise nici o durere. Nu putea să urască pe nimeni, se mira numai cînd era furat, cînd era nedreptățit și de fiecare dată credea că toate aceste lucruri neplăcute se întimplau din neglijență. Cunoscu toate patimile omenești, atât de ușor și de devreme trădate în acest mediu. Cei mai mulți ucenici erau fiți de țărani. Cîte un mocan de la munte arunca în pragul atelierului de încălzîmînt „La pantoful cochec” vreau copil slab și neîncrețit, încredințîndu-l patronului pe nimic, numai ca să scape de o gură în plus: „Bate-mi-l, omoară-mi-l, n-am nici o pretenție, jupine! Vreau numai să înveți o meserie!” Jupinul, domnul Condurache, știa ce avea de făcut. Nu era un om rău, mergea dumniea la biserică, era evlavios, ținea casa grea cu nepoți și surori mutilate de la naștere, vreo două, și cînd cînd în cînd le mai împărțea haine de pastii și de crăciun, nu la toți, după merite, pentru că existau și grani și răi și hoți și cu șta termina reșede. Băieții de țărani veneau de acasă cu o sete de bani greu de ascuns, strîngeau leu pe leu pentru părinți, vorbeau încă de la 13 ani despre pogoaane de pămînt, de arătură, de cai, de acareturi, doreau să strîngă griu în hambare, visau numai pămînt, o cantitate de pămînt de care te puteai lipsi pentru că prea era mare și înspăimîntată, dar lor tocmai forma aceasta uriasă de proprietate le vorbea despre un viitor sigur. Trăiau cu te miri ce, mincau ca spartii din zeama lăță servită la priză de domnul Condurache, pentru că nu mai chebură alți bani, seara, Muncescu cam pe dorul leții, tînjind după riurile pline de soare din județul lor, după boii de acasă și după familia numeroasă, după o libertate pe care Filipache n-o înțelegea. Cînd trebuia să dea examen de calță și să cîștige propriii lor bani, adică să nu se mai multumească cu bacșurile primite de la clienți, deveneau brusc sirgucioși, tremurau pentru ceea ce nu știau și se temeau că vor rămîne fără diploma aceea dată de breasla cizmarilor. Plecau în alte locuri, multumii, mîndri, fîrte de neîncrețit pentru Filipache care mai degrabă îl pricepea pe lucrătorii de oraș, veseli, chefuli, puși pe ceartă fără obiect, gata să arunce totul pe masă, sîmbătă seara, cînd petreceau cu femeii în localuri geuchete. Și mai era aici în atelierul domnului Condurache ziua de luni, strigăte disperate ale patronului, de dimineață, cînd făcea apelul. Cine lipsea și cine nu, și lipseau destui, în afară de ei, ucenicii, pentru că o absentă însemna lipsa porției de ciorbă pe o săptămîină și chiar aruncarea pe trotuar. Abia cîte prînz, toate cafele și toți lucrătorii se strîngeau în jurul bancurilor, dar asta era ziua morților”, cum o numea jupinul, adică o zi în care se lucra de mintuală, cînd ciocanele băteau mai arar și cu lene în pantofii abia pingelii, cînd ața abia intra în ac și mașina de cusut rame a celui de lîngă vitrină abia torcea ostentiv, pentru că tînarul care o minua rămînea multă vreme cu ochii pe fereaștră la femeile de pe trotuar sau la ploaia, ori ninsoarea de afară. Luni era ziua poveștilor, a laudelor, a închipuirii, ziua cînd nu exista ștelet care să nu transforme ziua de mîni și mișcă, fără abia trecut într-o sîrbătoare fecică fără egal. Lăsați niște oameni nenorocii să se laude și veți crede că pe acest pămînt se trăiește dumnezeiește, fără griji și fără dorința de mai bine. Apăreau rude bogate unde cei de lîngă Filipache fuseseră invitați și unde se mîncasera pe săturate cele mai alese mîncăruri, sîmbătă seara unii dintre vecinii lui de banc fuseseră pe Calea Victoriei, la baturi cu intrare foarte scumpă și acolo veniseră cele mai frumoase femei din București care le dăduseră umora dintre ei, întîlniri a doua zi în parcuri sau chiar în casele lor unde se petrecuseră nenchipuite orgii. Pe podele cădeau culele de lemn răsturnate din neglijență sau buciile de toval tăiate din distracție mai prost ca niciodată, mîroșea a gazolină și a fum acru, și pe fețele tinere sau chinute de boli vechi ale celor în vîrstă apăreau surisuri din care nu lipsea invidia cea mai neagră sau o bunăvoință prefăcută. Băiatul de 14 ani se uita la acești oameni, îi asculta și, ciudat lucru, nu pierdea acea capacitate de a-și lubi în continuare, deși știa că sint mai toți mincinoși și mișci, fără abia trecut într-o sîrbătoare fecică fără egal. Cel mai mult se lăudau cei tineri, care rispeau în închipuire cîștigul lor pe ani de zile, uitînd că lui îi cereau pentru „Mărășești” sau pentru o chiță luată din colț, de lîngă bănăru-Vorbele lor îl purtau însă prin case necunoscute, îi dezvăluiau patimi necunoscute, și mai ales, trădau cele aspirații vulcanice ale oamenilor, cenușa deșeu pe fundul fiecărui suflet, fără de care nimeni n-ar putea supraviețui zilei care trece.

Ce-i mina pe lucrători spre punctele de foc ale închipuirii, ce-l făcea să se mință și să mință și pe ceilalți? Care nu întunericul acelor ateliere, care nu disperarea că nu pot ține din viața asta care avea un tip al ei, căruia nu-i puteai rezista? Filipache simțea că lumea din jur trece orbește prin viață, el doar vedea că dincolo de munca din ateliere era și altceva, erau distracțiile, erau plimbările altora, erau hainele scumpe făcute parcă numai pentru acești alții, erau saloanele cafenelelor, restaurantele și cinematografele, teatrele și bordurile de lux în care nimerea fără să vrea, fără să priceapă pe atunci ce se petrecea, dar mereu uitim de viață. Și ce-l surprîndea cel mai mult era că tovarășii lui de atelier nu văd toate aceste țepuri, ce se întrebău cum

de există două vieți deosebite, fără puțînă de a se amesteca, de a se confunda? Ceva părea în ne-regulă și încă de pe atunci se gîndi cu bunăvoință la cei nedreptății, la cei aruncați de la masa plină, siliți numai să privească, și înțelese că minciunile lor, setea lor de a trăi în închipuire ceea ce de fapt li s-ar fi convenit curviva, era mai periculoasă decît viața însăși, cu toate greutățile ei. Dar aceste gînduri erau decumdată nedreptățite, dacă mai scapa cite un cuvînt, ceilalți îl luau peste picior: „Te-ai găsit tu, deșteptul pămîntului! Mă, gînditorule!”

Copilăria lui Filipache nu fu ceea ce în mod obișnuit se numește o copilărie. Nu avea prieteni, dumniele erau chinătoare pentru el, îi lipsea acei atelieri împuști, plin de prieteni și de povești. Ca să-i treacă ziua, se ducea la cimitir și asista la înmormîntări, distracție de nebul sau de înțepat călăi vreți. Venise femeii îmbrăcate în negru și-i întindeau bani sau colivă și ei le întorcea spatele, dezgustat. Îi plăceau cîntecul de cîntecul lor solemn și leneș, cu recămonilele aceleia înecate, cu cei îmbrăcați în valtră-puri și mai ales mîrosul de familie și cîntecul ei cădelniță. O voluptate veche la un băiat care și-a înmormîntat pe rînd cinci frați pînă la vîrsta de 15 ani, obișnuit cu sgomotul de pămînt căzut pe costic, cu pînsul egal din jur al rudelor și mai ales cu imaginea permanentă a morții care vine ca o miștură, ca o ușurare generală, pentru că la ei în casă erau mai puțîn începînd cu a doua zi, și masa și la locul de dormit, era mai mult aer, mai multă curte, mai multe haine și rufe, mai puțînă gălăgie și mai multă mincinosă.

Filipache învățase pe dinafară slujbele pentru morți, cunoștea răspunsurile date de dascăl, alegea pentru urechile lui obișnuite acele glasuiri alese care nu dădeau cuvintele peste cap și mai ales iubea tăcerea cimitirului, loc unic în lume, pentru că dacă oamenii vin acolo, și sint siliți să tacă din pricina prezenței morții, evocată prin cruci și cavouri, plînsese înăbușite sau mîros de flori, un mîros ciudat, același pentru toate floare parca, pentru că într-un cîntec în mîros fumos și funebru, în estonă lor se strecoară parca doborîți și lacrima, regretul și pacea. Cînd ceilalți îl întrebau lumea cea-a făcut, el răspundea cînd: „Am fost la cimitir, la Ghencea!” Aproape se obișnușiseră să-l întrebă, știînd că răspunsul lui va pricinui un ris general, un ris care să-l scoată puțîn din mahnureala de început de săptămîină. „Și ce-ai căutat tu acolo, colivarule?” insista cu răutate cite unul. „Ce să caute, învătă meseria de cîntec!” răspundea, peste meste joase, altcineva. „Barin ai căpătat ceva de pomăni, vreo cună, vreau ștergar, e-așa se dă la mort, ori la voi, la Ghencea nu se respectă datinile?” Filipache nu se supăra. Își vedea de treburile lui și nu le mai răspundea. Ce făcea el acolo? Nu știa prea bine nici mai tîrziu. Poate chipul încremînt al morților, în niștea feței lor, acel zîmbet dinaintea părăsirii vieții îi strecura în suflet o siguranță ciudată. Cu timpul, uitîndu-se în oglînda, își dădu seama că pacea aceea a morților parca trecuse cu totul pe chipul lui, parca înțieșta lui semăna cu înțieșta de învidiat a celor nemîșcați și asta nu-l îngrijora. Ceva adine și profund venit din întunericul filicel tuturor trecea în el. Nu știa încă ce trebuia să facă pentru ceilalți, dar se năște, dorința de a săvîrși ceva pentru toți semonii lui și asta o înțelegea, în mod ciudat, mai ales în fața morților. De ce mor omenești? se întreba nedumerit și, tot murindu-i frații, crezu că de boli și de lipsă de hrană, dar pe catafalcul din capela cimitirului zărise atîția oameni bătrîni și cu o aparență solidă de sănătate încît bănuș că nu va și ghici niciodată dacă există vreo egalitate a acestui sîrșit. Întrebîndu-l pe tătă-său odată ce crede despre moarte, acesta rîse și-l alungase pe stradă: „Ce țî-a vrea, curte și pe plîmbă! Cînd areu trîș și înțieșta al cimitirului îl plictești, încercă să descopere dincolo de mahalaua lui ceva care să-i placă. Nu găsi. Dumniele treceau greu fără soroc, răținea pînă seara pînă la capătul celăalt al orasului și își spunea că ar fi de nenchipuit o viață fără muncă. Vara, vedea prin curți petrecerile altora și nu înțelegea de ce oamenii au nevoie să se îmbețe și să fie alții, schimbăți de vin, să se laude și să se porcăiască. Trebuia ca cineva să-i spună ceva în legătură cu aceste nedreptăți ale lui, dar cine să-l și spună? Toți făceau la țel, veneau lumea și se lăudau că au cheștit, deși pe chipul lor se citea o deznaștere ciudată. Se întreba încă de pe atunci ce-i rămînea lui de făcut pentru că simțea nevoia de a face ceva deosebit, ceva de nenchipuit pentru ceilalți și decumdată nu găsi. Se mira că va fi silit să repare ghețe și pantofi toată viața, asta nu-i ajungea și se hotărî să învețe și altceva. N-avea școală, i se spusese, și era cam tîrziu ca s-o ia de la capăt și trebuiau bani și era nevoit să se țină pe sine, pentru că nimeni nu avea grijă de el, tătă-său își vedea de-ale sale, căra gunoier, petrecea, ca și cînd într-adevăr l-ar fi murit toți copiii.

La 15 ani, cînd domnul Condurache crezu că-l va cere și lui o adeverință pentru corporație ca să meargă la examen, Filipache părăsi atelierul său și peste citeva zile un alt ucenic îl găsi pe strada Sărindar vinzînd ziare. Dacă l-ai fi întrebat, mai tîrziu ce-l adusesse aici, nu ar fi putut răspunde. Poate un alt fost ucenic care vindea și ei ziare, poate o curiozitate. Filipache descoperise că se poate cîștiga la fel de puțîn, avînd în aceeași vreme stabilitatea de a duce o viață mai liberă, fără să stai într-un atelier fetid, plin de mîrosuri, unde plămîni lui și așa destul de subțreții, aveau de suferi.

Doi ani trecură repede. Nu fu multumit. Din această epocă, rămase cu deprinderea de a citi ziarele, obicei obișnuit la vinzătorii zgomotoși care le erau numiți, dar nu le desface. În cele 12 pagini colorate și acoperite cu litere mărunte, Filipache descoperi lumea. Pe glob se băteau triburi și popore între ele, exista o știință a ghicirii viitorului, o categorie de oameni revendica ceea de la o alta, existau patroni și exploatați. Domnul Condurache devenise dîntrodă dintr-un binefacător, care le dădea o zeamă lungă și-i învăța o meserie, un singeros stringător de bani din sudoarea lui și a celorlalți, cu care împărțea plînga și mizeria. Deschidea un ziar proaspăt și vedea fotografiile ciudate de generali de regi și de miniștri, toțdeauna îmbrăcați caraghios după gustul lui, care nu aveau altă meserie decît să țină discursuri și să se arate ingrijorați de soarta tuturor. Se petreceau crime și unii plecau din viață pe fereaștră sau cu ajutorul unui pistol, ce de lucruri de care habar n-avea, sau numai le ghicise fără să le poată înțelege!

Fără să știe cînd, începu să-i urască pe vîtaful lor care împărțea dimineața foile cîntecului unii bacșis, întelegînd că exista o putere organizată oriunde era de cîștigat un ban și că acel ban nu putea să intre în posesia culiva fără o vămîtură nejustificată și absurdă la urma urmelor. Se bătu pentru prima oară, rămase fără doi dinți, dar fu mîndru că era cel dinții din gloata vinzătorilor de ziare din Sărindar care le deschise celorlalți ochii, arătîndu-le ce au de făcut. Fu silit înțelește să se lasă de meseria asta pentru că existau oameni care puteau să te arunce din viața ușor, pe nesimțite, fără să poți face nimic. Cum se petrecuă lucrurile? Foarte simplu. Întîi îl furară capitalul pe care-l avea, capital purtat într-o geantă de piele pe urmă căpătat fel din ce în ce mai puțîn și mai ales din ce în ce mai tîrziu, or a leși de stradă la vinzarea ziaelor tîrziu era egal cu a muri. În trei luni, înțelește că vîtaful acela era mai puternic decît el și se trezi căuțînd de lucru. Încercă vreo citeva meserii, se gîndi să se ducă din nou la domnul Condurache, dar era tîrziu, anii trecuseră și nu se mai putea face nimic. Cineva îi sfătui să învețe meseria de tipograf. Cunoscu pe unul Rizeacu, lucrător la „Universul” și

RUL

merse cu el la șeful de atelier. Filipache avea o minte ageră, nu-i venea prea greu, pește un timp se califică, dădu examen, îi plăcu să muncească. Împinise 18 ani când fu sărbătorit pentru diplomă și plăti o masă citorva tovarășii la o circumă mărghănaș.

Se îmbătă pentru prima oară, și în zorii zilei se trezi într-un pat murdar, într-o cameră întunecoasă, lângă o fată de 18 ani, frumoasă și veselă, pe care o ceru stupid de nevastă, crezând că între ei se întâmplase un lucru iremediabil pentru care trebuia să răspundă toată viața. Necunoscuta rise de el la început, apoi se înduioșă și nu-l mai părăsi până a doua zi la prânz. Filipache nu avea o înfățișare falnică, nu semăna de loc cu unul din clienții obișnuiți ai unor astfel de femei. Pe chipul lui se citea o mirare care o înduioșă. Se mai văzută câteva săptămâni la rând, și el nu pricepu multă vreme cum se putea vinde dragostea pe bani și, când își dădu seama de monstruoșitatea acestei meserii pe care o au unele ființe foarte tinere, se simți parcă și mai respingător de ceea ce se petrecea în lume, fără știea lui, parca împotriva bunului simț și a omeniilor. Repetă cererea în căsătorie și fata plinse pe neașteptate și-l rugă să nu mai vie s-o vadă. Se îmbolnăvi și rămase de atunci cu o amintire îngrozitoare despre dragoste, cu o umilitoare călniță. Trebuia să meargă la un doctor, dus de colegii lui de tipografie, și așteptarea în vestibulul rece al medicului, toată operația dezbătăcării, urcarea lui pe o masă rece de piele aglomerată de hipermanganat scurs dintr-o cadă rotundă în alta, dururile violente, repetate, toate acestea îl vindecară parca pentru totdeauna de femei. La recrutare, se constată că are plămîni slabi și, după câteva luni de viață petrecută într-o cazarmă infectă, fu trimis la muncă în tipografie, „Universul”, cu o scutire permanentă. Nu era medicul cel mai nimerit, dar nu avea ce face. Pe vremea aceea începuse să cetească cu furie. Se întorcea seara într-o cămăruță închisă și mare și schimbă din pricina măritii sumei lunare ce o dădora proprietarului și nu închidea ochii pînă noaptea țîrzu Romanele foliole tipărite în tipografia lor și pleticisită curind Găsi un meșter bătrîn care-i dădea anumite volume, foarte întrebuintate, cu scoarțele rupte, roase pe margini, între care erau texte îndrăznețe. Confruntarea cu lumea reală a principiilor de viață și

ntunlele aveau o dată fixă pe săptămînă, păreau legale și asta îl mira. Multă vreme nu întrebă nimic. Stoica îi spuse că partidul social-democraților are o existență legală. Totuși, în public, membrii lui nu puteau spune tot ceea ce gîndeau, pentru că în sala plină de lume existau și copiii poliției. Filipache observă, cu trecerea timpului, că la toți acești oameni care-l înconjurau exista o diferență între afirmății și felul de a trăi. Nu erau oameni care să trăiască prea bine, aveau familii grele, copii numeroși, dar nu aduceau deloc cu eroii din cărțile pe care el le citea cu lăcomie, oameni în general tineri, generoși, eroi, gata să-și dea viața pentru o idee. Cei mai mulți dintre prietenii mașinistului duceau o viață cumpănită, stăteau mult în cafenele și nu de puține ori discursurile lor, auzite la club, conțineau lucruri ciudate.

La începutul anului 1932, Filipache, împreună cu Stoica și mai mulți prieteni de-al lui, fură concediați pentru că nu era de lucru. Viața deveni foarte grea pentru toată lumea și intrunirile social-democraților se îndesiră. Filipache nu lipsi de la aceste reuniuni, dar trebuia să-și dea seama curînd că acolo se vorbea foarte mult și nu se făcea mai nimic. Mășinile trimise guvernului, manifestațiile timide aveau un aer plîngător, ca și când conducătorii acelei părți a muncitorilor ar fi cerut milă celor care aduseseră țara într-o stare jalnică. El ghici, mai mult decît știu, că existau și alți oameni mai puțnici și mai dîrzi, dar pe aceștia nu-i înțînise încă, niște oameni gata să se opună forțelor guvernamentale care recurgeau din ce în ce mai des la violențe. Privind în jur își dădu seama că mulți dintre prietenii lui trăiau mai departe într-o relativă liniște, pentru că prevăzuseră criza și aveau bani strînși, nu mulți, desigur, dar alții cîți să le asigure existența cîteva săptămîni, pînă găsseau de lucru în altă parte, la alt patron.

În februarie, anul următor, izbucni greva de la căile ferate. În teorie, orice muncitor ca el, care schimbasesc mulți săpînți și citise și cîteva cărți, știa ce-i aceea o grevă. După primele zile ale declarațiilor

nu lă lua măsuri aspre. Ne trebuie tratative, nu ruperea relațiilor”. Iar apărea pe undeva teama acestei categorii de oameni, care ar fi vrut ca ceva să se schimbe, dar fără violențe, prin înțelegere care după mîntea lui nu puteau să se producă.

Ziarele anunțară, după respingerea primelor propuneri ale cefcristilor, măsuri represive. „Adică?” întreba Filipache. „Adică or să-i împuște”. „Și se ciel. democrații ca vor face?” „Ei nu se vor ameste. ca, nu sintem pentru violențe”. „Dar parca, spunea că...” Filipache își amîntea de violențele verbale ale celuiilalt, de judecarea teoretică de altădată a bogățiilor. Există o contradicție între cuvintele și faptele acestor oameni, și Filipache simți că Stoica îl minșiea cîndva.

Într-o dimineață neguroasă, sirenele începură să urle cu putere și orașul parca se prăbuși în ceața zilei de februarie, în companimentul acela funebru. Ceva grav, fără precedent, se năstea atunci. Cordonalele de jandarmi erau departe, mii de lucrători de la alte fabrici din București se îndreptau spre Atelierele din Calea Griviței. Colonele de manifestații aveau un aer dîr, aerul fierbea de strigăte, ceva creștea și cloceea sub ochii lui. Toți umiliți ca și el, fără să fie siliți de nimeni, simțiseră nevoia să lase mașinile, să piardă zile de muncă pentru a fi alături de cefcristi. Un simțămînt de solidaritate caldă și omenească îi cuprinsese inima. Bărbații își cărau copiii pe umeri, femeile gravide călcau cu putere pe caldarim, mii de oameni, în paltoarele lor peștrițe, se îndreptau spre gardul Atelierelelor. Deasupra mulțimii, pancarte umezite erau mișcate într-o parte și-n alta.

Întîia oară în viața lui, Filipache simți că nu e singur, că aparține unei familii numeroase, solide și de neînvinș, că are o mie de frați și de surori care nu-l vor lăsa nicodată singur. Mergea alături de ei parca amețit de acest mers comun, strigînd, reluînd acele lozinci aspre, bărbătești aruncate cerurilor și zidurilor dincolo de care pîneau ochii întunecați.

asemenea zi, dar nicăieri nu-l zări nici pe Stoica, nici pe prietenii lui. Ei erau cu siguranță acasă sau într-o sală de club în care vorbeau despre grava greșeală a cefcristilor care se opuneau forțelor guvernamentale. Din clipa aceea, el nu-i mai simți și își dădu seama că nu se va mai duce nicodată la masa unor astfel de oameni.

Ceasurile trecuseră repede, venea noaptea, numărul soldaților creșcu și strada aceea aglomerată păru la un moment dat un fluviu care-și iese din matcă. Multimea era împinsă spre ulițele laterale, locul se curăța ca o masă de pe care arunci firmiturile. Lui Filipache îi era foame, o foame sălbatică și necruțătoare care-i scormonea stomacul cu sălbăție, dar nu plecă, nu vru să plece pentru că aceste pregătiri sinistre ale ofițerilor care-și aranjau trupele în dispozitiv îl fascinau și-l țintuiau pe loc. Nu plecară nici femeile, ele se înghesuiau sub armele soldaților naționali, constrînși de ordinele superiorilor să strige la ele, să le împungă cu balonetele și să le arunce brutal dincolo de trotuarele umezite și pline de zăpadă. Multimea acestor oameni simți mai bine trecerea de la o stare neutră de primejdie posibilă la o tragedie sigură, pregătită cu cap. Glumele usturătoare ale muierilor acoperite cu broboade și bătînd din picioare ca să nu le înghețe picioarele nu reușeau să înlăture pe ofițeri, ei nu ascultau nimic, ei așteptau numai ordine, într-o îndiferență solemnă, și Filipache aproape ghici plăcerea secretă de răfălia cu mulțimea obraznică, hațocoritoare și fără frică. Cuvintele lui Stoica îi străluiau încă în minte: „Se naște împotrivrarea și noi, social-democrații, nu vrem să ne împotrivrăm autorităților”. „Dar atunci ce dracu vrell să faceți, cum o să obțîniet, cum o să obțîniet noi, muncitorii, ceea ce ni se cuvine, altfel decît arătînd acestui guvern și celor care ne stăpînesc că existăm, că sintem o forță?” Oare greva nu devenea în minutul acela de primejdie un act politic? Acest curaj al tuturor de a sta și de a aștepta represivele nu era o dovadă de forță, de organizare, de dirigenie, nu era un act de război adresat întregii societăți incrementate parca de o sută de ani în tiparele ei inextricabile? Asta o citise undeva sau mîntea lui înghețată și hămăielnică inventa ceva ce nu exista, pentru că s-ar putea ca la primul foc de pușcă mulțimea glumeată s-o rupă la fugă, să părăsească scena. Ajunsesc care altă de departe revolta și scirba de nedreptate a acestei mulțimi, înct s-o facă în stare să rămînă mai departe aici, în fața balonetelor, să încerce să transforme șederea față în față, într-o luptă adevărată, în care, era limpede, nu avea nici o scăpare, dar o dată născut curajul de a înfrunța gloantele și poate moartea — era și mai împede — celalții aveau să se teamă de aici înainte că un astfel de act nebunesc s-ar putea repeta și repetîndu-se, puterea lor, a guvernărilor, s-ar subrezi vînzînd cu ochii, și subreziindu-se ar trebui să se prăbușească într-o zi în mod iremediabil! Ca să capete răspuns la această tulburătoare întrebare, rămase mai departe în frig, ascultînd clopotele unei biserici din apropiere care spulbera parca aerul înghețat din jur, spîrgîndu-l cu suptele grave de aramă cîntecă și pe urmă tot acest dangăt fu reluat de urletul sireneli, funebru și prelung, ceva ce-ți îngheța sîra spinării și îți vorbea despre o primejdie iminentă ce se năstea în clipa aceea pentru toată lumea, inclusiv pentru cei ce se credeau mai puternici.

Filipache își amîntea de toate casele reci, părăsite, ale acestor muncitori de dincolo de gardul de fier al Atelierelelor, văzu chipurile femeilor din jur, chipuri vinete, negre, cu cearcăne sub ochi de nemincare și nesomn, și parca se trezi deodată în mijlocul unei mulțimi care aștepta, dar aștepta într-un fel nemeipoment, într-o tăcere de moarte, acum cînd glumele se stinseseră pe buzele aspre. Copiii fuseseră trimiși acasă, rîndurile se mai căriseră puțin și el ghici rugăciunile și veghea bătrînilor de dincolo de zidurile de pază și încercă să vadă în spate mahalalele cu case joase, cu garduri prăbușite, deasupra cărora nu se ridica nici un fum. Deasupra acestui cartier nu trăia nimic decît sunetul sireneli care anunța ceva mareț poate, o deșteptare a sufletelor, o trezire la viață, violentă și mîndră.

Dincolo de garduri aveau focuri, se mișcau umbre, pe trotuarele ocupate de piramidele de arme bateau bocanci soldățești, capetele jandarmilor se umeziseră cu totu, se pleoștiseră, dar luciul stîns al țevilor de pușcă vorbea acum tuturor altfel decît în urmă cu cîteva ceasuri. Trecerea timpului agrava situația, undeva în cabinetele încălzite, luminate cu lămpi puternice, miniștri hotărău soarta acestor oameni aflați în primejdie.

Zorile tulburi veniră și crima se produse. Multimea fu împinsă cu burțile cailor dincolo de zona Atelierelelor, mulți se pierdură în ulițele întunecate ale mahalalei vecine. Sirena urla continuu, o tîngulare înfricoșătoare juase loc respirației ei sacadate. Copitele cailor, alunecînd pe pavajele înghețate, anunțau ropotul de mîr țîrziu al mitralierelor. Se auzeau strigăte violente de dincolo de gard, vocile aveau în răguseala lor de dimineață o dirigenie aspră și, pînă la auzul primelor împușcături, Filipache își dădu seama că împotrivrarea aceea care dădea naștere unui act politic se născuse. Îi fu frică și se revoltă și vru să facă ceva, dar era împins cu brutalitate înapoi și îndepărtat de gardul Atelierelelor și asta îl făcea să se simtă umilit și disperat.

Liniștea fu ruptă deodată de un zgomot monstruos de rafale repetate, clopotele bisericii din apropiere fură bătute cu furie, ca și cînd însuși Dumnezeu creștinilor s-ar fi revoltat de stîia nedreptate, apoi tăcu și sirena, armele nu mai pocniră, urmă rumsă o liniște uimită, o dureroasă și ametoare liniște. Filipache se trezi undeva, într-un birt, revoltat și beat parca, simțînd nevoia să strige și să injure acea multime de pierde-vară care stătea la căldură și bea rachiu sau vin și vorbea despre moartea celor de la Ateliere cu o nopărare insultătoare.

Grevei îi urmă o perioadă lungă de disperare. Era un om cumpănit, avea bani strînși mai demult, so-majul prelungit nu-l zguduia și pe alții. Veneau mulți la el să le împrumute cite ceva și el o făcea cu dragă inimă, deși avea sentimentul că pierde banii, dar firea bună, neschimbată, îl trăda și își împărțea tot ce-i mai rămăsese cu oricine, fără să aștepte vreun cuvînt de mulțumire. Căzuse într-o apatie dureroasă, încrederea în cinstea oamenilor se pierduse parca și avea senzația unui înec lent, fără scăpare. Citi ziarele care relatau debaterile procesului de la Craiova și se simți vinovat; că nu fusese și el arestat și condamnat o dată cu șefii grevistilor, și i se păru într-adevăr uluitor că Stoica și prietenii lui mai îndrăzneau să-i vorbească de rău tocmai pe acești oameni care se împotrivraseră, care luptaseră cu adevărat pentru drepturile muncitorilor.

Multă vreme trăi singur, schimbindu-și meseriile pentru a câștiga cîte ceva, apoi lucrurile se mai îndreptară și reveni în tipografie. În acel timp, trăi departe de agitația politică sterilă iscată de apariția unor partide efemere, care anunțau pe toate gardurile că ele singure vor salva țara și neamul de la prăbușirea economică. Cuvintele culesc cu litere grase pe afișele colorate îl scoteau din sărite, adesea îi luptătorii pentru dreptatea celor năpăstuiți zăceau în puscării sau se ascundeau ca să scape de urmări, el la unul dintre aceștia voi să ajungă, pentru că în jur, pe neștiute, se petrecea un lucru îngrozitor, se pregătea războiul și cu el pregăteau moartea multora, și manifestele comuniste anunțau acest fapt și chemau la luptă deschisă împotriva tuturor vorbăreților și demagogilor care nu erau în stare să oprească valul ucigașilor al evenimentelor.

Niculae Stoian

PLOIEȘTENII

Tovarășului A. M.

De s-entrupat ori nu din marea-n spume
Frumoasa Atrodită, n-o pot spune.

Doar într-un mit mă-noret cu tot femeii
Pe ploieșteni născutu-va țîței!

Și-au supt colastra-l pămîntiu-gălbui
De mic, dintr-ada sondelor gurgui,

Incit miraculoasa lui putere
Cu sînzore erupe și-n artere.

Că ploieșteni unde-și pun piciorul
Sub pași țîței-și gîlgile izvorul.

Și-ncepe-adincul tainic să murmure
In orga sondelor, ca-ntr-o pădure.

Iar unde-și fac privirea-n cîmpuri roată,
Pămîntu-i o grădină suspendată.

Coloane zvelte parcă atau să zboare,
Inchipuînd platforme de lansare,

Platforme de pe care își îndreaptă
Țîțeiul zborul lui din treaptă-n treaptă.

„Împărăția”-aceasta ploieșteană
Ajunse-astfel, la limpedea Ozană

Și ne-necat hotare tot mai large-și
Intîine și pe Vedea și pe Argeș!

Și pînă-n plaiul aprigei Ottenii
Se arătără meșteri ploieșteni!

Impresurînd cu sondele lor țara
Ca sevele pămîntul primăvara,

Ploieștii rămînîndu-le doar ca un
Liman străvechi, cetatea lor de scaun.

Vasile Nicolescu

PE POARTA GRIVIȚEI

Tu ce-ai visat prin gloanțe această sărbătoare
Ridici, rînită, fruntea-n cascada ei de soare.

Din stropii tăi de sînge arzînd atunci zăpada
gigantici crini se-nalță, spirala este strada,

terase unde vara, hulubi de nave veghează
întîiul joc sau scîncet sub soarele-n amiază.

Din ochii stînși în luptă păstrăm
această zestre a luminii ce-n noaptele-lucerii în terestre.

Cînd țerța ta înaltă vibrează-n roșii steaguri,
noi trecem fericirea cu zorii peste praguri.

Ovidiu Genaru

SPRE O SINGURĂ STEA...

El își făcuse scut din chemarea
sireneli și nu murea, nu murea!
Strigătul ei se perleau ca marea
în lux spre o singură stea.

Treptat el se slîrsea, treptat,
așa cum se răcesc doar aștrii
și tot devenea mai depărtat
și ochii lui tot mai puțin albaștri.

Pe zarea iernii s-a-n crustat în timp
armonioasa lui mișcare bărbătească:
parcă trăgea de cerul negru-n jos,
un soare mai fierbinte să iveaucă.

Ștefan Dimitriu

ÎNTRER CER ȘI ADÎNC...

Între cer și adînc,
categorile sondelor trăiesc și visează
cu oamenii...

Vremea
a trecut peste tranșile de lemn ale schelelor,
peste jîgnirea cămășii murdare și rupte,
peste zimbelel oamenilor
ucis din copilărie
împreună cu însăși copilăria...
Din monocromia deplină-a trecutului,
țîțeiul, doar, își păstrează culoarea...

Între cer și adînc,
categorile sondelor trăiesc și visează
cu oamenii...

Ați văzut stelele mistuînd
noaptea oarbă-a țîțeiului?
Sînt ochii și visele oamenilor...
Ați auzit fremătul lirolor lungi
calcate sub pași,
întîrînd tulpinile melodioase-ale grîului
și năvălînd în văzduh
o dată cu strigătul plîmii?
E arcul sonor de triumf
al țîțeiului...

La voi mă ridic,
oameni ai sondelor,
prin lucrurile în care
alături de meri și gutui
dozele țîțeiului,
în portul acesta
strîngîndu-și izbinda spre cer
cu graiul erupțiilor,
aici,
unde matrozii
poartă mărlile-n ei,
aici,
unde rădăcinile zilei
de azi și de mîine
aleargă spre miezul pămîntului...

Desene de Eugen MIHĂESCU

întrista și-l scoala din sărite. Trecuse prin viață cu nativitate, bunătața n-ajungea, și spunea omul acela de 50 de ani cu care lucra la aceeași mașină într-o vreme. Stoica părea un om liniștit, fără mari pretenții de la viață. Uneori, duminica îl chema la el acasă pe Filipache, îi arăta grădina de legume de care avea grijă ca de ochii din cap, apoi intrau într-o casă înghesuită, curată, plină de copii crescuți și duși la școli de-acum, mai serioși decît în celelalte zile, pentru că știau de musafiri și abia învățau să mîncînce și țîneau să se vadă așa, după cum țîneau să se vadă că sint deștepți și instruiți. Mesele de prînz se prelungeau pînă seara aproape, terminîndu-se cu un tabinet ocareare. Lungii și el. Cînd familia mașinistului se mai rîlpsa prin celelalte odăi, tot altă de mic și de înghesuite, el rămîneau singuri și începeau o lungă convorbire, din care Filipache înțelegea că lumea este un fel de cimitir care trebuie arat și semănat ca un ogor ocareare. Stoica nu era un anarhist îmbătrînit lîngă vatră, cum ar fi putut să înțelegă cineva, avea violențele omului cere nu e în stare să ucidă o găină, dar furia lui de clasă se transmitea și era periculosă pentru că țîneretea celuiilalt părea gata să creadă orice. Nu era singurul revoltat, la orizont se lveau șomajul și mizeria și celalalt îl arăta tînrului Filipache pe vinovați, rechini capitaliști, cum erau înfățișați în caricaturile din cărțile lui, cu burți imense, cu jobene, ori cu cap de șarpe, înghițînd sînge de muncitori. Cărțile l se păreau pe atunci lui Filipache destul de simple, ele constatau o realitate nedreptă, îndemneau la răsturnarea situației mizerabile, dar pentru un nălv ca el rămînea întrebarea: de ce, dacă această realitate și aceste soluții există, nu se întîmplă nimic? De ce se tolerează neegalitatea și cîștigul necinstit, exploatarea și fericirea citorva? Pentru că, îl răspundea Stoica, nu există încă acele condiții, ca aici. Ia noi, în România, se nu se întîmple ceea ce s-a întîmplat în Rusia. Mașinistul îl introducea apoi în cercul lui de prieteni, cîștigul social-democrați. Reu-

acestei mișcări de împotrivrare, curiozitatea lui Filipache nu creșcu prea mult. Știa că mai multe mii de oameni refuză să muncească și punerea în fapt a acestei mișcări de masă îl intrista puțin, nu știa bine de ce. Pentru orice lucrător, renunțarea la unealta este în împrejurări obișnuite egală cu lașitatea. Cînd încercușezi brațele e ca și cînd ai renunțat să te speli pe față într-o dimineață. Uzina există, forța vitală există. Numai dorința de a munci este oprită, omul stă acasă pe scaun sau în pat și parca putrezește. A nu munci într-o zi este un lucru împotriva naturii. Copiii te privesc dojenitor, nu pentru că înțeleg spaima de lipsă de pîine, nu pentru că bugetul sărac al casei ar pieri cu fiecare oră ce trece, dar ceva se pierde iremediabil, e ca și cînd ai sugruma viața. Cel puțin așa gîndea Filipache. Uite, el intrase de doi ani în tipografie. Pentru un om isteț, cu puțină minte, meseria nu e mare lucru, totul e să ai urechi de auzit și să vrei să înveți. O mașină e o anatomie a ei, cineva țîo-desface și țî-o arată și tu o înveți și o demontezi și o faci să umber ca pe o ființă vie, și ca o țîpărește coala după coala și ceea ce e hîrtie carecare, pagini răzlete, devine printr-o altă operație, printr-o altă muncă, o carte, adică ceva care-ți face mîntea să se îmbogățească. Inchipuie-ți, își zicea el, că noi, tipografi nu mai muncim o zi, două, o săptămînă și toată această fabrică devine ceva mort, ceva înțepenit, fără viață, nu o păcat? — E păcat — spunea altcineva, dar faptul e necesar, patronii, cefereul, statul, în cazul cefcristilor, trebuia să priceapă că oamenii aceia nu mai puteau răbda salariile de mizerie, curbele de sacrificiu și amenzile.

Pe Stoica, prietenul lui, greva nu-l înspăimînta, el o lăuda pentru că ea dovedea puterea clasei muncitoare, numai că, prelungindu-se, mașinistul se arăta deodată îngrijorat: „Ei nu cedează!”, spunea. Dar asta o foarte bine!” credea Filipache. „Nu e bine, pentru că greva se transformă într-o însurbordnare”. „Tot una-i!”, nu-i mai făcea, pentru că guver-

Stătu toată ziua în frigul aspru, în umezeala pă-trunzătoare, împins și înghesuit în ziduri de către multimea din fața lui, oprită pe neașteptate de către cordonalele de jandarmi. Pe lîngă ei se strecurau soldați călări, cu capetele lor murtoare, pleoștite, ofițeri cu săbii strălucitoare și fețe palide de griji, recruți tineri, cu ochii morți, obosiți, extenuați, siliți să împingă cu violență rîndurile negre de femei și muncitori. Învălmășeala era cumplită, zgomotul se repeta, creștea, o răsunare imensă, albă, plutea deasupra miilor de capete. Dincolo de cordonalele de militari se zăreau chipurile negre ale greviștilor și de deasupra acoperșurilor se auzea șuieratul insistent, lugubru al sirenei care suna neînterupt. Totul se mișca ascemeni unei mări agitate, un val uriaș împingea trupa și multimea, înainte și înapoi într-o legănare moleșitoare. Să nu fi fost zăpada aspră, tocăta de mille de bocanci și pantofi, să nu fi fost scilpurile săbiilor și burțile de cai zvîrlite spre rîndul femeilor gravide, să nu fi fost amenințărilor repetate, feloborosite și iute întoarse ofițerilor, ca niște insulte, Filipache nu și-ar fi dat seama ce se întîmplă cu el. De fapt nu credea încă în curajul guvernăntilor de a folosi armele. Era prea mult, prea îndrăzneț și prea neașteptat ca să se întîmple așa ceva, parca nimeni din jurul lui nu credea într-o asemenea eventualitate. Acele mii de oameni strînși în jur și dădeu lui Filipache credința nestrămîntată că nu se poate întîmpla nimic cu acei oameni cu fețe negre, de dincolo de gardul Atelierelelor.

Șoseau plini și pachete cu alimente, soldații închideau ochii și aceste plini și alimente erau trecute dincolo de gardul de fier, străbătînd urcel rece al zilei de februarie, păstrînd încă umezeala pe coaja tare a plîmii negre și mai ales căldura miinilor care le aruncau cu îndemînare dincolo de gard, în curtea largă și întunecată în care se făcuseră focuri. Filipache căută în mulțime un chip cunoscut, văzu cîțiva tipografi, nu se putea ca ei să lîpsească într-o

CALEA GRIVIȚII

Timp de doi ani, zile și nopți de-a rândul. Calea Griviței a cunoscut amplexarea unor construcții edificare fără precedent. Arhitectura de azi a Griviței, concepută după rigorile frumosului și utilului, oferă o tinerețe atrăgătoare, plină de prospețime. Zidurile, abia ieșite de sub mistrie, nu despică doar înaltul cerului, ci despărț realitatea de astăzi de sorădă eala a Griviței de demult. Crotala nouă a acestei străzi muncitorești se află la înălțimea tradițiilor sale eroice.

Lumea e plină de lucruri limpezi

Peste întinderi se înstăpânește inserarea de aramă. Lumina soarelui cade din plin asupra omului smead. Părul alb de la temple are reflexe curate, de argint viu. Vorbește rar, cu moliciune. Parcă-ar răspunde gândurilor nespușe vreedată.
— Leagă faptele între ele. Măsoară drumul oamenilor. Chiar și timpul, spune ei, arădindu-mi Calea Griviței — uriașă brazdă lăsată prin multimea caselor, pină departe. Tenta de lumină roșie, indusul de puteratică pentru a crea contraste, aruncă umbre prelungi. Pe negrul lor se proiectează zeci de blocuri scăldate în soare și culori. De la înălțimea etajului al doisprezecelea Grivița își devăluie frumusețea.

Cunosc Calea Griviței de când eram copil. Pe calendarul ei am crescut. Aici am învățat carte. Tot pe aici am bifat drumul la Ateliere. De aici ma purta mama de mână până la hala de carne, tocmai în inima orașului. Neconcentri am alergat în viață după de-ale gurii. Ca abia astăzi să-mi dau seama, sînt puțin obosit. Dar când privesc Grivița de-acum nu știu cum, mă simt un alt om.

Ceretează blocurile, unui cite unul, cu ochii lui șterși, obosiți. Pare întinerit.
— Uite, acolo se află trei blocuri mari, de cite șapte etaje. În dreapta, le vezi? — și-mi arată cu degetul blocurile cugrăvite în vîrni — ei bine, la capătul lor sint cîteva clădiri prăpădite. Nu le-au demolat încă, dar le vine rîndul...
— Ce-i cu ele?
— Acolo a fost stăpîn Motorci — circumarul. Ceva mai la stînga, de dimineață pină seara, pe ploaie și pe vînt, un rotar mesteșea pe o cobila. Mai încoașe, pină prin anii '40, atîrnau la ușa unei dușne grebănare legate cu sforă, semul negustoriei cu fin și hamuri. Motorcii, mi se pare, trăiesc și astăzi.

Pămîntul era de aramă, soarele scăpăta undeva, peste liniile de cale ferată. Chipul bătrînului își schimba și el coloritul, de la o clipă la alta. Acum părea o statuie tăiată în piatră, ca o simplă rotire a chipului să aducă trăsăturile lui într-o altă lumină, să-l facă blind, și nespus de bun.

Îl frîmțau amintirile. Se gîndea, desigur, că la stînga blocurilor ce mi le arătase, se afla cîndva, puțîn lui Crăciun. Acolo se ducea să bea apă cînd era copil. Pleca de acasă, de pe Lăini, de la numărul 13 unde locuia, pină la puțîn lui Crăciun. Vorbele betrinului făceau să-nvie Grivița de demult. Lîngă scuarul din fața noastră, se afla circluma lui Căinolu. Ceva mai la dreapta, a lui Chibrit. După astea două — crîșma lui Preșbă, a lui Fineru. Și abia acolo unde-i acum meșagăzului de confecții, modern și strălucitor se ridica, ceașă și inegrită, turnătoria „La Dobrescu”.

Se văd doar blocuri. O piață tăiată după cele mai moderne soluții arhitectonice. Vîrniul, albastru desăciat, galbenul în care se scaldau blocurile proaspăt zugrăvite, se aflau într-o deșă-virgă armonioasă cu verdele gazonului și sîmțeam plăcerea ce îi-o dă nou, trairicului.

Dar tovarășii Ion Moldovan, emul cu fața smeadă și părul argintiu, răspundea gîndurilor mele într-alfel.

— Hei, Dobrescu, avea casă cu două etaje... S-a prapioșit cu banii muncitorilor. Tot circumă sven și el.
Sînt oameni care privesc trecutul ca un lanț nesfîrșit de amaruri. Așa era și pensionarul cefierist care-mi evoca Grivița de odinioară.

Școala Sovietică era singura școală de pe Grivița de la Bucureștii Noi pină la Podul Bășarab. Avea doar patru clase. Mult mai tîrziu s-a construit școala 40. Acum avem școala școlii noi, cu înalte douăzeci și patru de clase... Una din ele se înălță chiar acolo, în dreptul străzii Mureș.

În colț, pe aceeași stradă, cîndva unui tineri învățat jocul de cărți la cafenelele lui Florică Cioc și a lui Petre Boaghînă și sîrșeaua tinerețea ca Mineu Țiganul, Mitică Clopotaru și Gică Gheargă, prin pușcării. Sau slugăreanu pe Calotă, cel cu meșagăzin mare în colțul unei alte străzi, a Aradului. În timpul grevei doar cîntecul lui Mitică Ciug era deschisă, celălaltii negustori s-au speriat. La Cîș se vindea apă fiartă. Mi se pare, și Marin Cocosău, cu tutungeria, cămătar al dracului, mai ținea deschis.

De la Steaua, pe atunci terenul rafinării, alte circlumi. „La Țăranu”, „Nae Greabă”, — apoi Banca lui Popescu Dragu, — și din nou: Misăilescu cu Florian, Mitu și Tică, Vanghele Grecu și Olcă, cabaretul Salatu, și altele.

De aici începea o cale Griviței, aceea a Gării de Nord cu alte circlumi, altele unele lină alta.
— Grivița era eșea celor o sută de circlumi, spune bătrînul Azi. Calea Griviței e a celor o sută de blocuri moderne.

Fostul timpilar la Atelierele Grivița, deputatul de pe strada Iedului nr. 7 a lucrat la Ateliere aproape treizeci de ani. Tatăl lui tot acolo a muncit și feciorii său. Fane, la fel. Fața nouă a Griviței se ogîndește în sufletul acestui om cu toate culorile și preferențele ei.

Chipul omului de pe stradă

Are înțată culturoasă, cu mustață țepoasă, ușor încruntată și ochi luminoși, blînzi. Masa lui de lucru, ca și întregul birou, sînt de o mare simplitate. În dreapta, o altă masă, pe care sînt întinse foi de ozalid, — „frontul de atac” — cum obișnuiesc să numească inginerul Gheorghe Anuța, directorul Întreprinderii de Construcții și Montaj nr. 5 planurile de construcție ale Căii Grivița, pină la Podul Grand. Telefonul sună într-una iar inginerul răspunde scurt.

— Toți brigadierii să vină la consfățuire, după amiază. Absolut toți! — și pune telefonul în furcă.

— Contabilii... da, contabilii. Să se calculeze încă o dată situația din primele 14 zile... Pentru economii... — și iar așează telefonul la locul său.

— Nu, nu-s de acord. De ce să-mi luai un om bun, un inginer cu experiență? Dragomir Savu

aici trebuie să muncesc, pe șantier, nu într-un birou în afara problemelor de construcție. Va rog... Din nou telefonul.

— Fierarii betonisți? Da, sigur. Au muncit extraordinar. Toți să fie propuși la prima trimestrială!...Directorul răspunde fărâșit. Hotărîrea lui, felul cum chibzuiesc și reparitează începerea a 2.000 de constructori, felul cum îndrumă munca specialiștilor se ogîndește în chipul de astăzi al Griviței. Între Podul Grand și Podul Constanța s-au construit, în aproape doi ani de zile, peste 3.500 de apartamente.

Stă aplecat peste planul de lucrări asemeni unui comandant de staț major, asupra hărții. Măsoară cu mîntea locul din fața Ateliereilor. Un bilanț trebuie făcut, oricum, chiar dacă nu ai timp. Ce s-a construit pină acum? 31 de blocuri cu 7 pină la 13 etaje, — un prim răspuns. Dintre acestea, 24 au fost construite din beton monolit. Restul, cuprinzînd 960 de apartamente au fost construite prin metoda ansamblării panourilor mari prefabricate. Alte 260 de apartamente au fost ridicate în cartierul Steaua și cîteva sute în Pajura. Două școli medii cu cite 24 de clase, un cinematograful cu 800 de locuri, 43 de magazine moderne... Ei, ce zici? Ești mulțumit? Fără îndoială, își răspunde. Dar mai sint multe de făcut. Mai ales pe latura calității. Incontestabil, arhitectura noastră contemporană e oglinda drumului spre socialism; ea are meritul de a face parte din viața de toate zilele a oamenilor noștri și tocmai de aceea realizarea ei calitativă implică o mare răspundere. Pină la sfîrșitul anului numărul apartamentelor date în folosință se va ridica la 5.500. Aceasta înseamnă că a fost construit din temelii, după principii urbanistice moderne, un oraș pentru nu mai puțîn de 25.000 de locuitori. Cine sint ei, oamenii aceștia, noii locuitori ai Griviței? Îi văd în fiecare zi, își spune inginerul. Muncitori ai Grivița, la Electrotrofar, la Depou de locomotive și la alte uzine. Ajustori, delari, țesători, chimiști de la Tebela, laminariștii de la Uzina de laminare perforase, inginerii care pină mai tîrziu lucrau la string; profesori și asistenți universitari, — doar cu cîteva ani în urmă minuiau preșele, șlefuiau metalul sau lucrau cine știe ce piesă. Toți aceștia trebuie să se bucure de noua frumusețe a Griviței, gîndește inginerul.

— Și rîdică pleoapele grele și mă privește. Vorbește cu căldură, dar inginereste:
— Construcțiile au pus în fața noastră multe probleme edilitare legate mai cu seamă de modernizarea acestei țări. Gospodăria subterană a Griviței era haotică. N-au existat planuri ale lucrărilor subterane. Dacă săpăm într-un loc trebuie întreruptă ori alimentarea cu energie electrică ori cea cu apă. A trebuit mai întîi să se curețe ceea ce a fost insalubru, să se dărîme vechile cîrci, maghernițele. Distrugerea acestei mizerii a Griviței a costat și ea mult. Dar s-a creat un front liber pe care am așezat blocurile. Aburul supraîncălzit de la Uzinele Grivița constituie sursa termică a acestui vast ansamblu. S-a introdus o conductă nouă de alimentare cu apă, de 900 milimetri diametru. S-au executat lucrări pentru iluminatul public, pentru pavaje și multe altele. Cu alte cuvinte s-a făcut foarte mult dar mai avem încă destule de făcut: 1211 apartamente pină la sfîrșitul anului!

Fața inginerului Gheorghe Anuța, obosită de truda de peste zi, de grijile mici și mari, pe care conducerea unei întreprinderi de construcții le aduce, se destinde abia acum, cînd pășim unul lîngă altul, pe asfalt. Porfota oamenilor este amețitoare. Unii tocmai de la cinematograful, alții roșie prin magazine, după cumpărături. Neamul scaldă fețele lor zîmbitoare.

Dacă să fi pictor, spune inginerul Gheorghe Anuța, aș pune culoarea multă pe un portret al omului de pe stradă. Aș zugrăvi în el toată bucuria vieții, toată frumusețea acestor zile. Cunosce Grivița de foarte mulți ani. Oamenii nu arătase așa înainte, pe chipurile lor nu citea bucuria. Privește-i acum la aceste lumini fluorescente, care vedă culcarea firească a oamenilor: toți au întipărită pe față satisfacția unor lucruri împlinite. Înțeleg de ce nu obosesc niciodată, orielt aș lucra pe șantier? Chipul acesta al omului de pe stradă nu-mi dă răgaz.

Bătălia

Comanda s-a dat de aici, din biroul simplu, al inginerului șef, instalat în fosta casă a lui Pertu, negustor pe vremuri și mare fabricant de tuburi pentru puțuri. De aici, din această casă construită fără gust, stupidă în amănuntele sale grotesci — ferestre, ferestruici, obloane, etc. — s-a dat comanda distrugerii a tot ceea ce era vechea Calea a Griviței. Și tot de aici s-a dat comanda construcției noi. Bătălia a început concomitent la ambele capete de la Podul Grand la Podul Constanța, pe toată întinderea din fața Uzinelor Grivița. Primele loviturile de lîncap s-au dat în vara anului 1960. Primele țigăle ale excavatoarelor au semnalizat: „Atenție, se dărîmă!” Nori de praț se ridicau pe Grivița. Lemnăria mincătă de cărți, putredă, se scutura și se fărîma în mo de țîndări sub colții excavatoarelor. Cărămizile roșii de umezeală erau stivuite unele lîngă altele și păreau alit de chinurile și de rușinate de faptul că ani și ani au adăpostit mizeria! Apoi a fost răscolit pămîntul în adîncul lui și s-au turnat primii metri cubi de beton. Basculele, uriașe albine, albe, albe, la stația de betoane, încărcau, lășau în grabă nectarul celorlalte albine lucrătoare — betonisții — și din nou la încărcat. În citeva luni au fost date în folosință peste 600 de apartamente. A fost o victorie, prima, și o confruntare, tot prima, dar și primu certificat obținut de constructorii Griviței.

Bloculul J i s-a turnat la temelii primul transport de beton, l s-a pus, cum se spune, prima piatră. El a fost și piatra de încercare a constructorilor. În acest bloc au intrat oamenii Griviței, Primii, muncitori „Ateliereilor” au făcut cunoștință cu confortul modern din noile apartamente. Cîrind alte 237 de apartamente s-au adăugat, pină la sfîrșitul anului 1960, celora de acum construite. Baza de aprovizionare a mării armate de constructorii griviței însă nu mai făcea față. A trebuit să se mărească capacitatea stației de betoane, la 500 metri cubi în 24 de ore. Aceasta înseamnă 300 de bascule încărcate cu beton 300 de șoferi, și mașinile lor...

Unul din constructorii Griviței, a fost dulgherul Petre Ignatius. Doar cu o săptămînă în urmă a fost primit în rîndurile candidaților de partid. La primirea lui s-a discutat de zilele și nopțile petrecute pe schelele blocului J. Dar și de timpul scurt

în care a fost dat în folosință Blocul O la care a muncit mai cu seamă echipa lui. Cînd brațele comunistilor, ridicate pentru vot, au hotărît în unanimitate primirea lui în rîndurile candidaților de partid, Petre Ignatius s-a gîndit la munca de fiecare zi, la bătălia cu timpul a sutelor de constructori. Faste și indiferenți unul constructor dacă într-un apartament modern, uflat cu tot ceea ce poate face viața luminosă omului, se mută o familie de muncitori cu șase luni mai devreme? „Aceasta este esența profesiei mele — gîndea proaspătul candidat — zbaterea de fiecare zi a constructorului. Să rădă de pe suprafața pămîntului tot ceea ce amintesc mizeria, să înalțe neîntrerupt, pină în azurul cerului aceste cetăți de beton și de fier. Și totul să fie frumos, să fie făcut pentru om și pe măsura lui. Iată sensul muncii mele...”

Trecătorul de pe Calea Griviței va reconstitui, desigur, în fața Uzinelor Grivița de azi, zilele eroice ale lui Februarie 1933. Să și reamintescă vîntul Griviței de atunci. Mamele și soțiile muncitorilor, adunate în fața gardului de fier, vălureau ca spicele la apăsarea regimentelor de grănceri. Erau auzitele dintr-un loc și și găsseau un altul de pe care nu plecau. Aruncau pîini și pachete cu țigări greviștilor dinăuntrul Ateliereilor. Cereau, pline de mînie, salarii fiilor și bărbăților lor. Tăvăluia se auzea pină departe. În ajutorul Griviței a sîrît atunci întreaga clasă muncitoare.

Trecătorul de pe Calea Griviței să reconstituie în fața Uzinelor Grivița acolo unde se află astăzi cele 31 de blocuri luminoase, marea bătălie a construcției Griviței începută încă sînt, în Februarie 1933. Pentru ce aici, pe locul grevei și-au dat mîinile armatele de constructori care au pornit de la Podul Grand și de la Podul Constanța.

Prefabricatele

Șiștu săpa de mult fîntîni adînci. I se dusesse faima pină departe, în Bărgan. Se spune despre el că a fost un om cumsecade și că la fîntina săpăată în fața casei, cam prin dreptul fostei străzi a Băncii, acolo unde și-a întins apoi brațele de caracatiță alde Alexandru Dumitru camătarul, muncitorii beau apă limpede și ree ca gheața. Cîc ar fi secat fîntina în ziua în care cămătarul i s-a luat ograda. Pe acel loc la „Fîntina lui Șiștu” se ridică astăzi ceea ce se numește sala de turnat panouri mari prefabricate. Pe locul circumiului lui Nat Cătară, bătașul, ca și pe cel al prăvăliei lui Costică Cioc, pămîntul a fost răscolit de excavatoare. Buldozerele au hăcut pămîntul în fel și chip, să facă loc acestei hale de turnat panouri. În viața Griviței de azi construcția locuințelor din panouri mari, prefabricate, înseamnă foarte mult.

Blocul 15 cu 160 de apartamente a fost montat și finisat în două luni și jumătate, în timp ce, pentru sistemul clasic de construcție, în figură al unui asemenea bloc, se prevăd 12 luni. Nu se poate bănuși, sub acoperișul de material plastic, sub arcurile din oțel, cit este de mare încordarea la cele 14 linii tehnologice de la atelierul de prefabricate. La liniile 7, 8 și 9 se execută panourile cele mai grele, de fatadă. Șeful de brigadă, Nicolae Stănescu, se pregătise de turnare. Tiparele metalice și de beton au gata făcută armatura, — dantelările lucrate cu migală din fier-beton și sîrmă. Se montează timp-laria. De sus, dintr-o cochilă, se toarnă betonul...

Ne amintim că odinioară muncitorimea internațională a salvat lupta eroică a muncitorilor cefierisți și petrolisți din Februarie 1933. S-a tipărit cu litere groase în ziarlele lumii: „Trăiască comuna romînă!” Peste 30 de ani această comună a transformat Calea Griviței într-o cale a împlinirii năzuințelor muncitorești.

Încălziiți de temperatura înaltă a aburilor de eturare, Nicolae Cătușan și Victor Reva își potoleșeau setea la robinetul de pe linia tehnologică a bateriilor verticale. Și se gîndește Victor Reva, cel mai vechi dintre vechii lucrători ai atelierului de prefabricate:

„Constructorul sezonier e doar o amintire — pe ceașca prefabricatelor este azi o autentică industrie. Dacă am modifica linia 7, am lărgi spațiul de lucru, am putea mări capacitatea de turnare a panourilor la șase apartamente pe zi”.

Fîntinarul n-a știut, n-a putut să știe, că sînt izvoare mult mai adînci...

Constructorul de locuințe

Schela metalică urcă, urcă de la o zi la alta. E un joc de linii, poate o broderie. Un om stă agățat doar în centura lui de siguranță acolo sus și strigă:

— Teavă, dați-mi teavă!

Alți oameni poartă din mină în mină țevile de metal. Mai sus, tot mai sus. O nouă platformă, un nou etaj. Broderia își adună ochurile. Pină la asfințit blocul este o țesătură de linii — schelă metalică; de pe această platformă se vede toată Calea Griviței.

Omul acesta, de pe schela e cunoscut de la Podul Grand pină la Fajura. Lucrează pe șantierul Griviței din prima zi a bătăliei. E un om ajuns la treizeci și cinci de ani, scund și foarte puternic. Are o frunte largă și poartă un basc țuguit pe care-l mișcă într-una cînd într-o parte, cînd în alta, cu mîinile lui nervoase. Îl caută cu precădere noii angajați.

— La nea Gonțoiu nu se poate? ceretează ei.

— Nu-i chiar atât de lesne.

— Ar fi bine dacă ne-ar primi în brigada lui.

De aceea, la angajare, întrebările sint mereu aceleași:

— Cîte meserii cunoști?

— Dulgheria.

— Ei, frate, în brigada a Gonțoiu poți intra doar dacă te străduiești să mai înveți o meserie. El face dulgherie, dar și schelărie metalică, parchetărie și turnări de betoane, adică tot ce privește construcția. Chiar și finisare, mai frate... așa că te poți

gîndi: Vrei să intri în brigada lui? Trebuie să mai înveți ceva. Nu? Cată-ți de treabă.

Dialogul are la bază o fărîmă întemeiată. Gonțoiu a studiat desori munca sectoarelor de activitate. A observat cum unele zone de lucru o luau cu mult mai înaintea altora. Se crea un decalaj, se făcea să se piardă minutele și chiar ceasurile și zilele, timp după care, de altfel, constructorii se aflau în necentență goană. Așa se face că brigada lui a hotărît să se calibreze multilateral, să stăpînească perfect mai multe meserii. Dulgheria a devenit parchetărie, parchetărie — montatori de schele metalice, iar montatorii de schele metalice — turnători de beton.

Candidatul de partid Ion Gonțoiu are o vorbă pe care o spune celor care vin în brigada sa:

— „Bine, frate... Știi două meserii? Hai, chiar trei. Pentru asta, brigada, sigur o să te primească. Ai să muncești alături de noi. Dar să nu uiți: trebuie să ai suflet de constructor. Să și fie dragă munca noastră, frate. Să te gîndești că-i pentru oameni!”

La macara

Trailerul e o remorcă imensă. Poate transporta douăzeci de tone. Se folosește la transportul panourilor mari, prefabricate. Ridicată din tiparul lor, finisată și uscată, panourile se prîng pe o linie monorail. Electropalanale le depun pe treiere și le duc la locul de montaj. Acolo, alte brațe, ale macaralei reversibile, le transportă pină sus și le fixează în rînd cu celelalte. Astfel se montează perete după perete, pină se capătă — ca într-un joc de cuburi — forma viitorului apartament.

Ziua trece, trec zilele. Dacă macaraua se află azi, de pe lîngă la parter, săptămîna viitoare o găsești la etajul trei; peste alte cincisprezece zile, la etajul cîinci. Așa, du-te, vino, călătorește pe la un cap la altul al blocului de șapte ori la rînd, cit înălțimea și distanța celor șapte etaje.

Cele șapte blocuri de pe Grivița, totalizînd citeva sute de apartamente au fost înălțate surprinzător de rapid. Cu ajutorul macaralei reversibile — realizare rominească — se montează pină la 6 apartamente pe zi. Este un ritm pe care inginerul Cornel Velcu și Haralamb Antonov n-au crezut vreedată să-l atîngă.

Dealtfel inginerul Haralamb Antonov ne vorbește astfel de cea de-a doua macara reversibilă:

— E mult îmbunătățită, cu viteze mărite de ridicare și mult mai ușoară. Și-a mărit randamentul cu un apartament și jumătate la ziua de lucru. Ritmul acesta este abia începutul.

Oamenii Griviței — mai cu seamă cei ce-au locuit între pereții unei și n-au avut pină acum baie și chiș — se născușă un bloc. De aceea au un profund sentiment de mîndrie, cînd privesc necentenitul du-te vino al macaralei reversibile.

Basculantele

Un necentenit lărg — față drumul basculanteilor. Și de la balastiera pină pe Grivița, la nr. 506, e un drum lung, de peste douăzeci de kilometri. Autobasculanta 5113 este condusă de un om ciudat la înfășurare. Pare foarte tînar, pină la douăzeci și șase de ani. Dacă îl privești din dreapta poate îi dai mai puțîn. Din stînga însă, pentru că în copilărie și-a ars fața, aceleși trăsături apar ca de cincizeci de ani. Pe această parte a obrazului îi crește o barbă albă, țepoasă și deasă. Pe cealaltă, îi cresc peri tot alți de țepoși, dar negri. Aceasta face pe oricine se uită la el să rămînă surprins, uluit chiar.

Sufletul acestui om e la fel cu fața. Pe de o parte, îmbrăținit. Această față a sufletului îl face aparent nepăsător la tot ceea ce se petrece în jurul lui. Statura lui înalță ocoleşte autobasculanta și mîinile lui mari string un șurub; cu ochii cercețează arcurile basculantei. Felul acesta de a fi poartă peetea gesturilor unui pensionar gospodar și contrastază cu fața lui tînară.

Pe această față se descoperesc ambitiile lui cele mai mari. Aici, pe această față, se poate citi și de învățarea gînduri ale înarului utemist. A lucrat la transportul balastului, pentru beton, ziua și noaptea, cite treizeci și șase de ore fără întrerupere. Un șofer renumit prin viteza cu care străbate distanțele pină la șantierile Griviței, asta-i Nicolae Tănase. Unul din colegii lui, Simion Mangliurea, vorbește despre șoferul basculantei cu deosebită admirație:

— Dacă timp de treizeci de ore n-a închis un ochi; dacă după aceste ore și-a pus capul pe perină, să se odihnească, și a ațipit; și dacă este trezit în această clipă, chemat să facă un drum, indiferent unde, dar drumul să fie făcut pentru Grivița, — Tănase al nostru pune capul sub robinet, se suie la volan și alergă, alergă necentenit, ziua-noaptea. Grivița trebuie să se clădească! Nicolae Tănase este un tovarăș cu minunate calități.

Și acum, o mică socoteală: Șoferul de la basculantă face, în medie, șase curse pe zi, de la balastiera pină în Calea Griviței. Transportă aproximativ 25 mc de material necesar construcțiilor. Într-un an a transportat 800.000 mc. În doi ani, de cînd lucrează la balastiera, a transportat 2.500.000 mc de balast! Iar Tănase Nicolae e doar unul din șoferii de basculante.

Tot acest material s-a transformat în beton monolit, în etaje, așezate unele peste altele, în blocurile noi ale Griviței.

La poarta Griviței

Fișele de pontaj, ceasul, tunca cheamă, la activitatea de fiecare zi. Începe munca la Uzinele Grivița, unde s-a dat bătălia anului 1933. Virșnici și tîberi, muncitorii noi Griviței participă la epopeea construcției socialiste. Ne oprim în sala desenatilor tehnici. Acolo, două sute de oameni gîndesc, proiectează, măsoară și calculează viitorul uzinei: Industrie pentru utilaj petrolier; instalații de cracare; utilaj pentru industria chimică, etc, toate, sint altceva decît vagoane, decit roți pentru loco-

motive sau cazane de aburi. Dar sint tot altele gînduri noi, tot altele frîmțări creatoare. Cum să-și organizeze activitatea, sectorul. Mecanicul. Șef? Sectorul Investiții trebuie să nu uite de modificarea presei; să țînă seama de faptul că se mărește considerabil gabaritul unui produs. Iată doar două situații. Dar ele înseamnă gînduri noi, la care se adaugă alte și alte căutări. Pentru că pe Grivița se prefăce totul. Și odată cu ea și vechile Ateliere, intră în pas cu pulul nou al Griviței.

Două sute de oameni desenează pe birto de calc proiectele viitoarelor produse ale uzinei. Două sute de perechi de ochi urmăresc jocul liniilor altor produse noi, de interes republican, ce vor intra în fabricația la Grivița; două sute de perechi de mîini poartă trăgătoare cu tuns, după viața gîndurilor; două sute de mîini gîndesc și văd ceea ce va fi uzina mîine. Inima a două sute de oameni a început să bată odată cu primele linii.

Vechile produse părăsesc încă uzina, dar specialiștii ei, aparatul tehnic, calculează neîntrerupt producția de mîine. Drept rezultat, la Grivița se fac noi angajări. Se cere necentenit mîni de lucru cu înaltă calificare. Se angajează muncitori metalurgisți, tehnicieni, ingineri.

Fișele de pontaj sint frumos rînduite. La șapte dimineața mii de muncitori intră în uzină. Mîine vor veni alții, noi muncitori, care să completeze rîndurile armatei grivițene.

Să ne amintim, așa cum stăm la poarta Uzinelor, zilele din Februarie 1933. Și să ne gîndim la condițiile de angajare ale unui muncitor, în februarie 1933, după grevă.

— „Declară pe a mea răspundere personală că: a) nu ader la mișcarea comunistă, b) nu voi manifesta sub nici o formă în viitor atît în interiorul ateliereilor, cit și în afară de ele, atît în ceea ce privește încetarea de lucru în atelier, cit și la vreo întrunire a lucrătorilor în incinta ateliereilor, c) Primesc controlul activității mele lînsute și ordonate în ateliere din partea delegaților desemnați, etc.”

Nici o opreliște n-a împiedicat Grivița să fie comunistă. A fost și a rămas Grivița Roșie, Grivița bătăliilor de clasă eroice a construcției socialiste.

Marmoră

La capătul îndepărtat al Griviței, acolo unde se înalță un castel de apă, un electropalan buruie zi și nopțe. Blocuri de marmoră de citeva tone sînt transportate cu grijă la fierăstraiele mecanice. Sînt tăiate în plăci lungi, de cite un metru, și justuite, se ambaleză și expediază în toată țara. Întreprinderea nr. 5 Marmoră lucrează zi și nopțe. Marmoră este solicitată de edificile moderne de casele de cultură sau chiar de locuințele oamenilor. Marmoră de Ruscăia, alb-vîntată; sau de Ural roșie; ori ce fel de marmoră este cîntat de sculptorii care vin și-l privesc vina fumurie sau roșcată. O căută și arhitecții. În fiecare zi sosesc zeci de comenzi.

Fierăstraiele tale zi și nopțe. Ursele mașinile de șlefuit. Și piatra aceasta ree și atît de căutăată pornește șper drumul nouului său loc. Acolo, în alii fără număr de aice înainte, va fi mîngîlîta de priveliile oamenilor. Din această frumusețe va fi cioplit monumentul lupților de la Grivița. Pe lînga cale muncitorească trebuie să și găsescă locul monumental aducerilor aminte.

Neon

Noaptea, Grivița e feerică. Lămpile se întind zvelte, în lumina de arc, asemeni antenelor de li-curci. Valuri de lumină fluorescentă scaldă blocurile.

Feria începe din locul unde a fost circluma lui Motorci. Acolo, de demult, lăutării cîntau pină se spîrgea în buclăi corulul de abanos al viorii. În întuneric, dagaua, — armă perfidă, cu trei țăisuri — se răsucea între umplotii. Pe locurile unde se întîlneau acreturile negustorului de grebănaru. Trusul l construcții a călădit cea mai modernă fabrică de lămpi fluorescente — Electrotrofar — izvor modern de lumină. Construirea acestei mari fabrici pe locul unei circlumi, pe locul unor case de negustori de grebănaru, se transformă într-un simbol.

Pe Grivița, lumina fluorescentă are o frumusețe simfonică. Se adaugă frumuseții ei arhitectonice atît de originale.

Moartea tristeții

„Lumea e plină de lucruri limpezi. Trebuie să le vezi!” — acestea sint cuvintele bătrînului Ion Moldovan, fost timpilar la Grivița.

— A fost tăiat drept de către edili — imi spune acum — și totdeauna a scaldat-o soarele și de răsărit și de la apus. Cînd s-au construit atelierele, oamenii au venit de pretutindeni, cu fluturii la fața-căra luminării. Generalii de muncitori au suferit în această uzină, dar n-au dat înapoi. S-au așezat în jurul ateliereilor și au trăit, si au luptat.

Calea Griviței s-a născut din surghiun și tristețe... Astăzi de-a lungul ei se desfășoară o nouă bătălie, cea a construirii din temelii. Trec săptămînile și lumile și constructorii o fac tot mai frumoasă. O întineresc.

— „Da, soarele o scaldă ca totdeauna, și

SEMNIȚAȚIA UNEI OPERE DE ARTĂ

„GREVA” de N. CRISTEA

Nicolae CRISTEA: „GRIVITA” (1933)

Îmbinând intensitatea expresiei cu accesibilitatea, cîntecul a fost și este un viguros mijloc de propagandă și agitație. Lenin a subliniat capacitatea propagandistică ale cîntecului, atribuindu-i o importanță deosebită în acțiunea de mobilizare a maselor.

În țara noastră, apariția cîntecului revoluționar se plasează la sfîrșitul secolului trecut, ca o expresie a protestului conștient împotriva exploatareii și este generată de dezvoltarea mișcării muncitorești. Cîntecul revoluționar continuă și ridică pe o treaptă superioară vechea tradiție de luptă a cîntecelor țărănești de revoltă, a cîntecelor de hauducă, de cătănie, a cîntecelor Revoluției de la 1848. Pe această moștenire se mai grezează influența folclorului muncitoresc internațional și, mai cu seamă, cea a cîntecului muncitoresc rus și sovietic.

Pînă au fost evenimentele istorice de seamă pe care cîntecul să nu le evocă cu veridicitatea și forța expresivă proprie creației populare. Asasinarea manifestanților din

INSEMNAȚII DESPRE CÎNTECUL DE MASE

Piața Teatrului Național la 13 decembrie 1918, crearea Partidului Comunist Român, marea grevă a cefetărilor de la Grivița, acțiunile îndreptate împotriva fascizării țării și a războiului — și alte multe aspecte și-au găsit răsunătorii în creații anonime ale cîntecului muncitoresc revoluționar. Sub regimul de cîntecuri teroare polițienească, cîntecul proletarietului erau prigonite, interzise. Totuși nici o opreștiște, oricît de brutală, nu le-a putut împiedica să răsună puternic și hotărât.

O dată cu Eliberarea patriei noastre de sub jugul fascist, cîntecul muncitoresc a ieșit din ilegalitate, răspîndindu-se în mase din ce în ce mai largi.

După 1944, cîntecul revoluționar — pînă atunci creație anonimă cu circulație orală — a intrat în sfera creației culte, ocupînd un loc tot mai important în totalitatea manifestărilor noastre muzicale.

În anii puterii populare, cîntecul de masă, această „muzică a vieții de toate zilele” cum a numit-o Soloviev Sedoi, a cîștigat o mare însemnătate, fiind chemat alături de celelalte arte să-și dea contribuția în procesul de educare a omului nou, de formare a conștiinței socialiste. Împins de marea forță prefacerii petrecute în viața poporului, el este un factor activ în opera de construire a socialismului.

Sfera tematică a cîntecului de masă cuprinde cele mai variate aspecte ale vieții și activității oamenilor muncii: dragostea de patrie, gloriificarea eroismului poporului și Partidului, avîntul construcției socialiste la orăse și sate, lupta pentru pace, viața fericită a tineretului și copiilor etc. Toate aceste și încă multe altele sînt motive de inspirație pentru cîntecul de masă. Crescut din moștenirea folclorului muncitoresc și țărănesc, a creației corale a compozitorilor înaintași, a cîntecului revoluționar internațional, cîntecul de masă este o rezultantă a îmbinării acestor valoroase tradiții muzicale. Expresivitatea melodică simplă, luminoasă, subliniată de dinamismul, robustețea, largă cantabilitate, sinceritatea, ca și măiestria realizării sînt caracteristice pentru cele mai reușite lucrări ale genului. Modalitatea de exprimare diferă de a un compozitor la altul și fiecare caută drumul său propriu pentru conturarea unor imagini artistice originale și pline de substanță.

Din numeroasele cîntece apărute în ultimii ani, marile public, judecatorul suprem al creației artistice, a ales și îndrăgit pe acelea care, prin măiestria versului și melodiei, exprimă mai convingător atitudinea nouă față de viață, realitatea în transformarea ei revoluționară, portretul moral al omului nou.

Cîntec nu cunoaște azi cîntec ca: Republică, marea noastră vatră de Ion Chircescu, Să fii Partidului nostru și Steagul Partidului de Matei Socor, Azi cîntă marile furnale de Sabîn Drăgoi, Să de nește tot pămîntul de Vasile Popovici, Așa te știu, Partid iubit și Zorii secerătorilor de Alfred Mendelsohn, Tără scumpă să trăiești de Anatol Vieru, Aceasta e patria mea de Dumitru Eughici, Frumoasă ești, Patria mea și Cîntecul și susținea de Radu Paladi, Cîntec senin de Sergiu Sarchizov, Veniți cu noi de Hilda Jereș și multe altele.

Dar cîntecul de masă — manifest al vremurilor noastre — are menirea de a propaga idei, de a chema și însuși masele. De aceea, aci, mai mult ca în orice alt gen vocal, primează cuvîntul. El poartă și transmite ascultătorului mesajul cîntecului. O contribuție de o deosebită importanță au adus la desăvîșirea unor cîntece frumoase poezii de valoare ca Mihai Beniuc, Cicerone Theodorescu, Maria Banuș, Eugen Jelebeanu, Eugen Frunz, Dan Degliu, Veronica Porumbacu, Victor Tulbure, Violeta Zamfirescu, Ștefan Lures și alții.

Înțelegînd rolul acestui gen în procesul de făurire a conștiinței socialiste, de formare a omului nou, compozitorii și poeții trebuie să-și sporească eforturile pentru a îmbogăți tezaurul creației naționale cu lucrări valoroase, contribuind la mobilizarea maselor în opera de desăvîșire a construirii socialismului și la ogîndirea complexă și multilaterală în forme artistice a realității noastre noi.

Elena Zottoviceanu

Realizări și perspective

Dialog cu regizorul MHAÏ DIMIU de la Teatrul Muncitoresc C. F. R.

Red.: Într-o orînduire care a deschis drumul tuturor oamenilor nuncii către artă, de fapt toate teatrele sînt muncitorești. Mi se pare însă că denumirea teatrului în care lucrăți este dictată și de un profil aparte și de un public anume pe care scena de la Giulești îl are în vedere.

M. D.: Denumirea coresponde, dacă vreți, ați genului teatrului, cît și menirii lui.

Red.: Genul? Se deosebete cumva de a celorlalte teatre?

M. D.: Genul pentru giuleșteni, la început a fost... avîntul, avîntul spre cultură al masei din acest cartier, pe vremuri margine a Bucureștilor, dar în februarie '33, în centrul atenției Lumii. În anii puterii populare, una din primele realizări culturale în cartierul Grivița a fost, în 1946, înființarea Teatrului Muncitoresc C.F.R. și nu întîmplător deschiderea sa făcut cu o piesă „Clococ” de Vintilă Russu-Siriani închinată luptelor eroice din 1933.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Mai așteți actori proveniți din rîndurile amatorilor? M. D.: Da, și dintre cei mai buni, cum ar fi S. Mihăilescu-Brăila sau Traian Dăncănu. Aș aminti-și și pe Vasile Tăstaman, care s-a format în teatrul nostru.

Red.: În legătură cu profilul teatrului, cum vedeți profilul spectacolelor? M. D.: Teatrul nostru s-a străduit să realizeze spectacole populare, dinamice, mobilizatoare, adresate unui public larg, cu mijloace directe, expresive.

Red.: Un alt atribut al teatrului nostru este orientarea îndreptată către un repertoriu contemporan.

M. D.: Firește. Atribut care nu e de loc străin teatrului nostru. Trebuie să vă spun că aproximativ patru cincimi din repertoriul Teatrului Muncitoresc îl constituie piese ale contemporaneității.

Din 89 piese, cite s-au jucat de la înființarea teatrului, 34 aparțin dramaturgiei noastre.

Red.: Ați putea cita și cîteva titluri? M. D.: Sumerdenie de spectacole bune din perioade foarte diferite, de la „Mireasa desculțată” și „Zile de februarie” în regia lui G. Dem. Loghin și pînă la „Oameni și umbre” și „Băiat bun... dar cu lipsuri” în regia Getei Vlad. Cu osebire s-a ilustrat în domeniul spectacolelor cu piese originale Horea Popescu, premiat în 1957 pentru „Războiul lui Bogdan” și în 1958 pentru „Domnișoara Nastasia”. Cu excepția ultimii, toate piesele mai sus pomenite au avut la

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

Giulești premieră pe țară, așa cum s-a întîmplat și cu alte piese românești. Un alt bun spectacol al lui Horea Popescu mi se pare „Ochiul albastru”, chiar dacă mulți critici l-au privit... cu un ochi prea critic. Teatrul nostru a avut realizări meritoase și cu piese sovietice. Cine nu și amintesc „Aristocrații” sau „Baia”, realizate tot de același regizor? „Baia” a fost primul mare spectacol bucureștean în București, după cum primul mare spectacol bucureștean Brecht a fost tot al teatrului nostru: „Domnul Puntilla și stînga sa Matti” în regia lui Lucian Giurghescu.

Red.: Aș adăuga aici și un mare spectacol Tolstoi, cu „Puterea întunericului” în regia lui Mihai Dimiu. Dar, în altă ordine de idei, un teatru nu menține un contact permanent cu spectatori.

M. D.: Înțeleg întrebarea implicată. Teatrul nostru trădează și dezvoltă o bună tradiție a legăturii cu fabricile și uzinele. Echipele noastre joacă foarte des în uzine, mai ales la „Republica”, „23 August” și „Grivița Roșie”. Anual facem turnee prin centrele muncitorești. De asemenea, facem dese turnee la sate. Chiar acum un colectiv al teatrului se află în regiunea Dobrogea. Sprijinim echipele de amatori din întreprinderi, iar cei 38 instructori voluntari, prin teatrul popular al raionului „Grivița Roșie”, patronat de teatrul nostru, îi

Red.: Aș adăuga aici și un mare spectacol Tolstoi, cu „Puterea întunericului” în regia lui Mihai Dimiu. Dar, în altă ordine de idei, un teatru nu menține un contact permanent cu spectatori.

M. D.: Firește. Atribut care nu e de loc străin teatrului nostru. Trebuie să vă spun că aproximativ patru cincimi din repertoriul Teatrului Muncitoresc îl constituie piese ale contemporaneității.

Din 89 piese, cite s-au jucat de la înființarea teatrului, 34 aparțin dramaturgiei noastre.

Red.: Ați putea cita și cîteva titluri? M. D.: Sumerdenie de spectacole bune din perioade foarte diferite, de la „Mireasa desculțată” și „Zile de februarie” în regia lui G. Dem. Loghin și pînă la „Oameni și umbre” și „Băiat bun... dar cu lipsuri” în regia Getei Vlad. Cu osebire s-a ilustrat în domeniul spectacolelor cu piese originale Horea Popescu, premiat în 1957 pentru „Războiul lui Bogdan” și în 1958 pentru „Domnișoara Nastasia”. Cu excepția ultimii, toate piesele mai sus pomenite au avut la

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Red.: Momentul mi se pare semnificativ pentru debutul unui teatru muncitoresc, construit într-un cartier muncitoresc cu vechi tradiții de luptă și avînt un public format în cea mai mare parte a sa din muncitori.

M. D.: Tocmai de aceea, deși astăzi teatrul nostru nu mai e tutelat ca altădată de Ministerul Transporturilor, ne-am păstrat întreg vechiul nume, cu ațit mai mult cu cît unii dintre cei care azi interpretează pe scena noastră eroli shakespearieni, acum cîțiva ani minuiul laminorul sau strungul la Grivița Roșie.

Evoluția unor eroi literari

Toată lumea e de acord că una din îndatoririle criticii este să cerceteze procesul literar contemporan, ceea ce înseamnă a aprecia nu doar rezultatele parțiale ale creației literare (anumite opere), ci și tendințele organice, sensul mișcării, legăturile noi care încep să acționeze sub ochii noștri. Este o sarcină dificilă această cercetare, întrucât, prin chiar natura ei, creația literară „curentă” nu poate să nu conțină, pe lângă apariții semnificative pentru sensul dezvoltării literare, și altele incidentale. A deosebi pe unele de altele, a descrie, în aglomerarea materialului, direcția necesară a ascensiunii către cuceririle noi, esențiale, e o operație de răspundere, care presupune, pe de o parte raportarea continuă a fenomenelor noi la cele vechi, iar pe de altă parte menținerea contactului permanent cu viața înșuși. În lumina acestei sarcini vaste, vom încerca să delimităm locul pe care-l ocupă azi, în procesul la care ne-am referit, literatura cu temă muncitorească.

Nu e vorba doar de omagiu meritat, pe care scriitorii se simt dator să-l aducă luptei eroice a clasei muncitoare și nici doar de sublinierea rolului hotărâtor pe care-l are clasa muncitoare în construcția socialismului și, în fine, în formarea conștiinței socialiste. E vorba de mult mai mult: creația literară nu-și mai poate îndeplini misiunea fără să așeze fi-gura muncitorului în centrul tabloului vremii. Vom încerca să aducem o contribuție la definirea naturii acestei legături, cu ajutorul unor referiri la literatura noastră contemporană.

Figura muncitorului a apărut în literatura realist-critică românească mai ales în postura agitatorului sau a propagandistului socialist, și aceasta nu doar ca o contribuție la tradiția eminesciană, dar și independent de ea, ca o necesitate, resimțită de scriitorii, de a completa tabloul realității. Acest agitator a fost văzut de multe ori cu ochii celui care condamnă realitatea în numele condiției umane pingărite de burghezie. Eroii inadaptabili ai realismului critic se simțeau atrași de agitația socialistă în măsura în care aceasta izvora din aceeași sursă și condamnarea a prezentului, dar pe ei li speria revoluționarismul „integral” al muncitorului răzvrătit. Scriitorii realisti critici realizau cu greu sinteza necesară între umanismul popular și unele cerințe ale vremii.

O altă descoperire a realismului critic a fost funcția dezumanizatoare a mizeriei. Descoperind-o la periferia orașelor și în așezările muncitorești, acești scriitori n-au văzut însă — sau poate n-au reușit să vadă — cum tot în mizeria se nașteau, tot din mizerie se ridicau către lumină și acele forțe chemate

de istorie să se plaseze în fruntea luptei pentru eliberarea definitivă a omului.

Primul scriitor care a creat în literatura noastră figura muncitorului luptător pentru o nouă umanitate, a fost Alexandru Sahia. În „Uzina veche” comunistul Filip înțelege, dar nu aprobă bucuria naivă a muncii (la Bozani), altă timp cit „burtile muncitorilor sint încă goale”. Descoperirea artistică a lui Sahia, fructificată numai în câteva schițe, a unei pline relații și amplificată în creația lirică a unei ieșide de poezii care încă de pe atunci se atășaseră luptei comuniste (Mihai Beniuc, Al. Șahighian, Miron Radu Paraschivescu, Dumitru Corbea, Virgil Teodorescu și alții). Dar acesta a fost doar prototipul.

Contribuția pe care începea să o aducă clasa muncitoare în procesul de cunoaștere estetică a lumii

nu putea fi valorificată plenar pe tărîmul creației artistice atât din cauză teroară burghezo-mogieristă, cât și din cauză că în viața culturală domina burghezia. Reliefula multilaterală a acestei contribuții putea să fie efectuată numai în condițiile revoluției socialiste. Abia după 23 August 1944 s-au creat condițiile obiective necesare pentru ca noua temă să capte locurile ei și să devină literatură. În continuare, vom încerca să urmărim etapele succesive ale evoluției, doar în sectorul prozei.

La început — cum s-a mai arătat — figura muncitorului era văzută de scriitorii care au aderat la lupta partidului, prin optica depășită cu care priveșeră înainte de Eliberare chipurile eroilor pozitivi, deși aceștia, în noile condiții istorico-sociale, nu numai că descoperiseră dreptatea comunistă, dar trăiau momentele înfăptuirii marilor idealuri revoluționare.

Au urmat ani în care — prin aportul unor scriitori integrați în plina luptă a maselor populare — muncitorul a devenit eroul principal al unor romane, povestiri, schițe. Acum literatura care tratează despre viața muncitorului e mult mai amplă. Citeodată însă unii se întreabă: ce au adus nou lucrările cele mai recente, în comparație de pildă, cu „La cea mai înaltă tensiune” de Nagy István? E o problemă interesantă și pasionantă. Evident, nu intenționăm să rezolvăm definitiv, dar vom încerca totuși să facem câteva sugestii.

Pe București din „La cea mai înaltă tensiune”, pe Anton Filip din „Bărăgan”, pe Turla din „Desfășurarea” (lista ar putea fi amplificată, dacă ne-am referi și la unii eroi ai dramaturgiei) îi caracterizează mai ales spiritul de dreptate socială, ei sint cu toții niște oameni educați de partid, formați în munele de partid, ceea ce le dă posibilitatea să rezolve mai bine, mai just problemele pe care le ridică viața, munca, lupta. Dar ei sint atât de copleșiți de problemele cele mari ale momentului istoric, înclt viața lor e concentrată și dăruită acestor bătălii decisive. Ei apar (ca și eroii din „Cimentul” lui Gladkov, de pildă) mai mult ca făcători ai condițiilor necesare pentru înfrîngerea și cizimarea multilaterală a omului, decît ca beneficiari ai acestor condiții. Pe aceeași linie se înșiră și eroii „romanelor Eliberării” din „Pe muche de cult” de Mihai Beniuc, „Soseaua Nordului” de Eugen Barbu, „Ieșirea din apocalips” de Al. I. Ghilia, „Bariera” de T. Mazilu, cu excepția aceleii din urmă lucrări în care autorul — poate prematur — își concentrează atenția tocmai asupra cuceririlor lui. Viața pe plan moral (și pe care în acest anacronism stă cauza pentru care „Bariera” nu l-a satisfăcut pe mulți cititori: în plină luptă împotriva tiraniei fasciste, Viața se comporta adesea cum ar fi firesc să se comporte un muncitor azi). Aceștia deplasate a interesului către realizările pe plan moral ale clasei muncitoare se observă și în „Povestea de dragoste” a lui Remus Luca, dar aici ea e justificată întrucît pretextul reconstruirii e contemporan.

Dacă însă ne vom referi la lucrările cele mai noi, ca unele povestiri ale lui Eugen Barbu (de pildă „Casa nouă”), romanele lui N. Tic („Ora șase” și „Anii tinerii”), schițele lui I. Băieșu, D. R. Popescu, Fănuș Neagu, N. Velea, M. Auneanu etc. și la ultimul roman al lui Marin Preda, „Risipitorii”, vom observa că aici se urmărește să se arate cum apar dimensiunile și comportările noi ale omului, ca rezultat al condiției muncitorești a eroilor. Tin minte din ilegalitate cum tovarășii cu experiență mai mare ne spuneau adesea: problema aceasta trebuie văzută (sau rezolvată) muncitorește. Mi se pare că acesta e și unghiul de vedere cu ajutorul căruia vor să vadă

realitatea mulți dintre autorii citați: ce înseamnă azi a rezolva problemele existenței muncitorești. Dănețirea este însă că în trecut, în ilegalitate, prin forța lucrurilor, muncitorește trebuia să fie rezolvate mai ales problemele concrete ale luptei de clasă. Azi, sfera acestor probleme s-a lărgit enorm, și întreaga viață trebuie întemălăită muncitorește, pentru că de fapt triumful conștiinței socialiste înseamnă și generalizarea unui punct de vedere esențialmente muncitoreș.

În „Risipitorii”, se cînesc, într-o familie, două caractere: Constanța și soțul ei, medicul Munteanu. Ea e fată de muncitor, el provine dintr-un mediu burghez (sau mic-burghez), dar se consideră comunist. Sub raport intelectual, Munteanu e mai înțepat și totuși el aproape își ratează viața. În timp ce Constanța — deși rămîne din unele puncte de vedere în urma soțului ei — are, pînă la urmă, satisfacția împlinirii sale sufletești. Citind romanul „Risipitorii” înțelegi cum morala clasei muncitoare duce la o nouă ierarhizare a valorilor etice și estetice. Lărgind sfera fenomenelor care capătă înfrîngerea de a fi considerate frumoase, deși în roman mai sint multe aspecte de discutat, pe care însă nu e locul să le analizăm aici.

La descoperiri analoge ne conduc și alte lucrări, citeodată într-un mod cu totul surprinzător. Nu știu dacă interpretarea dată de mine admirabilei schițe a lui Eugen Barbu „O călătorie cu autocarul” va coincide cu intenția autorului, dar mie schița asta mi-a rezolvat într-un fel nou imaginea poetului absurd care raulă zadarnic „frumosul absolut”, plimbîndu-se într-o grădiniță plină de flori multicolore. Burghezia a încercat întotdeauna să prezinte frumosul ca un domeniu rezervat celor alși. Realității critice au protestat împotriva acestei poziții, dar au încercat să demonstreze doar falsitatea ei, nu și edevăratul contrariu. Această sarcină îi revine realismului socialist, și de această sarcină scriitorii realisti socialiști nu vor putea să se achite fără a înfățișa amplă și multilaterală viață a clasei muncitoare în întreaga ei complexitate.

Eroii romanelor lui Nicolae Tic — Andrei din „Ora șase” și Oniga din „Anii tinerii” — ca și eroii unor schițe semnate de alți autori tineri, ne umesc citeodată prin candoarea lor. Undeva — într-o anumă zonă a existenței — ei sint mai puțin pregătiți pentru viață decît eroii complicați, sfîșiați de contradicții, ai realismului critic. Dintr-un anumit punct de vedere, ei ne par liniari dar — lucru ciudat, însă explicabil — tocmai candoarea și aparența lor unilaterale le conferă o demnitate nouă, întrucît acționează ca o pavară împotriva influențelor nefaste ale ceea ce noi numim, și cu îndreptărire, rămășițe ale mentalității burgheze”. Rupind brutal pașionanșul complicațiilor false, moștenite de la burghezie, ca o ceață, împiedică pe eroii de ieri să vadă în lume adevăratele simple și mărețe tocmuri prin simplitatea lor — oamenii educați muncitorește pășesc în lume cu ochii măriți de uimire, dar și cu o siguranță de sine, necunoscută „inadaptabilului”, cu încredere că viața le aparține irevocabil.

Firesc, acestea sint câteva direcții posibile ale prozei cu temă muncitorească. Rămînd ca efortul creatorilor în acest sens să definească mai precis, în decursul evoluției literaturii noastre realist-socialiste, chipul complex, impresionant al eroului muncitor.

Mihai Novicov

DISCUȚII

Sensul inovației în poezie

Discutam odată despre poezie cu un om pe care îl crezusem într-un moment de imprudență a nu fi străin de literatură. Luîndu-mă marior al opiniilor sale, acest om nu-și putea ascunde o ițirare, să-i zicem teoretică, formulată astfel: Auzi domnule, inovația în poezie! De fapt, el dădea noțiunii de inovație în artă semnificația pe care o are acest cuvînt în viață. Dacă același om ar fi fost, dimpotrivă, convins de utilitatea „inovației” în literatură, probabil în mintea sa ar fi trebuit să se nască ideea înființării unui „cabinet tehnic” pe lângă Uniunea scriitorilor, înscărinată să stabilească în ce măsură fiecare metaforă a poetului-inovator, constituie sau nu o inovație.

În cazul de mai sus, confuzia termenilor și prejudecata îngustă, susținută cu multă energie, erau deosebit de flagrante. Firește, persoana în cauză nu era un critic literar. Dar care opinii demonștrînd lipsă de înțelegere în judecarea fenomenului poetic contemporan nu se manifestă uneori și în articolele semnate de autori critici? Replica, în cea mai mare parte justă, dată de Eugen Simion și Matei Călinescu, unor puncte de vedere unilaterale, a fost, după cum e-b reamăntat, utilă și binevenită.

În cadrul discuției despre critica poeziei, inițiată de „Scînteia”, au fost exprimate opinii judecătoare, menite să înhărească și mai mult atitudinea deschisă, curajoasă, partinică, în discutarea poeziei, atitudine alit de favorabilă dezvoltării unei creații autentice. Este și ceea ce, de altfel, noi, poeții tineri, care ne-am bucurat în repetate rânduri de obiectivitatea și atenția criticii, așteptăm să ne ceteră discuția. În funcție de desideratul amintit și pornind de la unele puncte de vedere exprimate în cadrul ei, îmi iau îngăduința de a participa la discuție, fără altă pretenție decît aceea de a enunța câteva păreri care ar putea veni în atingere cu problemele discutate.

Intervenția lui I. D. Bălan, din care am reținut indesebi ideea necesității articolelor de sinteză asupra fenomenului poetic actual, conține o seamă de sugestii utile privind unele aspecte de ordin metodologic ale criticii de poezie. De asemenea, articolul lui George Munteanu din „Contemporanul” în care se analizează natura lirismului, prin explicarea raporturilor specifice dintre emoția lirică și sentimentele omului, cred că este un bun punct de pornire. Desigur, modul de a pune această problemă nu e nou, dar ideea din articol, potrivit căreia de-a lungul istoriei omenești, sentimentele trăiesc un continuu proces de dizlocare și de integrare în structuri afective noi, de diversificare și de rafinare sau, dimpotrivă, de închirire și de primitivizare”, (bineînțelese în strictă dependență de factorii social-istorici), iar poezia ar înregistra etapele acestei evoluții, mi se pare o idee interesantă, care ar merita să fie dezvoltată. Aș adăuga, de pildă, că, spre deosebire de „lumea” ideilor (a căror evoluție parcurge etapele demonstrației și deducției logice, iar concluziile sint confirmate sau infirmate de practică), dinamica sentimentelor are un caracter mai puțin riguros și infinit mai complex. De aceea nu cred că încercarea lui Spinoza de a demonstra cu metodele geometriei formarea afectelor s-a bucurat la vremea ei de simpatia poezilor.

Demarcația care poate părea prea netă, între idei și sentimente, este, evident, o simplificare pentru ușurarea demonstrației: în fond, sentimentele noastre sint străbătute, asemenea unor frunze, de nervurile ideilor.

Poezia, lirismul în genere, reprezintă, în planul artel, tocmai salturile calitative, exploziile care ilumină acest proces complex de evoluție a sen-

timentelor, stimulîndu-l, grăbind „umanizarea” omului, în sensul gândit de Marx. Prin menirea ei de a descoperi și de a pune în lumină „umanitatea” omului eliberat de exploatare, poezia este „inovație”. Adevărata noastră poezie este inovatoare.

În fine, poezia, surprinde a sentimentelor omenești în mișcare și anume în momentele cele mai caracteristice ale acestei mișcări, nu este niciodată definitivă, ca unele formule matematice, de aceea nici critica ei nu este definitivă. Homer, Shakespeare, Goethe sint definitivi într-un anumă sens, adică universul lor poetic are, privit din interior, un caracter încheiat, perfect; și nimic nu poate fi cîștit din nemuritoare creație a fiecăruia din ei. Însă, în plan istoric, creațiile individuale sint totuși „momente” ale uriașului proces colectiv de cunoaștere a lumii de către om (prin intermediul artei), proces evolutiv, continuu, deschis. Reflectînd realitatea istorică, vie, exercitîndu-și funcția de cunoaș-

tere a acestei realități, creațiile artistice nu se așază în straturi moarte, unele peste altele pe măsură ce apar, ci se structurează organic și în virtutea unor legi specifice de dezvoltare. Istoria cunoașterii artistice, asemenea unui complex coral, se dezvoltă ca rezultat al unor eforturi individuale, care se integrează însă unui mare efort colectiv, al cărui sens este transfigurarea artistică a realității.

În funcție de acest efort colectiv trebuie înțeleasă și noțiunea de „nou” în artă. Confruntarea operei de artă cu sensibilitatea unui popor sau a lumii întregi nu este un proces izolat. Acest proces trebuie raportat continuu la etapele anterioare ale cunoașterii artistice. Cerința, formulată de unuși din participanții la discuție, cu privire la studierea liricii actuale din unghiul istoriei literare, cred că ar prilejui concluzii interesante, menite să evidențieze evoluția sentimentelor unui popor, căruia socialismul i-a deschis drumul către adevărata umanitate.

Cezar Baltag

Tineri poeți în „Iașul literar”

Spațiul larg, rezervat sectorului de poezie în revista ieșeană, demonștrează preocuparea plină de grijă a redacției pentru stimularea și dezvoltarea creației poetice și originale. Se întînesc aici, alături de nume de mult consacrate (Otilia Cazimir, George Lesnea, Nicolae Tașomir), tineri care s-au afirmat în ultimii ani, împreună cu alții care sint încă la primii pași pe drumul creației literare.

Răsfoind ultimele numere ale „Iașului literar” observi de la bun început strădănița, tinerilor poeți de a exprima în lirica lor într-o formă nuanțată, sentimente și emoții puternice, de a cînta nou, manifestat ca o coordonată principală a zilelor noastre („Onești” de Fl. Mihai Petrescu, „Poem despre oameni și pămînt” de Radu Cîrnei, „Seară de septembrie” de Horia Ziliere, „Zările toate” de Ion Petreche), cite o dată ei se arată preocupați și de găsirea unor formule poetice, capabile să transmită un conținut bogat de idei.

Dimitrie Costea, Mariana Costescu, Sorin Stoian, Corneliu Sturza, și alți tineri care semnează în revistă, aduc în peisajul liricii ieșene accente proaspete, străine multora dintre creațiile contrariilor lor. Meditînd de pildă pe teme vieții și morții, D. Costea dă dovadă de reale virtuți de transpunere lirică a unei idei filozofice. Într-un dialog cu marea: „Pe line — creșterea, sub soare. Și lîună, în veci nu te doare. / Pe rid ce-ți apare, subtil, / Pe față, e doar unduire / Pe totu opune vechiului motiv al frumuseții naturii, frumusețea umană înedită a conștiinței noi, a frumuseții umane căreia-i găsește sensuri și semnificații mult mai profunde. Horia Gane folosește ca pretext pentru un poem antiidolatric jocul copiilor cu creioane colorate. Răzholul intervine brutal în acest joc și poetul îl prezintă sugestiv ca o prăbușire a unui întreg univers pasnic simbolizat prin jocul copiilor: „Decedată, / Grădina începu sălbatic o horă / În fața casei devenită ușoară, sonoră. / Pomii mai blajini / Își smulgeau rădăcinile afară”.

Nu-și însă mai puțin adevărat că în multe din poeziile tinerilor de la „Iașul literar” se observă o anumă monotonie, o blazare, o inerție. Tonul vestit pe care Fl. Mihai Petrescu îl imprimă unor poezii: „O, ierburii pur umile, mă simt asemenea vouă. / Cînd îmi ridic privirea spre marea nouă / a oamenilor care n-au fost nicînd mai vii!” („Onești), ca și lungimele nejustificate, platitudinile din „Gînduri la sfîrșit de vacanță” par să constituie o plagă mai generală a poeziei din revistă. Împotriva căreia tinerii autori ieșeni au încă mult de luptat. La Radu Cîrnei, spre exemplu, care abordează de altfel într-un mod interesant ideea biruinței spiritului colectiv asupra „haturilor”, imaginea vremilor viitoare apare simplificată. Voind să înfățișeze tabloul satului de mine, autorul idilizează într-un mod poetul schematic: „Pe seară, miremele vor inunda satul / de-a lungul și de-a latul, / Împletite-n cunună și maci sîngerii / gîndurile albe se vor înălța în zăi; / „Luna va fi ca o pline rumenă și dulce — / și nimeni nu va merge să se culce, / ci, pe prispă nopții, multîmle, în cor, / vor cînta:” „A dispărut Calea Robilor...”

În poezia „Ceaș de toamnă, la Maluc” un sentiment ca dragostea, care s-a dovedit de atîtea ori generos cu poeții, nu zmulge inspirației lui Horia Ziliere decît versuri banale ca acestea: „Și-n serenade sălciilor aud motive de melodii / aici, lînga lacrima pămîntului regaste / rîmîn / pînă-or obosi pe minile-mi subțiri privighetelor cîntului. / Chipul tău, fată, lînga Damuluit bîtrîn, / îmi stînge lucreri, îmi învie năluci!”

Atmosfera cam prălîuită, de romanță, abundența unor clișee ca: „serenade sălciilor”, „privighetelor cîntului”, sau, în strofele următoare, „pasărea visului”, „grăvuri de hărți în noapți” și, în sfîrșit, evocarea în final a lui „Marsyas, copilul codrilor”, care, evident, „cîntă din fluierul de os” nu pot capta, desigur, atenția cititorului. Poezia rămîne rece, exterioră.

Mai supără în poezia unora lipsa vibrației lirice autentice. De aici și abundența descriptivismului („Arborii Kievului” de Corneliu Sturza, „Onești” de Fl. Mihai Petrescu), verșificarea ușoară („Miner de Silviu Rusu) sau tonul discursiv. Aurel Butnaru de pildă, nu reușește să transpună poetic un sentiment, pe care-l alășează ostentativ, tocmai pentru că nu l trăiește. Și el se pierde în formule vagi, declamative: „Oameni, / priviți ce frumos și rotund e pămîntul, / „E loc pentru toți să trăiască sub soare”, etc. („Laudă pămîntului!”)

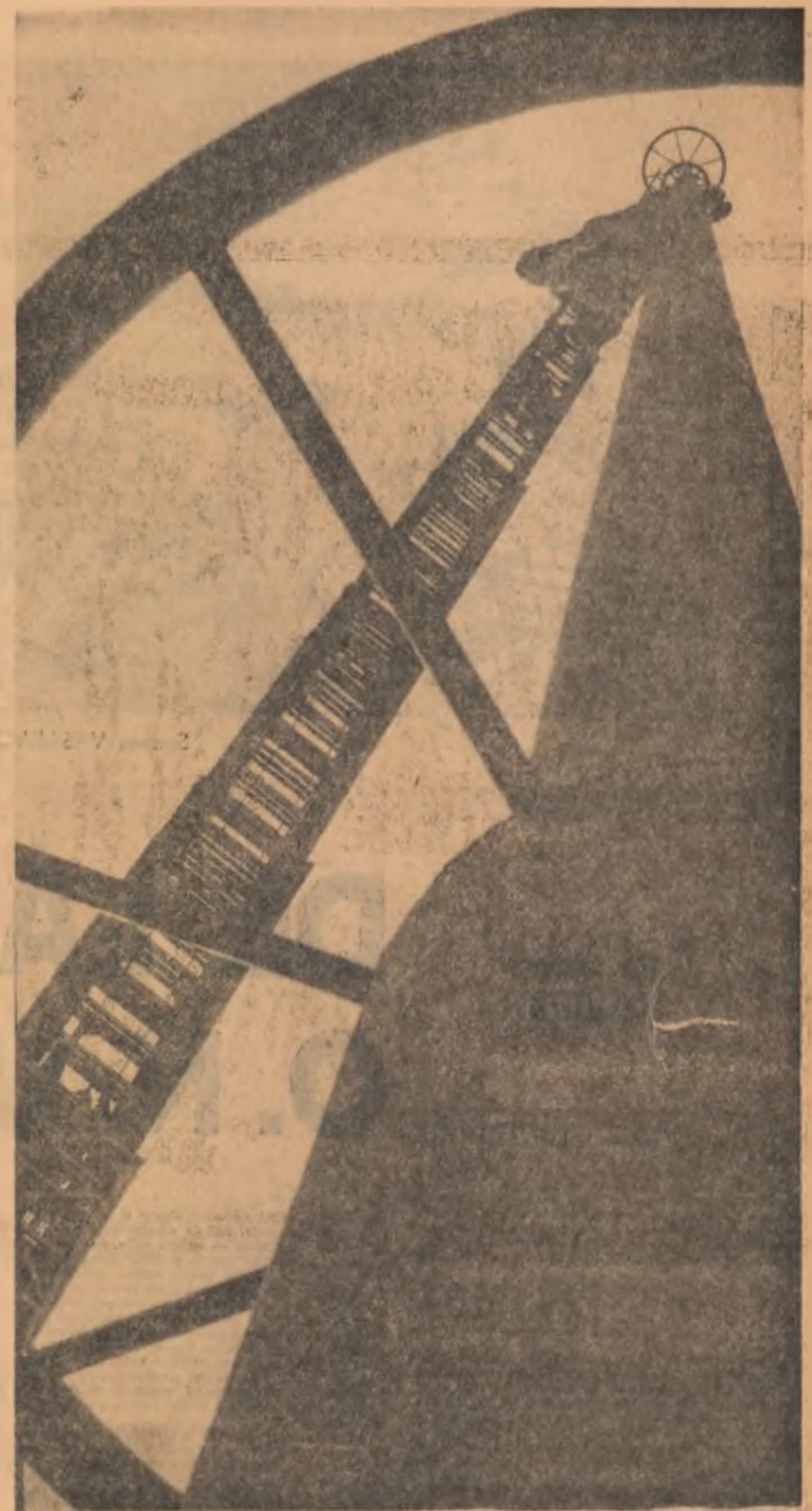
Cam aceleși lucru se poate spune și în legătură cu poezia lui N. Dumbrăvă, „Frășigirea Dalanei”, scrisă într-un stil cam sălțat, în neconcordanță cu conținutul grav al temei.

Dacă adăugăm la cele spuse mai sus reluarea pînă la plictiseală a unor idei practice devenite de mult locuri comune (toamna, seara de septembrie, frunză etc) constatăm necesitatea unei exigențe sporite a tinerilor poeți ieșeni față de propriile lor creații.

Atenția revistei se impune, credem, o muncă mai susținută cu tinerii creatori. Aceștia trebuie ajutați să adopte o atitudine mai activă mai creatoare față de diversitatea temelor care-i soliciți, să găsească înșuși mai noi, mai îndrăznețe, renunțînd la tonul discursiv și relatarea prozaică.

Valentin Borda

Dragoș Vrinceanu

INĂLȚIMI

GIUSEPPE UNGARETTI

Port legat prin originea nu spirituale de experiențele lirice multiple și contradictorii de la finele primului război mondial, Giuseppe Ungaretti a știut să se desprindă de aceste experiențe și să ridice versul său la o valență clasică, ilustrată prin abordarea unor teme umaniste și a mare conștinere și simplificare a mijloacelor de expresie.

Pe măsură ce o parte din lirica occidentală a pierdut firul Ariadnei și s-a vîrădit într-un labirint din care — după cum prea bine vedem — nu a mai putut ieși, Ungaretti s-a retras și mai cu iărie spre o „esențialitate” umană, de natură patetic-mediativă, opusă cu totul experiențelor convulsivare ale unora din confrății săi de generație.

Acest proces, nutrit în fond de un instinct sănătos al poeziei, l-a dus pînă la urmă pe Ungaretti, din păcate, spre o prea accentuată viziune statică, contemplativă și adesea la o exprimare de un lăcomism extrem, care neîndoios i-au dăunat. Poezia sa a păstrat totuși accente lirice de o mare spontaneitate, cu atât mai prețioase cu cît se susțin pe contrapunctul unor reflecții înalte asupra destinului uman.

În ultimul volum al poetului, intitulat „Carnetul bîtrînului”, o anumită vechie înclinare a sa către viziunile cosmice (ca în cunoscuta poezie „Sfîrșitul lui Cronos”) a asimilat unele aspecte actuale, care se referă la succesele grandioase ale cosmonauticii în zilele noastre.

După cum observă Pasolini într-un scurt studiu pe care i l-a dedicat lui Ungaretti, există în acest poet o „dramă a dubiului” pe care el nu o poate firește, rezolva rămînd pe planul pur contemplativ, dar care apare ca un element pozitiv în poezia sa de explorare mediativă — în luptă cu agnosticismul și misticismul — a condiției omenești. Trebuie să reamintim că la izvorul însuși al liricii lui Ungaretti, în prima sa culegere de poezii, intitulată „Portul îngropat”, stau reacțiunile vibrante împotriva războiului, pe care i le-a provocat experiența sa în luptele italo-austriace de pe Isonzo, la care a participat în vremea primului război mondial.

În ultimii zece ani, Giuseppe Ungaretti s-a alăturat din ce în ce mai mult curentelor vii și generoase care tind să deschidă calea unei noi culturi italiene, a luptat împotriva oricăror manifestări retrograde care încearcă să stăvilească pe calea cenzurii și proceselor „de atmosferă” pornirile înnoitoare din mișcarea literară de astăzi. El a fost unul din promotorii organizației internaționale a unei acțiuni pentru a smulge regimului fascist o cit mai largă amnistie a intelectualelor defavorizate în închisorile de dincolo de Pirinei. Născut în 1898, la 10 februarie, Giuseppe Ungaretti a împlinit, zilele acestea, 75 de ani. Această vîrstă înaintată îl găsește în plină activitate. El este Președintele Comunității Europene a Scriitorilor, organizație de colaborare culturală internațională, acționînd cu multă eficacitate în cadrul înaltului principiu al coexistenței pașnice a popoarelor.

